

Województwo
Małopolskie

Kultura w województwie małopolskim w 2007 roku

Kultura

**w województwie
małopolskim
w 2007 roku**

Wydawca

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Turystyki
ul. Raclawicka 56, 30-017 Kraków
www. malopolskie.pl

Teksty

Opracowano przy współpracy z Ośrodkiem Statystyki Kultury
Urzędu Statystycznego w Krakowie
pod kierunkiem dr Krzysztofa Jakóbika – dyrektora Urzędu Statystycznego w Krakowie:
Michał Chlebicki – rozdział 2.1, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9
Anna Drewniak – rozdział 1, rozdział 2.4, 2.5
Małgorzata Kolczyk – rozdział 2.2, 2.3
oraz
Karolina Klimek – rozdział 3.2
Ryszard Kozik – rozdział 3.1

Nadzór merytoryczny

Agnieszka Chochorowska
Michał Sapeta
Mirośława Zięba

Wykresy

Ośrodek Statystyki Kultury
Karolina Klimek

Mapy

Wydział Analiz, US Kraków

Opracowanie graficzne, łamanie

JAK – studio graficzne
Jakub Michniowski
e-mail: biuro@jakstudio.pl
www.jakstudio.pl

Druk

Drukarnia Skleniarz
e-mail: kalkulacje@skleniarz.pl

Nakład

400 egzemplarzy

ISBN 978-83-60538-20-3

WSTĘP

Niniejsza publikacja zawiera podstawowe informacje o sieci i ofercie kulturalnej skierowanej do mieszkańców Małopolski, a także do odbiorców krajowych i zagranicznych. Prezentowane dane pozwalają na określenie wielkości charakteryzujących ofertę kulturalną na potrzeby informacji bieżącej, służącej między innymi do oceny realizowanej polityki kulturalnej w regionie. Dostarczają także informacji niezbędnych do monitorowania programów operacyjnych i rozwoju kultury w środowiskach lokalnych oraz do porównań międzyregionalnych. Publikacja zawiera również treści dotyczące regionalnych wydarzeniach kulturalnych i społecznym ruchu kulturalnym w Małopolsce.

Informacje zawarte w publikacji prezentują źródła finansowania sektora kultury. W 2007 r. wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 1313,7 mln zł, o 17,9% więcej niż w 2006 r.

Zadania w zakresie finansowania kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podejmują jednostki samorządu terytorialnego. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w budżetach samorządów terytorialnych w Polsce w 2007 r. wyniosły 4729,9 mln zł, czyli o 11,6% więcej niż w 2006 r. Natomiast wydatki jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego wyniosły 386,1 mln zł i stanowiły 8,2% ogółu wydatków na kulturę oraz ochronę dziedzictwa narodowego w budżetach samorządów terytorialnych w Polsce, wzrastając o 1,9% w porównaniu z 2006 r.

Działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzą w województwie małopolskim liczne instytucje i placówki kulturalne. Z ogólnej liczby 1778 instytucji kultury największy odsetek (42,9%) stanowią biblioteki publiczne, na drugim miejscu plasują się domy kultury, kluby i świetlice (27,7%). Znaczny udział zajmują placówki informacyjno-biblioteczne (16,2%). Kolejne miejsca zajmują muzea (6%), galerie (3,5%), kina (2,6%), teatry oraz instytucje muzyczne (1,1%). Pod względem liczby instytucji kultury, jak i osób, które je odwiedzają, województwo małopolskie plasuje się w pierwszej trójce województw w Polsce.

W roku 2007 w Małopolsce, podobnie jak w 2006 r., działało 19 teatrów i instytucji muzycznych, w tym 12 teatrów dramatycznych, filharmonia oraz 3 orkiestry i chóry. Zarówno pod względem liczby teatrów oraz instytucji muzycznych, jak też przedstawień i koncertów przez nie organizowanych Małopolska zajmuje czwarte miejsce w kraju.

Powszechnie dostępną i najlepiej zorganizowaną formę uczestnictwa ludności w kulturze stanowi sieć bibliotek publicznych – 763 biblioteki publiczne i filie biblioteczne. Jednakże poziom dostępności bibliotek publicznych od wielu lat nie ulega zasadniczym zmianom z powodu niewystarczającej działalności inwestycyjnej w zakresie modernizacji i rozbudowy bibliotek w gminach. Szansę poprawy bazy materialnej stanowi możliwość aplikowania o środki finansowe z programów unijnych.

W 2007 r. na terenie województwa działało 106 muzeów z oddziałami, co stanowiło blisko $\frac{1}{6}$ wszystkich muzeów w Polsce (14,7%) i sytuowało województwo małopolskie na pierwszym miejscu w kraju. W 2007 r. działały też w województwie 63 galerie i 47 kin.

Przedstawione w opracowaniu informacje statystyczne świadczą o efektywnych działaniach jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w regionie, dzięki czemu województwo małopolskie jest jednym z centrów aktywności kulturalnej w Polsce, miejscem wielu wspaniałych wydarzeń kulturalnych, które przyciągają licznych turystów krajowych i zagranicznych pragnących łączyć poznawanie walorów przyrodniczych i architektonicznych z dobrą rozrywką i doznaniem artystycznymi.

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	3
Spis tablic.....	5
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty.....	8
Uwagi ogólne.....	9
Rozdział 1. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego.....	15
Rozdział 2. Instytucje kultury	19
2.1. Wybrane informacje o działalności instytucji kultury w województwie małopolskim na tle Polski w 2007 r.	19
2.2. Biblioteki publiczne.....	25
2.3. Biblioteki specjalistyczne.....	41
2.4. Muzea i instytucje paramuzealne.....	45
2.5. Galerie i salony sztuki.....	50
2.6. Teatry i instytucje muzyczne.....	55
2.7. Kina.....	59
2.8. Domy kultury, ośrodki kultury, kluby, świetlice.....	67
2.9. Wybrane informacje o działalności instytucji kultury w miastach na prawach powiatu w 2007 r.	79
Rozdział 3. Pozainstytucjonalne formy działalności kulturalnej w 2007 r.	84
3.1. Wydarzenia kulturalne o znaczeniu regionalnym	84
3.2. Społeczny ruch kulturalny w Małopolsce	90

SPIS TABLIC

Tabela 1.1.	Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według rodzajów na tle wydatków budżetu państwa	16
Tabela 1.2.	Wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w 2007 r.	17
Tabela 1.3.	Wydatki Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa w latach 2000–2007	18
Tabela 1.4.	Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego według rodzajów i rozdziałów klasyfikacji budżetowej w 2007 r.	18
Tabela 2.1.1.	Działalność małopolskich teatrów i instytucji muzycznych na tle Polski w 2007 r.	19
Tabela 2.1.2.	Działalność małopolskich muzeów na tle Polski w 2007 r.	20
Tabela 2.1.3.	Działalność małopolskich bibliotek publicznych na tle Polski w 2007 r.	21
Tabela 2.1.4.	Działalność małopolskich bibliotek specjalistycznych na tle Polski w 2007 r.	22
Tabela 2.1.5.	Działalność małopolskich galerii i salonów sztuki na tle Polski w 2007 r.	22
Tabela 2.1.6.	Działalność małopolskich domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic na tle Polski w 2007 r.	23
Tabela 2.1.7.	Działalność małopolskich kin na tle Polski w 2007 r.	24
Tabela 2.2.1.	Biblioteki publiczne w latach 2000–2007	26
Tabela 2.2.2.	Sieć bibliotek publicznych przystosowana dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich w przekroju lat	27
Tabela 2.2.3.	Zbiory bibliotek publicznych w latach 2000–2007	27
Tabela 2.2.4.	Księgozbiór bibliotek publicznych w miastach na prawach powiatu w 2007 r.	28
Tabela 2.2.5.	Zbiory specjalne bibliotek publicznych w miastach na prawach powiatu w 2007 r.	29
Tabela 2.2.6.	Zakup materiałów bibliotecznych w bibliotekach publicznych w miastach na prawach powiatu w 2007 r.	29
Tabela 2.2.7.	Wybrane wskaźniki według podregionów w 2007 r.	30
Tabela 2.2.8.	Wybrane informacje o działalności bibliotek publicznych według powiatów w 2007 r.	31
Tabela 2.2.9.	Czytelnicy i udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych w wybranych latach	33
Tabela 2.2.10.	Powierzchnia pomieszczeń bibliotecznych i liczba miejsc dla czytelników według powiatów w 2007 r.	34
Tabela 2.2.11.	Czytelnicy według wieku w bibliotekach publicznych w 2007 r.	35
Tabela 2.2.12.	Czytelnicy według zajęcia w bibliotekach publicznych 2007 r.	36
Tabela 2.2.13.	Poziom dostępu do bibliotek publicznych w miastach i na wsi w wybranych latach	37
Tabela 2.2.14.	Komputeryzacja bibliotek publicznych według podregionów w 2007 r.	38

Tabela 2.2.15. Punkty biblioteczne i oddziały dla dzieci w miastach i na wsi w wybranych latach	39
Tabela 2.2.16. Pracownicy bibliotek publicznych według powiatów w 2007 r.	40
Tabela 2.3.1. Wybrane dane z działalności placówek informacyjno-bibliotecznych w latach 2001–2007	41
Tabela 2.3.2. Sieć i działalność placówek informacyjno-bibliotecznych w 2007 r.	42
Tabela 2.3.3. Zbiory biblioteczne i wypożyczenia międzybiblioteczne w 2007 r.	43
Tabela 2.3.4. Komputeryzacja placówek informacyjno-bibliotecznych w latach 2005–2007	44
Tabela 2.3.5. Komputeryzacja placówek informacyjno-bibliotecznych w 2007 r.	44
Tabela 2.3.6. Pracujący w placówkach informacyjno-bibliotecznych w 2007 r.	45
Tabela 2.4.1. Muzea w województwie małopolskim w latach 2000–2007	45
Tabela 2.4.2. Wystawy i zwiedzający w muzeach według typów muzeów i sektorów w 2007 r.	47
Tabela 2.4.3. Działalność muzeów według powiatów w 2007 r.	48
Tabela 2.4.4. Wybrane formy działalności oświatowej muzeów według podregionów	49
Tabela 2.4.5. Instytucje paramuzealne w latach 2005–2007	50
Tabela 2.5.1. Galerie sztuki w województwie małopolskim w latach 2000–2007	50
Tabela 2.5.2. Zbiory własne galerii państwowych i samorządowych według rodzajów	51
Tabela 2.5.3. Działalność wystawiennicza galerii w latach 2000–2007	51
Tabela 2.5.4. Wybrane formy działalności oświatowej oraz aukcje w galeriach	53
Tabela 2.5.5. Działalność wydawnicza galerii według sektorów w 2007 r.	53
Tabela 2.5.6. Wybrane dane o galeriach w podregionach w 2007 r.	55
Tabela 2.6.1. Teatry i instytucje muzyczne województwa według podregionów w 2007 r.	56
Tabela 2.6.2. Struktura teatrów oraz instytucji muzycznych w 2007 r.	56
Tabela 2.6.3. Miejsca w teatrach na 1000 ludności w latach 2000–2007	57
Tabela 2.6.4. Przedstawienia w teatrach i instytucjach muzycznych w latach 2000–2007	57
Tabela 2.6.5. Średnia liczba widzów na przedstawieniu w latach 2000–2007	58
Tabela 2.6.6. Widzowie na 1000 ludności w latach 2000–2007	59
Tabela 2.7.1. Struktura małopolskich kin według liczby sal projekcyjnych w 2007 r.	60
Tabela 2.7.2. Kina stałe według podregionów w 2007 r.	60
Tabela 2.7.3. Seanse i widzowie filmów produkcji polskiej według podregionów w 2007 r.	61
Tabela 2.7.4. Widzowie i miejsca na widowni na 1000 ludności według podregionów w 2007 r.	62
Tabela 2.7.5. Liczba kin i sal projekcyjnych w latach 2000–2007	63
Tabela 2.7.6. Liczba seansów oraz seansów polskich filmów w latach 2000–2007	63
Tabela 2.7.7. Liczba widzów ogółem oraz widzów na seansach polskich filmów w latach 2000–2007	64

Tabela 2.7.8.	Liczba seansów na kino w latach 2000–2007	65
Tabela 2.7.9.	Liczba widzów na jeden seans w latach 2000–2007	66
Tabela 2.7.10.	Liczba widzów na kino w latach 2000–2007	66
Tabela 2.8.1.	Liczba i rodzaj instytucji kultury w województwie małopolskim według podregionów w 2007 r.	67
Tabela 2.8.2.	Pracownie specjalistyczne działające w instytucjach kultury w 2007 r.	68
Tabela 2.8.3.	Instytucje kultury prowadzące salę widowiskową lub bibliotekę w 2007 r.	68
Tabela 2.8.4.	Imprezy organizowane przez instytucje kultury w 2007 r.	69
Tabela 2.8.5.	Uczestnicy imprez według instytucji kultury w 2007 r.	69
Tabela 2.8.6.	Liczba zespołów artystycznych oraz ich członków według rodzaju instytucji kultury w 2007 r.	70
Tabela 2.8.7.	Liczba kół (klubów) oraz ich członków według instytucji kultury w 2007 r.	72
Tabela 2.8.8.	Liczba kursów oraz ich absolwentów według instytucji kultury w 2007 r.	73
Tabela 2.8.9.	Instytucje kultury według podregionów i lat	74
Tabela 2.8.10.	Zatrudnienie w działalności podstawowej w instytucjach kultury według podregionów i lat	75
Tabela 2.8.11.	Liczba imprez, uczestników imprez zespołów artystycznych oraz członków zespołów artystycznych według podregionów i lat	76
Tabela 2.8.12.	Liczba kół, członków kół, kursów oraz absolwentów według podregionów i lat	78
Tabela 2.9.1.	Wybrane informacje o działalności teatrów oraz instytucji muzycznych w Krakowie i Tarnowie na tle województwa małopolskiego w 2007 r.	79
Tabela 2.9.2.	Wybrane informacje o działalności muzeów w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.	80
Tabela 2.9.3.	Wybrane informacje o działalności bibliotek publicznych w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.	80
Tabela 2.9.4.	Wybrane informacje o działalności bibliotek specjalistycznych w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.	81
Tabela 2.9.5.	Wybrane informacje o działalności galerii i salonów sztuki w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.	82
Tabela 2.9.6.	Wybrane informacje o działalności domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.	82
Tabela 2.9.7.	Wybrane informacje o działalności kin w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.	83

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska (-) – zjawisko nie wystąpiło

Zero: (0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5

(0,0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05

Kropka (.) – zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych

Znak x – wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe

„W tym” – oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

tys. = tysiąc

mln = milion

zł = złoty

egz. = egzemplarz

kpl. = komplet

szt. = sztuka

wol. = wolumin

m² = metr kwadratowy

r. = rok

str. = strona

tabl. = tabela

PKD = Polska Klasyfikacja Działalności

JST = jednostki samorządu terytorialnego

UWAGI OGÓLNE

Prezentowane w publikacji dane o działalności instytucji kultury dotyczą podmiotów gospodarki narodowej zlokalizowanych na terenie województwa małopolskiego.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż w podanych tablicach.

Przy przeliczaniu danych na 1 mieszkańca (1000 ludności, itp.) badanych według stanu na koniec roku przyjęto liczbę ludności na dzień 31 grudnia 2007 r. Współczynniki charakteryzujące wielkości w ciągu roku ustalono przy wykorzystaniu liczby ludności według stanu w dniu 31 czerwca 2007 r.

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

W tabelach, jeżeli nie zaznaczono inaczej, wykorzystano dane gromadzone przez Główny Urząd Statystyczny. Niektóre informacje zostały podane na podstawie danych nieostatecznych i mogą ulec zmianie w następnych publikacjach Urzędu Statystycznego.

W części dotyczącej wydatków publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zastosowano podział wydatków zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. nr 107, poz. 726 z dnia 27. 06. 2006 r. ze zm.).

Wydatki budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządów terytorialnych podano w milionach złotych stosując przy zaokrągleniu reguły matematyczne.

W niniejszej publikacji dane w układzie podregionów zaprezentowano z uwzględnieniem zmian w Nomenklaturze Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych wprowadzonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 r. (Dz. U. nr 214, poz. 1573). W województwie małopolskim wyróżniono 5 podregionów:

- Podregion krakowski obejmujący powiaty: bocheński, krakowski, miechowski, myślenicki, proszowicki, wielicki;
- Podregion nowosądecki obejmujący powiaty: gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, tatrzański oraz powiat m. Nowy Sącz;
- Podregion oświęcimski obejmujący powiaty: c hrzanowski, olkuski, oświęcimski, suski, wadowicki;
- Podregion tarnowski obejmujący powiaty: brzeski, dąbrowski, tarnowski oraz powiat m. Tarnów;
- Podregion m. Kraków obejmujący powiat m. Kraków.

Definicje

Przez **wydatki publiczne** na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w niniejszej publikacji rozumie się wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego (gmin, miast na prawach powiatu, powiatu i województw).

Biblioteka jest to jednostka kultury posiadająca uporządkowany (zinwentaryzowany) zbiór książek, czasopism i innych materiałów piśmienniczych, liczący co najmniej 300 jednostek inwentarzowych, udostępniany czytelnikom w sposób kontrolowany. Zasady działania ogólnokrajowej sieci bibliotecznej i poszczególnych rodzajów bibliotek regulują przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. nr 85, poz. 539 ze zm.).

Jednostka biblioteczna jest to placówka (zespół placówek) posiadająca stały księgozbiór objęty wspólną ewidencją i opatrzony wspólnym znakiem własności.

W niniejszym opracowaniu, przyjmującym za kryterium podziału sprawozdawczość statystyczną GUS, rozróżniono **biblioteki publiczne** oraz **placówki informacyjno-biblioteczne**.

Biblioteka publiczna jest to jednostka kultury służąca rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych ludności. Ustawa o bibliotekach definiuje biblioteki publiczne jako instytucje służące zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestniczące w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Zgodnie z funkcją, jaką pełni jednostka, wyodrębniono biblioteki: wojewódzkie, powiatowe, w miastach na prawach powiatu, gminach miejskich, gminach wiejskich, gminach miejsko-wiejskich. Ponadto w grupie tej odróżniono biblioteki od podporządkowanych im administracyjnie filii bibliotecznych i punktów bibliotecznych. Dodatkowo wyróżniono biblioteki działające w strukturze innych instytucji: w szkołach (biblioteki publiczne szkolne) lub ośrodkach (domach) kultury.

Filia biblioteczna jest to placówka podporządkowana organizacyjnie bibliotece macierzystej, obsługująca część terenu objętego działalnością tej biblioteki oraz posiadająca stały księgozbiór (często podwójnie rejestrowany – w księdze inwentarzowej biblioteki macierzystej i w księdze inwentarzowej filii). Wśród filii bibliotecznych wyróżniamy filie biblioteczne dla dzieci wyposażone w odpowiedni księgozbiór, o popularyzatorskim profilu działalności, odpowiadającym potrzebom młodego pokolenia.

Prowadzone najczęściej społecznie **punkty biblioteczne** są to placówki, których księgozbiory są wypożyczane na czas nieokreślony z jednostki macierzystej (biblioteki lub filii) i pozostają w ewidencji tej jednostki. Punkty biblioteczne działają w miejscowościach, w których nie ma innych placówek bibliotecznych. Ponieważ nie stanowią one samodzielnych organizacyjnie jednostek, dane o ich działalności podawane są łącznie z danymi dotyczącymi jednostek macierzystych.

Zastosowane w publikacji pojęcie **placówki bibliotecznej** obejmuje swym zakresem biblioteki publiczne wraz z filiami oraz punkty biblioteczne.

Oddziały dla dzieci są to niesamodzielne jednostki istniejące zasadniczo jako komórki organizacyjne większych bibliotek i filii bibliotecznych. Są one przeznaczone do obsługi dzieci i młodzieży szkolnej, pełniąc funkcję filii bibliotecznych dla dzieci.

Wśród **placówek informacyjno-bibliotecznych** (biblioteki specjalistyczne) wyróżnia się biblioteki pedagogiczne, naukowe oraz biblioteki zakładów pracy (fachowe, fachowo-beletrystyczne, towarzystwa naukowego oraz ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej).

Biblioteki pedagogiczne są to jednostki służące w szczególności potrzebom kształcących się i doskonalących nauczycieli, studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela oraz słuchaczy zakładów kształcenia nauczycieli. Księgozbiór tych bibliotek obejmuje literaturę fachową z zakresu pedagogiki i innych dziedzin nauk oraz literaturę piękną i społeczno-ekonomiczną.

Biblioteki naukowe mają na celu zaspokajanie potrzeb nauki i związanych z nią funkcji społecznych. Służą potrzebom nauki i kształcenia, zapewniając dostęp do materiałów bibliotecznych i zasobów informacyjnych niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych.

Biblioteki zakładów pracy nie stanowią jednolitej sieci bibliotecznej. Obejmują one *biblioteki fachowe* (instytucji, urzędów, przedsiębiorstw, zakładów usługowych, muzeów, teatrów itp.) oraz *ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej* – placówki informatyczno-biblioteczne wchodzące w skład sieci informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (inte). *Biblioteki fachowe* zaspokajają potrzeby zakładów pracy na materiały i informacje z odpowiednich dziedzin wiedzy niezbędnych do wykonywania zadań i doskonalenia zawodowego pracowników. W zakładach pracy działają też *biblioteki fa-*

chowe beletrystyczne dysponujące księgozbiorem fachowym właściwym dla charakteru instytucji, która je powołała i zbiorami z dziedziny beletrystyki.

Zbiory biblioteczne stanowią księgozbiór i zbiory specjalne.

Księgozbiór obejmuje wydawnictwa nieperiodyczne (książki i broszury wydane po 1800 r.) i wydawnictwa periodyczne (gazety i czasopisma). Jednostką obliczeniową księgozbioru jest **wolumin**, czyli tom (zawartość jednej okładki) zarejestrowany w księdze inwentarzowej. W przypadku periodyków za wolumin uważa się zbiór (zazwyczaj roczny) numerów jednego tytułu gazety lub czasopisma, stanowiący jedną pozycję inwentarzową.

Zbiory specjalne są to materiały biblioteczne wyodrębnione ze względu na specyficzne cechy formalne wymagające specjalnego opracowania, magazynowania i udostępniania. Wyróżnia się wśród nich następujące grupy:

– *Rękopisy* są to teksty napisane ręcznie niezależnie od rodzaju pisma, materiału pisarskiego i techniki, także nie powielone maszynopisy;

– *Mikroformy* są to zminiaturyzowane formy dokumentów piśmienniczych: mikrofilmy (utrwalone na taśmie filmowej zwojowej) i mikrofiszce (utrwalone na materiale fotograficznym w postaci błony płaskiej);

– *Materiały audiowizualne* są to dokumenty zawierające zapis obrazu i/lub dźwięku, jak: filmy, przeźrocza, płyty gramofonowe i kompaktowe, taśmy magnetofonowe, kasety magnetofonowe, kasety wideo, DVD, itp.;

– *Dokumenty elektroniczne* – zaliczono tu płyty CD ROM, dyskietki, taśmy i inne nośniki z danymi i/lub programami komputerowymi wymagającymi odpowiednich urządzeń do ich odczytu.

Czytelnicy są to osoby korzystające z wypożyczalni, tzn. otrzymujące materiały biblioteczne do wykorzystania poza terenem biblioteki. Podstawowym dokumentem służącym do gromadzenia danych o czytelnikach w bibliotece jest aktualna karta wypożyczeń (karta czytelnika) lub inny dokument służący do rejestracji. Za czytelnika uważa się osobę, która w ciągu roku sprawozdawczego została zarejestrowana w bibliotece przez dokonanie co najmniej jednego wypożyczenia. Informacje o czytelnikach zostały pogrupowane według wieku i zajęcia.

Udostępnianie zbiorów jest prezentowane w podziale na wypożyczenia na zewnątrz i udostępnienia na miejscu. **Wypożyczenie na zewnątrz** jest to udostępnienie materiałów bibliotecznych poza teren biblioteki. **Wypożyczenia międzybiblioteczne**, jako forma wypożyczeń na zewnątrz, obejmują wypożyczenia innym bibliotekom i instytucjom, jak i wypożyczenia z innych bibliotek. Dla bibliotek publicznych nie jest zbierana informacja o wypożyczeniach międzybibliotecznych. **Udostępnianie na miejscu** umożliwia czytelnikom korzystanie ze zbiorów tylko w pomieszczeniu bibliotecznym – czytelniku, bez możliwości udostępnienia na zewnątrz.

Muzea to instytucje kultury, które gromadzą, rejestrują, konserwują i przechowują oraz udostępniają publiczności w formie wystaw zabytki i wytwory kultury w zakresie sztuki, wiedzy, techniki i przyrody oraz prowadzą działalność naukową, oświatową i popularyzatorską (m.in. poprzez prowadzenie działalności wydawniczej). Ich działalność reguluje ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. nr 5, poz. 24 ze zm.). **Oddziały muzealne** są interpretowane przez jednostkę sprawozdawczą zgodnie ze statutem danego muzeum. W niniejszej publikacji pojęcie muzea obejmuje również oddziały muzealne.

Instytucja paramuzealna to niebędąca muzeum jednostka organizacyjna, nienastawiona na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, nauki i techniki oraz przyrody; zgodnie z rekomendacjami UNESCO może nią być rezerwat

przyrody udostępniany zwiedzającym w sposób rejestrowany, w szczególności: jaskinia, grotta, akwen, park, a także planetarium, centrum techniki, stała ekspozycja prezentująca osiągnięcia, odkrycia i ciekawostki z dziedziny historii, archeologii, kultury, przyrody, techniki itp.

Muzeum artystyczne to takie, które gromadzi zbiory z dziedziny malarstwa, grafiki, rzeźby, sztuki zdobniczej (rzemiosła artystycznego); do tej grupy należą też muzea wnętrz – eksponujące zbiory z dziedziny sztuki i kultury materialnej w formie urzędowych wnętrz mieszkalnych.

Muzeum archeologiczne to muzeum gromadzące zbiory z dziedziny historii kultury materialnej z okresu poprzedzającego relacje piśmienne; do grupy tej zalicza się także rezerwaty archeologiczne.

Muzeum etnograficzne gromadzi zbiory z dziedziny kultury wsi Polski, krajów europejskich i pozaeuropejskich oraz wytwory kultury ludów pierwotnych; do grupy tej zalicza się także parki etnograficzne i skanseny.

Muzeum historyczne gromadzi zbiory dotyczące dziejów kraju, miast oraz historii ruchów społecznych i niepodległościowych.

Muzeum biograficzne to muzeum, które posiada zbiory związane z życiem i działalnością wybitnych postaci (np. pisarzy, artystów, naukowców, polityków).

Muzeum martyrologiczne zajmuje się ochroną obiektów i urządzeń byłych obozów koncentracyjnych i jenieckich, więzień i miejsc straceń oraz przedmiotów związanych z tymi obiektami i urządzeniami.

Muzeum przyrodnicze gromadzi zbiory okazów przyrody.

Muzeum techniki gromadzi zbiory z dziedziny techniki poszczególnych działów i gałęzi produkcji, np. transportu, rolnictwa, włókiennictwa, itp.

Muzeum regionalne posiada zbiory o znaczeniu historycznym dla regionu z zakresu sztuki, archeologii, etnografii, techniki, przyrody i innych dyscyplin, z uwzględnieniem zbiorów regionalnych pamiątek historycznych.

Inne muzea to takie, które nie mogą być zaklasyfikowane do żadnego z wyżej wymienionych rodzajów muzeów ze względu na brak zdecydowanej przewagi jednego z rodzajów zbiorów.

Wystawa to zorganizowane na czas określony i objęte odpowiednim tytułem udostępnianie publiczności (osobom zwiedzającym) zestawu dzieł sztuki (eksponatów muzealnych). **Wystawy czasowe** to wystawy urządzone na określony czas i udostępniane jednorazowo.

Ekspozycję stanowi każdorazowe wystawienie w różnych miejscowościach (miejscach) tego samego zestawu zbiorów muzealnych pod tym samym tytułem.

Prezentując dane dotyczące muzeów przyjęto podział wystaw czasowych na wystawy własne organizowane w kraju i za granicą oraz wystawy obce obejmujące wystawy krajowe i te z zagranicy. W części dotyczącej galerii i salonów sztuki zastosowano podział wystaw i ekspozycji na organizowane w Polsce oraz polskie za granicą. Wśród wystaw (ekspozycji) w kraju wyróżniono krajowe, zagraniczne (prezentacje wyłącznie sztuki obcej) oraz międzynarodowe (prezentacje zarówno sztuki zagranicznej jak i polskich artystów).

Eksponatem muzealnym jest przedmiot o trwałej wartości kulturowej (historycznej, naukowej, poznawczej, estetycznej) politycznej lub społecznej, podlegający ochronie prawnej i należący do zbiorów muzealnych, tzn. objęty inwentarzem zabytków w muzeum. **Muzealia** to rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum i wpisane do inwentarza. **Depozyty** to obiekty wypożyczone z innych muzeów, instytucji oraz

osób prywatnych, wpisane do księgi depozytów. Ekspozyty muzealne (zbiory) zostały pogrupowane według dyscyplin (działów).

Galerie i salony sztuki to jednostki, których podstawowym (lub jednym z głównych) rodzajów działalności jest wystawiennictwo. Wśród galerii i salonów sztuki wyodrębniamy działalność galerii państwowych i samorządowych oraz innych galerii i salonów sztuki. Nie uwzględnia się galerii i salonów sztuki, które są oddziałami muzealnymi, ani jednostek, które zajmują się handlem dziełami sztuki, nie prowadząc przy tym działalności wystawienniczej. Zbiory własne galerii zostały podane tylko w wypadku galerii państwowych i samorządowych i pogrupowane według dyscyplin. W niniejszej publikacji zastosowano pojęcie galerii jako kategorii zbiorczej, nie wyodrębniając salonów sztuki.

Teatr to instytucja lub organizacja, zajmująca się profesjonalnie regularnym wystawianiem utworów scenicznych (dramatycznych, lalkowych, muzycznych i rozrywkowych), posiadająca stały zespół (aktorów, śpiewaków, tancerzy, muzyków, reżyserów, scenografów itp.), z reguły posiadająca budynek lub pomieszczenie przystosowane do wystawiania utworów scenicznych, przy wykorzystaniu różnych technik przekazu: słowo, ruch, muzyka, dźwięk, plastyka (niezależnie od liczby występujących w nich osób). Teatr może być stały lub objazdowy, a ze względu na prezentowaną formę sceniczną wyróżnia się: teatr dramatyczny, teatr lalkowy, teatr muzyczny (opera, operetka). Ze względu na rodzaj działalności scenicznej, wśród instytucji artystycznych wyróżniono: teatry dramatyczne (łącznie z satyrycznymi i małymi formami scenicznymi) i teatry lalkowe, teatry muzyczne: opery, operetki (łącznie z teatrami tańca, musicalowymi i baletem), filharmonie, orkiestry (symfoniczne i kameralne) i chóry, zespoły pieśni i tańca oraz przedsiębiorstwa (agencje) estradowe.

Instytucjami muzycznymi są instytucje prowadzące profesjonalną działalność widowiskową.

Informacje dotyczące teatrów oraz instytucji muzycznych prezentowane są głównie według podziału na siedziby. Oznacza to, że wykazano wszystkie przedstawienia i koncerty zorganizowane przez instytucje prowadzące działalność widowiskową według ich województw macierzystych, niezależnie od miejsca realizacji działalności scenicznej. Niektóre dane podawane są w podziale na województwa, czyli wszystkie przedstawienia i koncerty, które odbyły się na terenie danego województwa, wykonane przez instytucje artystyczne i rozrywkowe własne, jak również występy gościnne teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych z innych województw.

Kino jest to miejsce i zespół urządzeń technicznych służących do publicznego wyświetlania filmów.

Przez **stałą salę** projekcyjną rozumie się własną lub wynajętą salę na okres przynajmniej półroczny, przystosowaną do realizowania projekcji filmowych, niezależnie od jej podstawowego przeznaczenia.

Kina stałe, które mają więcej niż 3 sale dzielimy w zależności od ich liczby na:

- **multipleksy**, tj. posiadające 8 lub więcej sal,
- **minipleksy**, tj. posiadające od 3 do 7 sal.

Przez **seans** rozumie się ciągłą projekcję filmu długometrażowego, filmu lub kasety wideo w zamierzonym i z góry określonym czasie trwania. W przypadku projekcji filmu wieloczęściowego podzielonego na odcinki – projekcję każdej części mającej własną czołówkę i określoną długość uważa się za odrębny seans filmowy. Za seans uważa się również wyświetlenie zestawu filmów krótkometrażowych (np. poranki dla dzieci).

Przez **domy kultury** należy rozumieć instytucje kultury prowadzące wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną, mieszczącą się w odrębnym, specjalnie wzniesionym lub adaptowanym budynku z salą widowiskowo-kinową, z odpowiednio przystosowa-

nymi pomieszczeniami i urządzeniami do prowadzenia specjalistycznej działalności kulturalnej.

Ośrodki kultury są wielofunkcyjnymi instytucjami kultury o charakterze środowiskowym, integrującymi wokół wspólnego programu działalność istniejących w danej miejscowości (gminie) autonomicznych instytucji kultury (domu kultury, biblioteki, klubu, świetlicy, kina, ognisk artystycznych, galerii sztuki, izby regionalnej), jak również urządzeń rekreacyjno-sportowych i zakładu usług gastronomicznych. W ostatnim okresie ośrodki kultury skupiły się przede wszystkim na prowadzeniu własnej działalności, rezygnując z programowych działań koordynacyjnych.

Kluby kultury są to zorganizowane grupy prowadzące w instytucjach kultury systematycznie zajęcia o określonym profilu tematycznym, kierowane przez wykwalifikowanych pracowników instytucji kultury. Posiadają jedno lub więcej pomieszczeń, odpowiednie wyposażenie (sprzęt audiowizualny, telewizor, prasę itd.). Koła (kluby) terapeutyczne prowadzą stałą działalność na rzecz niepełnosprawnych i zagrożonych patologią społeczną. Dane o dyskusyjnych klubach filmowych dotyczą wyłącznie klubów zarejestrowanych w Federacji Dyskusyjnych Klubów Filmowych.

Świetlice są placówkami kulturalnymi posiadającymi z reguły jedno pomieszczenie, niezbędny sprzęt i obejmują swoim zasięgiem działania małe grupy w środowisku lokalnym. Działalność prowadzona jest zasadniczo przez działaczy społecznych przy pomocy kierownika świetlicy. Nie uważa się za świetlice jednostek, zwyczajowo określanych „świetlicami”, a nie prowadzących działalności kulturalnej, których pomieszczenia służą do innych celów, np. do organizowania narad i konferencji, kursów zawodowych itp.

Przez **pracownie specjalistyczne** rozumie się odrębne pomieszczenia działające w jednostce kultury, przystosowane do prowadzenia stałej działalności specjalistycznej o określonej tematyce, np. pracownie fotograficzne, plastyczne, politechniczne, komputerowe itd.

Zespoły i koła (kluby) artystyczne są to zorganizowane grupy prowadzące systematycznie zajęcia o określonym profilu tematycznym, kierowane przez wykwalifikowanych pracowników instytucji kultury. Do składu zespołów artystycznych wlicza się także instruktorów, korepetytorów, choreografów, akompaniatorów itd. Członkowie zespołów działający w różnych zespołach liczeni są tyle razy, w ilu zespołach uczestniczą.

Kursy są to zajęcia szkoleniowe według wymienionych specjalności programowych, trwające co najmniej 16 godzin. Nie należy zaliczać do nich szkoleń związanych z nabyciem lub podwyższaniem kwalifikacji zawodowych. Do liczby absolwentów kursów wliczono tylko te osoby, które ukończyły kurs według warunków określonych przez organizatora. Dane o absolwentach dotyczą kursów zakończonych w roku sprawozdawczym.

Absolwentami są osoby, które ukończyły kurs według warunków określonych przez organizatora.

ROZDZIAŁ 1.

WYDATKI NA KULTURĘ I OCHRONĘ DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Kultura rozumiana jest jako całościowy materialny i duchowy dorobek ludzkości gromadzonego, utrwalanego i wzbogacanego w ciągu jej dziejów, przekazywanego z pokolenia na pokolenie*. Dorobek ten, aby mógł zostać przekazany potomnym, musi być chroniony. Dlatego tak istotne są działania, aby poprzez utrzymywanie instytucji kultury i wydatkowanie na ochronę dziedzictwa narodowego, zachować spuściznę naszych przodków, jak i umożliwić współczesne wytwory kultury.

W 2007 r. wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 1313,7 mln zł, o 17,9% więcej niż w 2006 r. Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w ogólnych wydatkach państwa stanowił podobnie jak w poprzednich latach 0,5%. Z ogólnej kwoty wydatków budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego 8,3% zostało przekazane na zadania wojewodów w tym obszarze. Wojewoda małopolski w 2007 r. otrzymał z budżetu państwa na zadania w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa narodowego 12,9 mln zł. Środki te zostały przeznaczone m.in. na kinematografię, centra kultury i sztuki, muzea, ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami, a w części przekazane do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków (2070 tys. zł), Zarządu Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych m. Krakowa (2861 tys. zł).

W 2007 r. na realizację zadań w sferze kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przeznaczono również 123,1 mln zł z Funduszu Promocji Kultury, czyli o 2,7% więcej niż w 2006 r. w Polsce.

Zadania w zakresie finansowania kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podejmują jednostki samorządu terytorialnego. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w budżetach samorządów terytorialnych w 2007 r. wyniosły (łącznie z transferami pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego) 4729,9 mln zł, czyli o 11,6% więcej niż w 2006 r. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego stanowiły 8,2% ogółu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w budżetach samorządów terytorialnych w Polsce i wzrosły o 1,9% w porównaniu z 2006 r. W przeliczeniu na jednego mieszkańca Małopolski dało to kwotę 118 zł (wobec 116 zł w 2006 r.). Największe nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w województwie małopolskim poniosły gminy – 38,3% łącznych wydatków jednostek samorządu terytorialnego województwa. Nakłady gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 5% w porównaniu z 2006 r. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły również w budżecie województwa małopolskiego z 95,8 mln zł w 2006 r. do 97,1 mln zł w 2007 r. Najwyższy wzrost wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (o 19,9%) odnotowano w budżetach powiatów (z wyłączeniem miast na prawach powiatu). Miasta na prawach powiatu, czyli Kraków, Tarnów, Nowy Sącz łącznie zmniejszyły wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego o 1,6% w porównaniu z 2006 r.

* *Słownik języka polskiego* pod redakcją prof. dr. Mieczysława Szymczaka. PWN, Warszawa 1988.

Tabela 1.1. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według rodzajów na tle wydatków budżetu państwa

Wyszczególnienie	2006	2007	
	(w mln zł)		2006 = 100%
budżet państwa	1114,5	1313,7	117,9
budżety jednostek samorządu terytorialnego w Polsce	4239,1	4729,9	111,6
budżety województw	1045,6	1158,6	110,8
budżety powiatów ^a	82,2	79,0	96,1
budżety miast na prawach powiatu	1421,1	1682,7	118,4
budżety gmin	1690,3	1809,6	107,1
budżety jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego	379,0	386,1	101,9
budżet województwa	95,8	97,1	101,4
budżety powiatów ^a	4,5	5,4	119,9
budżety miast na prawach powiatu	138,0	135,8	98,4
budżety gmin	140,7	147,7	105,0

^a Bez miast na prawach powiatu. Źródło: Ministerstwo Finansów, Regionalna Izba Obrachunkowa.

Analizując wydatki budżetu państwa według rozdziałów klasyfikacji budżetowej można zaobserwować, że najwięcej funduszy ze środków przeznaczonych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w Polsce zostało przekazanych, podobnie jak w 2006 r., na finansowanie działalności muzeów. W 2007 r. wydatki budżetu państwa na ten cel wyniosły 313,9 mln zł, o 23,9% więcej niż rok wcześniej. Największy wzrost wydatków z budżetu państwa w porównaniu z 2006 r. zanotowano w obszarze ochrony i opieki nad zabytkami – o 144,1%. Zwiększyły się również o 8,2% wydatki z budżetu państwa na inną działalność w zakresie ochrony zabytków. Większe niż w 2006 r. kwoty z budżetu państwa przeznaczono na działalność galerii i biur wystaw artystycznych (wzrost o 2,8%) oraz centrów kultury (wzrost o 7,3%). W porównaniu z 2006 r. zmniejszono finansowanie innych instytucji kultury, takich jak: filharmonie, orkiestry, chóry i kapelle (spadek o 0,2%), biblioteki (spadek o 1,4%) czy teatry (spadek o 3,4%). Natomiast istotnie znaczący spadek wydatków z budżetu państwa zanotowano w ramach wspierania domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów (spadek o 31,8%) oraz kinematografii (spadek o 64,5%).

Analizując łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwie małopolskim, można zaobserwować, że wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły o 1,9% w porównaniu z 2006 r. Nie wystąpiły tu jednak tak znaczące różnice jak w przypadku wydatków z budżetu państwa. W 2007 r. w województwie małopolskim w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększono przede wszystkim nakłady na funkcjonowanie galerii i biur wystaw artystycznych (wzrost o 11,9%), filharmonii, orkiestr, chórów i kapel (wzrost o 10,7%), muzeów (wzrost o 8,3%), domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów (wzrost o 8,2%) oraz bibliotek (wzrost o 4,4%). Zmniejszono natomiast wydatki na ochronę zabytków, funkcjonowanie teatrów oraz centrów kultury.

Tabela 1.2. Wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w 2007 r.

Wyszczególnienie	Wydatki budżetu państwa		Wydatki budżetów jednostek samorządów terytorialnych woj. małopolskiego	
	(w mln zł)	w %	(w mln zł)	w %
wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	1313,7	100,0	386,1	100,0
w tym:				
ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	176,5	13,4	34,0	8,8
inna działalność na rzecz ochrony zabytków ^a	120,2	9,2	–	–
biblioteki	132,6	10,1	71,0	18,4
muzea	313,9	23,9	51,0	13,2
galerie i biura wystaw artystycznych	8,8	0,7	4,0	1,0
centra kultury i sztuki	118,7	9,0	4,6	1,2
teatry	141,5	10,8	54,6	14,1
filharmonie, orkiestry, chóry i kapele	42,7	3,2	14,5	3,7
kinematografia ^b	1,7	0,1	0,0	2,1
domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	10,8	0,8	103,7	26,9

^a Obejmuje następujące rozdziały według klasyfikacji budżetowej: Ośrodki Ochrony i Dokumentacji Zabytków, Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków, Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa, Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Miasta Krakowa.

^b Obejmuje rozdział Instytucje kinematografii oraz działania w zakresie kinematografii według klasyfikacji budżetowej.

Źródło: Ministerstwo Finansów oraz Regionalna Izba Obrachunkowa.

Badając strukturę wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwie małopolskim w 2007 r. można zauważyć, że największe kwoty zostały przeznaczone na finansowanie domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów – 26,9%. Znaczne nakłady poniesiono na funkcjonowanie bibliotek, teatrów oraz muzeów. Mniejsze kwoty zostały przekazane na finansowanie działalności galerii i biur wystaw artystycznych oraz centrów kultury i sztuki.

Wśród wydatków jednostek samorządu terytorialnego Małopolski na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wydatki samorządu województwa stanowiły 25,2%. Z 97,1 mln zł przeznaczonych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetu województwa małopolskiego 61,2% pochłonęło finansowanie teatrów (34,6 mln zł) i muzeów (24,8 mln zł). Na działalność bibliotek przeznaczono 9,9% to jest 9,6 mln zł. Na funkcjonowanie domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów budżetu województwa przeznaczono 8,8 mln zł, co stanowiło 9,1%, na działalność filharmonii i innych instytucji muzycznych 8,4 mln zł, co stanowiło 8,6%. Stosunkowo niewielkie kwoty zostały przeznaczone na działalność galerii i biur wystaw artystycznych – 1,2 mln zł, czyli 1,2% oraz na zadania w zakresie kinematografii (8,1 tys. zł). Ochrona zabytków pochłonęła 4,8 mln zł, co stanowiło 5% wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetu województwa.

Powiaty przeznaczyły na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2007 r. łącznie 141,2 mln zł, z tego aż 96,2%, czyli 135,8 mln zł, stanowiły wydatki miast na prawach powiatu. Największy udział w wydatkach na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wśród miast na prawach powiatu stanowiły wydatki miasta Krakowa – 91,5%. Stolica Małopolski jest jednym z głównych centrów kulturalnych kraju. Znajduje się tu większość instytucji kultury oraz zabytków w regionie południowym Polski. W 2007 r. miasto Kraków przekazało najwyższą sumę na ochronę zabytków i opiekę nad nimi – 22,4 mln zł (18,0%). Wydatki na finansowanie muzeów wyniosły 20,1 mln zł (16,1%), zaś na funkcjonowanie teatrów 16,9

mln zł (13,6%). Kraków przeznaczył na utrzymywanie domów i ośrodków kultury łącznie ze świetlicami i klubami – 20,9 mln zł (16,8%) oraz bibliotek – 11,3 mln zł (9,1%).

Poza funduszami samorządów terytorialnych istotnym źródłem finansowania ochrony dziedzictwa narodowego w Krakowie były środki Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa. W 2007 r. w ramach odnowy zabytków zrealizowano 119 zadań, na które przeznaczono 45,9 mln zł, czyli o 21,2% więcej niż w 2006 r.

Tabela. 1.3. Wydatki Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
wydatki (w mln zł)	40,3	30,4	32,5	30,8	31,0	31,1	37,9	45,9
2006 r. = 100	100,0	75,4	107,2	94,6	100,8	100,1	121,9	121,2
2000 r. = 100	100,0	75,4	80,8	76,5	77,1	77,2	94,1	114,1

Źródło: Biuletyn Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa.

Najmniejsze wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego spośród trzech miast na prawach powiatu w 2007 r. w województwie małopolskim poniosło miasto Nowy Sącz – 4,4 mln zł, z tego ponad połowę (2,3 mln zł) pochłonęło finansowanie bibliotek. Większą kwotę, 7,1 mln zł, rozdysonowało miasto Tarnów, które najwięcej – 2,6 mln zł, przekazało na działalność teatralną, co stanowiło 36,2%, i na działalność bibliotek – 2,5 mln zł, czyli 34,9%. Pozostałe powiaty województwa małopolskiego wydały łącznie 5,4 mln zł na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, w tym największe wydatki zostały przeznaczone na funkcjonowanie bibliotek – 25,7%. Analizując wysokość wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w powiatach województwa małopolskiego, z wyłączeniem miast na prawach powiatu, widzimy, że wyróżniły się powiaty: tarnowski, który przeznaczył na ten cel 1,1 mln zł, oraz nowotarski, który przeznaczył 1 mln zł.

Tabela 1.4. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego według rodzajów i rozdziałów klasyfikacji budżetowej w 2007 r.

Wyszczególnienie	Budżety samorządów terytorialnych			
	województwo	powiaty	miasta	gminy
teatry	34,6	0,5	19,5	0,0
filharmonie, orkiestry, chóry i kapele	8,4	0,0	6,1	0,0
domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	8,8	0,1	21,8	73,0
galerie i biura wystaw artystycznych	1,2	0,3	2,0	0,5
centra kultury i sztuki	–	0,8	1,0	–
biblioteki	9,6	1,4	16,1	43,9
muzea	24,8	0,4	20,1	5,7
pozostałe instytucje kultury	–	0,3	12,3	2,3
ochrona zabytków	4,8	0,4	22,4	6,3
pozostałe wydatki	4,8	1,2	14,5	13,3

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa.

Gminy województwa małopolskiego wydały w 2007 r. 147,7 mln zł na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, czyli 38,3% łącznych wydatków jednostek samorządu terytorialnego województwa. Największe kwoty zostały przeznaczone na finansowanie domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów – 73 mln zł, co stanowiło 49,4% ogółu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz bibliotek 43,9 mln zł, czyli 29,7%. Na ochronę zabytków gminy przeznaczyły 6,3 mln zł, co stanowiło 4,3% wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego.

ROZDZIAŁ 2. INSTYTUCJE KULTURY

2.1. Wybrane informacje o działalności instytucji kultury w województwie małopolskim na tle Polski w 2007 r.

Małopolska pod względem infrastruktury kulturalnej oraz wykorzystania ofert instytucji kultury plasuje się w czołówce województw. W poszczególnych wskaźnikach dziedzin życia kulturalnego prawie zawsze znajduje się wśród pierwszych pięciu województw w Polsce. Tak wysoką pozycję województwo małopolskie niewątpliwie zawdzięcza swojej stolicy. Kraków bowiem słusznie jest uważany za kulturalną stolicę nie tylko regionu, ale i całej Polski.

Tabela 2.1.1. Działalność małopolskich teatrów i instytucji muzycznych na tle Polski w 2007 r.

Wyszczególnienie	Polska	Województwo małopolskie	Miejsce wśród województw
teatry i instytucje muzyczne ^a	184	19	4
miejsca na widowni ^a	69259	5082	5
przedstawienia i koncerty ^b	50298	4078	4
widzowie i słuchacze (w tys.) ^b	9843,3	774,7	4
średnio widzów na przedstawieniu	196	190	8

^a Stan w dniu 31 grudnia.

^b Według siedziby.

W 2007 r. na terenie Małopolski działało **19 teatrów i instytucji muzycznych**, 10,3% wszystkich teatrów i instytucji muzycznych w Polsce. Pod względem liczby teatrów i instytucji muzycznych Małopolska zajmowała czwartą pozycję w kraju. Więcej teatrów i instytucji muzycznych działało w województwach mazowieckim (36), śląskim (21) oraz dolnośląskim (21). Małopolskie teatry dysponowały 5,1 tys. miejscami na widowni w swoich stałych salach, co stanowiło 7,3% miejsc na widowni wszystkich teatrów i instytucji muzycznych w Polsce. Największą liczbą miejsc na widowni dysponowały teatry województwa mazowieckiego – 14,9 tys. Małopolskie teatry i instytucje muzyczne dały w 2007 r. 4,1 tys. przedstawień i koncertów, co stanowiło 8,1% z 50,3 tys. przedstawień i koncertów danych przez teatry i instytucje muzyczne w całej Polsce. **Pod względem liczby przedstawień i koncertów Małopolska zajmuje czwarte miejsce za województwami: mazowieckim, śląskim oraz dolnośląskim, nieznacznie wyprzedzając województwo pomorskie.**

Spośród 9,8 mln widzów teatrów w całej Polsce, małopolskie teatry i instytucje muzyczne odwiedziło w 2007 r. 774,7 tys. osób, czyli 7,9% widzów w kraju, co dało Małopolsce czwartą lokatę wśród pozostałych województw. Najwięcej widzów – 2,8 mln osób odwiedziło teatry w województwie mazowieckim. Jedno przedstawienie lub koncert w całym kraju obejrzało średnio 196 osób, zaś w Małopolsce średnio 190 osób, co plasuje województwo na ósmym miejscu w kraju.

Tabela 2.1.2. Działalność małopolskich muzeów na tle Polski w 2007 r.

Wyszczególnienie	Polska	Województwo małopolskie	Miejsce wśród województw
muzea (łącznie z oddziałami) ^a	720	106	1
muzealia (w tys.) ^a	13104,9	3478,3	1
wystawy własne			
w kraju	2753	316	3
za granicą	138	14	3
wystawy obce			
krajowe	1331	120	5
z zagranicy	187	20	3
zwiedzający (w tys.)	20438,3	6012,0	1
w tym grupy zorganizowane (w tys.)	9793,1	3295,9	1
odczyty i lekcje muzealne (w tys.)	76,2	11,8	2
seanse filmowe (w tys.)	17,1	4,3	1

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Małopolskie **muzea** stanowią 14,7% muzeów całej Polski, co plasuje województwo na pierwszej pozycji w kraju. Dwa muzea mniej, działają w województwie mazowieckim. Małopolska przoduje też w liczebności zbiorów muzealnych. Małopolskie muzea posiadają 26,5% muzealiów zgromadzonych we wszystkich muzeach Polski. Zbiory drugiego pod tym względem województwa mazowieckiego są mniejsze o prawie milion muzealiów. Województwo mazowieckie wyróżnia największą liczbą wystaw czasowych, zarówno własnych jak i obcych. Małopolska pod względem liczby zorganizowanych wystaw własnych w kraju i za granicą oraz wystaw obcych z zagranicy plasuje się na miejscu trzecim, a pod względem wystaw obcych krajowych na miejscu piątym. Wystawy własne małopolskich muzeów stanowiły 11,5%, a wystawy zagraniczne 10,1% ogólnej liczby wystaw w tych kategoriach. Obce wystawy krajowe pokazane w muzeach województwa małopolskiego stanowiły 9% obcych wystaw krajowych pokazanych w Polsce, natomiast obce wystawy zagraniczne 10,7%.

W 2007 r. małopolskie muzea odwiedziło ponad 6 mln osób, 29,4% wszystkich odwiedzających muzea w Polsce. Daje to Małopolsce pierwsze miejsce wśród województw. Muzea drugiego na liście województwa mazowieckiego odwiedziło jedynie 3,2 mln osób. Zwiedzających w grupach zorganizowanych małopolskie muzea w 2007 r. było 3,3 mln, 33,7% zwiedzających muzea w tej formie w całej Polsce. Przewaga w tej kategorii nad województwem mazowieckim, które ponownie uplasowało się za Małopolską, była również ogromna. Muzea mazowieckie w zorganizowanych grupach odwiedziło jedynie 1,2 mln osób.

Muzea Małopolski zorganizowały 11,8 tys. lekcji muzealnych i odczytów. Stanowiło to 15,5% liczby wszystkich odczytów i lekcji muzealnych zorganizowanych w Polsce. Więcej lekcji muzealnych i odczytów zorganizowały jedynie muzea w województwie mazowieckim – 22,4 tys. Na kolejnym miejscu za województwem małopolskim znalazło się województwo śląskie z 6,3 tys. zorganizowanych lekcji muzealnych i odczytów.

Małopolskie muzea zorganizowały 4,3 tys. seansów filmowych, co stanowiło 25,3% seansów pokazanych przez muzea w całej Polsce. Kolejne miejsce zajęło województwo mazowieckie, którego muzea odbyło się 2,4 tys. seansów.

Tabela 2.1.3. Działalność małopolskich bibliotek publicznych na tle Polski w 2007 r.

Wyszczególnienie	Polska	Województwo małopolskie	Miejsce wśród województw
biblioteki i filie ^a	8489	763	3
księgozbiór w woluminach (w mln) ^a	135,6	10,8	4
czytelnicy (w tys.)	6719,1	682,4	3
czytelnicy na 1000 ludności	176	208	1
wypożyczenia księgozbioru (w mln)	127,7	11,9	4
wypożyczenia na jednego czytelnika	19	17	16
wypożyczenia na 1000 ludności	3350	3629	3
odsetek bibliotek wyposażonych w komputery	59,8	68,0	2
odsetek komputerów podłączonych do Internetu i dostępnych czytelnikom	48,7	49,0	12

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Na terenie Małopolski działają **763 biblioteki i filie**, czyli 9% z 8,5 tys. bibliotek i filii w Polsce. Pod względem liczebności bibliotek Małopolska plasuje się na 3 miejscu po województwach mazowieckim i śląskim. Księgozbiór zgromadzony w małopolskich bibliotekach liczy 10,8 mln woluminów, co stanowi 8% z 135,6 mln woluminów zgromadzonych w bibliotekach całej Polski. Większą liczbę woluminów posiadają jedynie województwa: śląskie (17,1 mln), mazowieckie (16,8 mln) i wielkopolskie (12 mln). W 2007 r. z bibliotek w całej Polsce skorzystało 6,7 mln osób, z tego 0,7 mln w Małopolsce, co stanowiło 10,2% ogółu czytelników. Więcej czytelników odwiedziło biblioteki województw śląskiego (1 mln) i mazowieckiego (0,9 mln). Czytelnicy bibliotek w całej Polsce wypożyczyli 127,7 mln pozycji księgozbioru, z tego na województwo małopolskie przypadało 9,3%, czyli 11,9 mln wypożyczonych książek. Więcej pozycji księgozbioru niż w Małopolsce czytelnicy wypożyczyli w województwach: śląskim (19,1 mln), mazowieckim (15,7 mln) oraz wielkopolskim (12 mln). Średnia liczba wypożyczeń na jednego czytelnika wynosiła w Polsce 19 woluminów, a w Małopolsce 17 i była najniższa wśród wszystkich województw. W 2007 r. Małopolska miała najwyższy wskaźnik czytelników na 1000 ludności – 208, o 18,2% większy niż średnia dla całej Polski. Wskaźnik wypożyczeń na 1000 ludności wynosił 3629 i był wyższy o 8,3% niż średnia 3350 wypożyczeń dla całego kraju. Większy wskaźnik wypożyczeń na 1000 ludności był w województwach śląskim i dolnośląskim.

Około 68% małopolskich bibliotek było wyposażonych w komputery. Plasuje to województwo na drugim miejscu, po województwie warmińsko-mazurskim, gdzie odsetek ten wynosił 77,5%. Średnia w tej kategorii dla szesnastu województw wynosi 59,8%. Małopolska zajmuje dopiero dwunaste miejsce wśród województw pod względem dostępności komputerów dla czytelników i przyłączenia do Internetu. Wskaźnik ten wynosi 49% i jest to niewiele powyżej średniej w kraju.

Tabela 2.1.4. Działalność małopolskich bibliotek specjalistycznych na tle Polski w 2007 r.

Wyszczególnienie	Polska	Województwo małopolskie	Miejsce wśród województw
biblioteki specjalistyczne ^a	2267	288	2
książki (w mln) ^a	88,2	9,9	2
czasopisma (w mln) ^a	19,7	2,9	2
zbiory specjalne (w mln) ^a	42,8	4,1	3
pracownicy ogółem ^a	12754	1469	2
czytelnicy (w tys.)	3198,4	446,8	2
wypożyczenia księgozbioru (w mln)	23,8	3,2	3
wypożyczenia na jednego czytelnika	7	7	8

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Na terenie województwa Małopolskiego w 2007 r. działało **288 bibliotek specjalistycznych**. Stanowiło to 12,7% z 2,3 tys. bibliotek specjalistycznych w całej Polsce. Więcej, 329 bibliotek posiadało jedynie województwo mazowieckie.

W małopolskich bibliotekach specjalistycznych było 11,3% zbiorów książek bibliotek specjalistycznych całej Polski, 14,7% czasopism oraz 9,7% zbiorów specjalnych. Największymi zbiorami książek, czasopism, zbiorów specjalnych dysponują biblioteki województwa mazowieckiego. Natomiast poza województwem mazowieckim jedynie województwo zachodniopomorskie dysponowało większą kolekcją zbiorów specjalnych niż województwo małopolskie.

Biblioteki specjalistyczne województwa małopolskiego zatrudniały 1,5 tys. pracowników, 11,5% z 12,8 tys. zatrudnionych w bibliotekach specjalistycznych w całej Polsce. Dwukrotnie więcej, 3,1 tys. osób pracowało w bibliotekach specjalistycznych działających na terenie województwa mazowieckiego.

Z usług małopolskich bibliotek specjalistycznych skorzystało w 2007 r. 446,8 tys. czytelników, stanowiło to 14% czytelników bibliotek specjalistycznych w Polsce. Czytelnicy małopolskich bibliotek specjalistycznych wypożyczyli 3,2 mln pozycji księgozbioru, czyli 13,4% wypożyczeń księgozbioru bibliotek specjalistycznych w Polsce. Większą liczbę czytelników oraz wypożyczeń zanotowały biblioteki województwa mazowieckiego. Na jednego czytelnika biblioteki specjalistycznej w Małopolsce przypadało średnio 7 wypożyczeń, czyli tyle, ile wynosiła średnia wypożyczeń na jednego czytelnika dla całej Polski.

Tabela 2.1.5. Działalność małopolskich galerii i salonów sztuki na tle Polski w 2007 r.

Wyszczególnienie	Polska	Województwo małopolskie	Miejsce wśród województw
galerie ^a	294	63	1
wystawy krajowe	3622	654	1
ekspozycje krajowe	3875	694	1
zwiedzający (w tys.)	3426,8	503,0	2
zorganizowane imprezy	11976	2465	2
uczestnicy imprez (w tys.)	525,1	95,9	2
wydane tytuły	5229	1360	1
nakład wydanych tytułów (w tys. egz.)	1607,3	305,6	2

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Na terenie Małopolski w 2007 r. działały **63 galerie i salony sztuki**. Było to 21,4% z 294 tego typu instytucji w Polsce i najwięcej wśród wszystkich województw. Na terenie drugiego pod względem liczby galerii województwa śląskiego znajdowały się jedynie 34 tego typu instytucje. Małopolskie galerie zorganizowały w 2007 r. 654 wystawy w 694 ekspozycjach. Było to 18,1% wystaw i 17,9% ekspozycji pokazanych w Polsce, najwięcej wśród wszystkich województw. Wystawy i ekspozycje w Małopolsce zgromadziły pół miliona zwiedzających, 14,7% z 3,4 mln zwiedzających wystawy galerii w całej Polsce. Więcej zwiedzających przyciągnęły jedynie galerie województwa mazowieckiego – 0,7 mln osób. Ponadto małopolskie galerie zorganizowały blisko 2,5 tys. imprez kulturalnych, czyli 20,6% wszystkich imprez przygotowanych przez galerie w Polsce. Wzięło w nich udział 95,9 tys. osób, czyli 18,3% uczestników imprez organizowanych przez galerie w kraju. Więcej, 2,9 tys. imprez, zorganizowały galerie i salony sztuki województwa mazowieckiego, które przyciągnęły 117,9 tys. uczestników. Galerie kolejnego za Małopolską województwa śląskiego zorganizowały jedynie 1,7 tys. imprez, przyciągając uwagę 51,9 tys. uczestników. Galerie Małopolski wydały w 2007 r. największą liczbę tytułów – 1360, co stanowiło ponad jedną czwartą publikacji wydanych przez galerie w całej Polsce. Kolejne miejsce pod względem wydawnictw przypadło województwu mazowieckiemu, które wydało 640 tytułów. Tytuły te miały jednak wyższy nakład – 509,2 tys. niż tytuły wydawnictw w Małopolsce, które wydano w nakładzie 305,6 tys. egzemplarzy. Niemniej nakład tytułów wydanych przez małopolskie galerie stanowił 19% całego nakładu tytułów wydanych przez galerie Polski.

Tabela 2.1.6. Działalność małopolskich domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic na tle Polski w 2007 r.

Wyszczególnienie	Polska	Województwo małopolskie	Miejsce wśród województw
instytucje ^a	4169	492	1
pracownie specjalistyczne ^a	4719	446	4
zatrudnieni w działalności podstawowej ^a	19732	2223	2
imprezy (w tys.)	214,7	27,4	1
uczestnicy imprez (w mln)	33,6	4,2	1
zespoły artystyczne ^a	17454	1977	2
członkowie zespołów artystycznych (w tys.) ^a	281,2	35,1	2
koła /kluby ^a	10685	1701	1
członkowie kół /klubów (w tys.) ^a	274,0	33,9	2
kursy	5409	1263	1
absolwenci kursów (w tys.)	96,3	22,3	1

^aStan w dniu 31 grudnia.

W Małopolsce w 2007 r. działały **492 domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice**, najwięcej wśród wszystkich województw i 11,8% tego typu instytucji w całej Polsce. Dysponowały one 446 pracownikami specjalistycznymi, co stanowiło 9,5% pracowni specjalistycznych placówek kultury w całej Polsce. Nieznacznie więcej pracowni specjalistycznych działało w województwach mazowieckim (484), śląskim (470) oraz wielkopolskim (450). W działalności podstawowej małopolskich instytucji kultury zatrudnionych było w 2,2 tys. osób, czyli 11,3% liczby zatrudnionych w tego typu instytucjach w Polsce. Więcej osób pracowało jedynie w województwie śląskim – 2,3 tys. osób.

Małopolskie domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 12,8% imprez zorganizowanych w Polsce. Na drugim miejscu znalazło się województwo dolnośląskie, w którym zorganizowano 8,7% imprez. W imprezach, które miały miejsce w Małopolsce wzięło udział 12,6% ogółu uczestników tego typu przedsięwzięć w całej Polsce, czyli 4,2 mln osób. Na drugim miejscu pod względem liczby uczestników imprez uplasowało się województwo śląskie – 3,6 mln osób, a na trzecim mazowieckie z 3,5 mln uczestników imprez.

W Małopolsce w 2007 r. działało blisko 2,0 tys. zespołów artystycznych, czyli 11,3% zespołów artystycznych w całej Polsce. W małopolskich zespołach artystycznych skupionych było 35,1 tys. osób, czyli 12,5% członków zespołów artystycznych całej Polski. Niewiele więcej, bo nieco powyżej 2,0 tys. zespołów działało w województwie śląskim, skupiając 35,6 tys. członków. Natomiast za małopolską, na trzecim i czwartym miejscu plasowały się województwa mazowieckie z liczbą 1,6 tys. zespołów artystycznych i 26,4 tys. członków zespołów oraz województwo wielkopolskie z liczbą 1,5 tys. zespołów oraz 27,2 tys. członków zespołów.

Przy małopolskich ośrodkach kultury działało 1,7 tys. kół (klubów), najwięcej w całej Polsce. Stanowiło to 15,9% z 10,7 tys. kół w instytucjach kultury w całej Polsce. Na kolejnych miejscach znalazły się województwa śląskie (1,4 tys.) oraz mazowieckie (1,1 tys.). Małopolskie koła (kluby) liczyły 33,9 tys. członków, 12,4% z 274,0 tys. członków wszystkich kół w Polsce. Więcej członków liczyły jedynie koła działające przy instytucjach kultury województwa śląskiego – 54,9 tys. osób. Za województwem małopolskim uplasowało się województwo mazowieckie, którego koła działające przy instytucjach kultury liczyły 31,1 tys. osób.

Małopolskie domy i ośrodki kultury w 2007 r. zorganizowały 1,3 tys. różnego rodzaju kursów, z ogólnej liczby 5,4 tys. kursów zorganizowanych przy domach i ośrodkach kultury w Polsce. Zatem, prawie co czwarty kurs był organizowany na terenie Małopolski. W województwie mazowieckim, które znalazło się na drugim miejscu pod względem liczby zorganizowanych kursów przy instytucjach kultury, przeprowadzono jedynie 0,6 tys. kursów, o połowę mniej niż w Małopolsce. Absolwenci kursów zorganizowanych w Małopolsce stanowili 23,2% absolwentów wszystkich kursów zorganizowanych przez instytucje kultury w Polsce. Drugie miejsce z liczbą 11,3 tys. absolwentów zajęło województwo śląskie, trzecie miejsce z liczbą 9,9 tys. absolwentów zajęło województwo podkarpackie.

Tabela 2.1.7. Działalność małopolskich kin na tle Polski w 2007 r.

Wyszczególnienie	Polska	Województwo małopolskie	Miejsce wśród województw
kina ^a	496	47	4
liczba sal projekcyjnych ^a	1008	97	3
miejsca na widowni (w tys.) ^a	244,2	22,0	5
seanse (w tys.)	1190,9	118,4	3
seanse filmów produkcji polskiej (w tys.)	169,1	17,2	3
widzowie (w mln)	33,8	3,3	4
widzowie na seansach filmów produkcji polskiej (w mln)	7,8	0,8	3

^a Stan w dniu 31 grudnia.

W 2007 r. na terenie Małopolski działało **47 kin**, 9,5% wszystkich kin w Polsce. Najwięcej kin – 61, miało województwo śląskie. W województwie mazowieckim działało 50 kin, a na terenie województwa wielkopolskiego 49 kin. Kina małopolskie dysponowały 97 salami projekcyjnymi, co stanowiło 9,6% sal projekcyjnych posiadanych przez wszystkie kina i plasowało województwo małopolskie na trzecim miejscu. Ponad dwukrotnie więcej, 186 sal, posiadały kina województwa mazowieckiego, natomiast kina województwa śląskiego posiadały 167 sal.

Kina małopolski dysponowały w sumie 22 tys. miejsc na widowni, co stanowiło 9% miejsc w kinach w całej Polsce i plasowało województwo małopolskie na piątym miejscu. Najwięcej miejsc na widowni w kinach znajdowało się w województwie mazowieckim 41,6 tys.

W 2007 r. kina w całej Polsce dały 1,2 mln seansów filmowych. Najwięcej 281,6 tys. seansów wyświetliły kina w województwie mazowieckim. Na drugim miejscu znalazło się województwo śląskie, którego kina zorganizowały 252,2 tys. seansów. Na trzecim miejscu znalazło się województwo małopolskie, którego kina pokazały 118,4 tys. seansów, co stanowiło 9,9% seansów w całej Polsce. Pod względem widzów uczestniczących w seansach województwo małopolskie uplasowało się na czwartym miejscu z liczbą 3,3 mln widzów, co stanowiło 9,8% widzów kin w Polsce. Najwięcej 8 mln widzów odwiedziło kina województwa mazowieckiego. Na kolejnym miejscu znalazło się województwo śląskie z liczbą 4,7 mln widzów, a na trzecim wielkopolskie, które nieznacznie wyprzedziło Małopolskę.

W małopolskich kinach w 2007 r. pokazano 17,2 tys. seansów filmów produkcji polskiej, co stanowiło 10,2% filmów polskich pokazanych w kinach całej Polski. Filmy polskiej produkcji zgromadziły w Małopolsce 0,8 mln widzów, 10,1% widzów, którzy zobaczyli filmy produkcji polskiej w całym kraju. Dało to Małopolsce w obu kategoriach trzecie miejsce. Ponownie na pierwszym miejscu uplasowało się województwo mazowieckie z 39,4 tys. seansów filmów produkcji polskiej, które obejrzało 1,6 mln widzów. Drugie miejsce zajęło województwo śląskie, którego kina wyświetliły 32,4 tys. seansów filmów polskiej produkcji, dla blisko 1 mln widzów.

2.2. Biblioteki publiczne

Powszechnie dostępną i najlepiej zorganizowaną formą uczestnictwa ludności w kulturze jest czytelnictwo. Najbardziej popularna jest sieć bibliotek publicznych, gromadząca księgozbiory (czasopisma, książki) i zbiory specjalne (rękopisy, mikroformy, materiały audiowizualne, dokumenty elektroniczne). Wśród księgozbiorów gromadzonych przez biblioteki publiczne dominują wydawnictwa beletrystyczne oraz popularne i popularnonaukowe. Wraz z szybkim rozwojem komputeryzacji i coraz większym dostępem do Internetu biblioteki publiczne rozszerzają swoją ofertę o możliwość udostępniania zbiorów specjalnych, w tym przede wszystkim materiałów audiowizualnych, a ostatnio coraz powszechniej księgozbiorów w formie dokumentów elektronicznych.

Tabela 2.2.1. Biblioteki publiczne w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007		
								2000 =100%	2006 =100%	
biblioteki i filie ^a	778	775	771	773	769	766	766	763	98,1	99,6
punkty biblioteczne ^a	91	80	70	69	65	69	66	65	71,4	98,5
księgozbiór (w mln wol.) ^a	10,7	10,6	10,6	10,6	10,7	10,8	10,8	10,8	101,5	100,0
na 1000 ludności	3309	3276	3266	3257	3274	3301	3315	3308	100,0	99,8
na 1 czytelnika	16,5	15,9	15,3	14,9	15,0	15,2	15,4	15,9	96,4	103,2
czytelnicy zarejestrowani (w tys.)	648,5	667,5	689,2	708,9	712,8	710,6	703,1	682,4	105,2	97,1
na 1000 ludności	201	206	213	218	219	218	215	208	103,5	96,7
wypożyczenia księgozbioru (w mln wol.)	12,7	12,8	13,0	13,3	13,3	12,7	12,4	11,9	93,9	96,2
na 1000 ludności	3927	3969	4022	4107	4077	3905	3781	3629	92,4	96,0
na 1 czytelnika	19,5	19,2	18,9	18,8	18,6	17,9	17,6	17,4	89,2	99,0
liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną	3716	3785	3849	3863	3909	3912	3932	3960	106,6	100,7

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Od kilku lat obserwuje się stopniowy spadek liczby bibliotek publicznych i punktów bibliotecznych. Biblioteki publiczne finansowane przez samorządy terytorialne są często likwidowane lub łączone z innymi instytucjami kultury. Z analizy danych Urzędu Statystycznego w Krakowie wynika, że w 2007 r. liczba bibliotek publicznych i filii w województwie małopolskim zmniejszyła się o 0,4%, tj. o 3 w porównaniu z poprzednim rokiem. W Małopolsce działały 763 biblioteki publiczne i filie biblioteczne, z tego 73,5% w gminach wiejskich.

Wraz ze zmniejszeniem się liczby bibliotek publicznych, nastąpił też spadek liczby zarejestrowanych czytelników o 2,9% oraz liczby wypożyczeń księgozbioru o 3,8% w porównaniu z 2006 r. W 2007 r. liczba zarejestrowanych czytelników wynosiła 682,4 tys. osób, z tego 69,6% stanowili czytelnicy bibliotek w miastach. Liczba wypożyczeń księgozbioru (książek i czasopism) w 2007 r. to 11,9 mln woluminów.

Tabela 2.2.2. Sieć bibliotek publicznych przystosowana dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich w przekroju lat ^a

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007		
	w liczbach bezwzględnych							2000 =100%	2006 =100%	
biblioteki i filie	778	775	771	773	769	766	766	763	98,1	99,6
w tym przystosowane dla osób niepełnosprawnych	46	59	57	78	80	86	101	105	228,3	104,0
miasto	23	28	24	28	30	33	40	40	173,9	100,0
wieś	23	31	33	50	50	53	61	65	282,6	106,6

^a Stan w dniu 31 grudnia.

W województwie małopolskim biblioteki publiczne przystosowują swoje obiekty dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, chociaż, jak pokazują liczby, nadal niewystarczająco. Pod koniec 2007 r. zaledwie 105 bibliotek, czyli 13,8% było przystosowanych dla osób niepełnosprawnych, co stanowi wzrost o 4% w porównaniu z 2006 r. Liczba obiektów przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich w całym województwie w porównaniu z 2000 r. wzrosła o 128,3%. Najwięcej bibliotek przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich było na wsiach – 65 obiektów, czyli o 6,6% więcej niż w 2006 r. W mieście liczba bibliotek przystosowana dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich wynosiła 40 i pozostała na niezmiennym poziomie w porównaniu z poprzednim rokiem.

Tabela 2.2.3. Zbiory bibliotek publicznych w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
księgozbiór (w tys. wol.) ^a	10685,4	10602,5	10574,1	10595,2	10675,3	10780,3	10843,1	10846,7
książki	10628,5	10545,0	10517,0	10537,2	10614,8	10719,4	10781,0	10783,4
czasopisma	56,9	57,5	57,1	58,0	60,5	60,9	62,1	63,3
zbiory specjalne (w tys.) ^a	245,3	220,4	224,2	224,7	227,7	231,0	228,6	231,5
rękopisy	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
materiały audiowizualne	209,8	176,5	181,9	182,4	184,5	186,2	185,4	188,0
dokumenty elektroniczne	2,6	2,9	3,2	3,0	4,2	5,4	6,8	6,8

^a Stan w dniu 31 grudnia.

W zbiorach bibliotek publicznych na przestrzeni lat 2000–2007 nie odnotowano zasadniczych różnic. Księgozbiór bibliotek publicznych na koniec 2007 r. wyniósł 10846,7 tys. woluminów, z tego książki stanowiły 10783,4 tys. woluminów, a czasopisma 63,3 tys. egzemplarzy.

Zbiory specjalne bibliotek publicznych w 2007 r. wyniosły 231,5 tys., co stanowiło wzrost o 1,3% w porównaniu z 2006 r. Zbiory materiałów audiowizualnych bibliotek publicznych wyniosły 188 tys. i wzrosły o 1,4% w porównaniu z 2006 r. Zbiór dokumentów elektronicznych obejmował 6,8 tys. pozycji, czyli porównywalnie z poziomem w 2006 r., natomiast znacząco zwiększył się o 166,3% w porównaniu z 2000 r. Zbiory rękopisów bibliotek publicznych województwa małopolskiego utrzymywały się na podobnym poziomie – 0,2 tys., na przestrzeni ostatnich siedmiu lat.

Z analizy danych w układzie podregionów województwa małopolskiego wynika, że biblioteki publiczne w podregionie nowosądeckim dysponowały najliczniejszym księgozbiorem liczącym 2759,1 tys. woluminów, co stanowiło 25,4% ogółu księgozbioru województwa. Mniej liczny księgozbiór posiadały biblioteki publiczne w podregionie tarnowskim – 1850,2 tys. woluminów, tj. 17,1% ogółu księgozbioru województwa.

Tabela 2.2.4. Księgozbiór bibliotek publicznych w miastach na prawach powiatu w 2007 r.

Wyszczególnienie	Księgozbiór ^a				Na 1000 ludności
	(w tys. wol.)				
	Ogółem	Książki	Czasopisma	Na 1 placówkę biblioteczną	
województwo ogółem	10846,7	10783,4	63,3	13,1	3308
Kraków	1891,1	1858,8	32,3	23,3	2500
Tarnów	360,9	356,3	4,6	24,1	3108
Nowy Sącz	298,8	289,1	9,8	37,4	3538

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Analiza księgozbioru zgromadzonego w bibliotekach publicznych miast na prawach powiatu województwa małopolskiego pokazuje, iż prym w tej kategorii wiedzy Kraków. W 2007 r. krakowskie biblioteki publiczne zgromadziły 1891,1 tys. woluminów księgozbioru, z tego 1858,8 tys. stanowiły książki, a 32,3 tys. czasopisma. W Tarnowie księgozbiór liczył 360,9 tys. woluminów, z tego 356,3 tys. stanowiły książki, a 4,6 tys. czasopisma.

W bibliotekach publicznych w Nowym Sączu w porównaniu z pozostałymi miastami na prawach powiatu zgromadzono najmniejszy księgozbiór – 298,8 tys. Najwyższy wskaźnik księgozbioru na jedną placówkę biblioteczną spośród miast na prawach powiatu miały biblioteki publiczne w Nowym Sączu – 37,4 tys. woluminów. Na jedną placówkę biblioteczną w Tarnowie przypadało przeciętnie – 24,1 tys. woluminów. Natomiast najniższy wskaźnik księgozbioru na jedną placówkę biblioteczną był w Krakowie i wyniósł 23,3 tys. woluminów. W Nowym Sączu na 1000 ludności przypadało najwięcej – 3538 woluminów, w Tarnowie – 3108 woluminów, a w Krakowie – 2500 woluminów.

Tabela 2.2.5. Zbiory specjalne bibliotek publicznych w miastach na prawach powiatu w 2007 r.

Wyszczególnienie	Zbiory specjalne ^a				
	(w tys. wol.)				
	Ogółem	w tym		Na 1 placówkę biblioteczną	Na 1000 ludności
Materiały audiowizualne		Dokumenty elektroniczne			
województwo ogółem	231,5	188,0	6,8	0,3	71
Kraków	72,5	45,0	1,0	0,9	96
Tarnów	48,2	46,8	0,4	3,2	415
Nowy Sącz	25,1	22,4	0,3	3,1	297

^aStan w dniu 31 grudnia.

Pod względem posiadanego zasobu zbiorów specjalnych Kraków zajmuje również wiodącą pozycję wśród pozostałych miast na prawach powiatu. Z 72,5 tys. egzemplarzy zbiorów specjalnych zgromadzonych w krakowskich bibliotekach, największą część – 62,1% stanowiły materiały audiowizualne, mniejszą – 1,4% dokumenty elektroniczne. Biblioteki publiczne w Tarnowie zgromadziły 48,2 tys. zbiorów specjalnych, w tym 46,8 tys. to materiały audiowizualne, a 0,4 tys. dokumenty elektroniczne. Najmniej zbiorów specjalnych wśród miast na prawach powiatu – 25,1 tys. woluminów, posiadały biblioteki w Nowym Sączu, z tego większość – 22,4 tys. stanowiły materiały audiowizualne. W Krakowie na jedną placówkę biblioteczną przypadało najmniej wśród miast na prawach powiatu, tylko 0,9 tys. woluminów zbiorów specjalnych, w Nowym Sączu – 3,1 tys. woluminów, a najwięcej w Tarnowie – 3,2 tys. woluminów. Najwyższy wskaźnik zbiorów specjalnych na 1000 ludności był w Tarnowie i wynosił 415 woluminów, a najmniejszy w Krakowie – 96 woluminów.

Tabela 2.2.6. Zakup materiałów bibliotecznych w bibliotekach publicznych w miastach na prawach powiatu w 2007 r.

Wyszczególnienie	Zakupione materiały							
	Liczba (w tys.)				Wartość (w tys. złotych)			
	Książki	Zbiory specjalne		Tytuły prenumerowanych czasopism	Książki	Zbiory specjalne		Tytuły prenumerowanych czasopism
Ogółem		w tym audiowizualne	Ogółem			w tym audiowizualne		
województwo ogółem	287,0	4,1	3,3	4,5	5595,8	131,2	107,8	624,9
Kraków	38,3	1,4	1,3	1,0	830,5	63,1	58,6	136,1
Nowy Sącz	11,8	0,0	–	0,2	247,8	0,2	–	31,4
Tarnów	5,0	0,9	0,9	0,2	120,2	5,5	5,5	31,7

W 2007 r. biblioteki publiczne województwa małopolskiego zakupiły ogółem 287,0 tys. woluminów książek za kwotę 5595,8 tys. zł. W porównaniu z 2006 r. liczba zakupionych książek wzrosła o 5,6 tys. woluminów, czyli o 2%. Biblioteki publiczne w miastach zakupiły 135,3 tys. pozycji woluminów za kwotę 2878,2 tys. zł, co stanowiło nieznaczny spadek w porównaniu z 2006 r. Przeciętna cena książki zakupionej przez

bibliotekę publiczną w mieście wynosiła 21,3 zł. Biblioteki publiczne na wsi zakupiły 151,6 tys. książek za kwotę 2717,6 tys. zł. Wśród powiatów województwa małopolskiego największą liczbę książek – 38,3 tys. woluminów, za łączną kwotę 830,5 tys. złotych zakupiły biblioteki publiczne w Krakowie, a najmniejszą w powiecie proszowickim – 4,7 tys. woluminów za kwotę 90,4 tys. zł.

W 2007 r. ogólna liczba zakupionych zbiorów specjalnych w województwie małopolskim wynosiła 4,1 tys. egzemplarzy i zmniejszyła się o 4,1% w porównaniu z 2006 r. Miejskie biblioteki publiczne nabyły 3,8 tys. egzemplarzy do zbiorów specjalnych, tj. o 4,9% mniej niż w 2006 r., a biblioteki publiczne na wsi zakupiły 0,3 tys. egzemplarzy zbiorów specjalnych, tj. o 7,0% więcej niż w 2006 r. Największą liczbę zbiorów specjalnych – 1,4 tys. egzemplarzy za 63,1 tys. zł zakupiły biblioteki publiczne w Krakowie, z czego większość, tj. 1,3 tys. egzemplarzy, stanowiły materiały audiowizualne. Przeciętna wartość zbiorów specjalnych zakupionych przez krakowskie biblioteki wynosiła 44,9 zł, a materiałów audiowizualnych – 45,8 zł. Biblioteki publiczne w województwie małopolskim w 2007 r. prenumerowały łącznie 4,5 tys. tytułów czasopism i wydatkowały na ten cel 624,9 tys. zł. Najwięcej czasopism prenumerowały biblioteki publiczne w Krakowie – 1 tys., przeznaczając na ten cel 136,1 tys. zł.

Tabela 2.2.7. Wybrane wskaźniki według podregionów w 2007 r.

Wyszczególnienie	Ludność na 1 placówkę biblioteczną	Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika (w woluminach)
województwo ogółem	3960	3308	208	17,4
podregion krakowski	3594	2829	157	16,7
podregion m. Kraków	9341	2500	277	17,0
podregion nowosądecki	3372	3621	186	18,6
podregion oświęcimski	3210	3883	216	16,2
podregion tarnowski	3331	4025	198	19,1

Na podstawie analizy wybranych wskaźników w podregionach można zauważyć, że najwyższy wskaźnik liczby ludności przypadający na 1 placówkę biblioteczną w 2007 r. zanotowano w podregionie m. Kraków – 9341. Najniższy wskaźnik ludności na 1 placówkę biblioteczną spośród podregionów województwa małopolskiego miał podregion oświęcimski, gdzie na 1 placówkę biblioteczną przypadało 3210 osób, co stanowiło wzrost o 1,6% w porównaniu z 2006 r. Najwyższy wskaźnik liczby czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności miał podregion m. Kraków – 277 osób. Liczba czytelników na 1000 ludności w Krakowie zmniejszyła się o 3,5% w porównaniu z 2006 r. Najniższy wskaźnik liczby czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności wystąpił w podregionie krakowskim i wynosił 157 osób.

Najwyższy wskaźnik księgozbioru bibliotek publicznych na 1000 ludności był w podregionie tarnowskim i wynosił 4025, a najniższy w podregionie m. Kraków – 2500. Najwyższy wskaźnik wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika był w podregionie tarnowskim – 19,1 woluminów, a najniższy w podregionie oświęcimskim – 16,2 woluminów.

Tabela 2.2.8. Wybrane informacje o działalności bibliotek publicznych według powiatów w 2007 r.

Wyszczególnienie	Liczba ludności na 1 bibliotekę ^{a, b}	Czytelnicy	Wypożyczenia księgozbioru w woluminach	Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika
		na 1000 mieszkańców		
województwo ogółem	4298	208	3629	17,4
powiaty razem	3455	182	3225	17,8
bocheński	2735	230	3615	15,7
brzeski	3017	202	4527	22,4
chrzanowski	3365	326	4653	14,3
dąbrowski	3252	162	3409	21,0
gorlicki	3438	199	3980	20,0
krakowski	3998	123	2278	18,6
limanowski	3316	184	2986	16,2
miechowski	3372	169	2322	13,7
myślenicki	4919	155	2559	16,6
nowosądecki	3226	174	3946	22,7
nowotarski	3212	169	2557	15,2
olkuski	3562	219	3404	15,6
oświęcimski	4033	209	3522	16,9
proszowicki	3340	139	1756	12,7
suski	2656	172	2930	17,0
tarnowski	3039	168	3419	20,4
tatrzański	3833	166	3316	20,0
wadowicki	3367	153	2834	18,5
wielicki	5365	169	2975	17,6
miasta na prawach powiatu razem	10518	273	4605	16,9
m. Kraków	10656	277	4719	17,0
m. Nowy Sącz	10559	253	4440	17,5
m. Tarnów	9677	263	3990	15,2

^a Stan w dniu 31 grudnia.

^b Łącznie z filiami.

W całym województwie małopolskim na jedną bibliotekę przypadało średnio 4,3 tys. ludności, na 1000 mieszkańców przypadało 208 czytelników oraz 3,6 tys. wypożyczeń księgozbioru, natomiast średnia liczba wypożyczonych pozycji z księgozbioru przez jednego czytelnika wynosiła 17,4.

Pomiędzy działalnością bibliotek publicznych w powiatach występowały istotne różnice. W miastach na prawach powiatu mieliśmy do czynienia ze zdecydowanie większą liczbą ludności przypadających na jedną bibliotekę, razem 10,5 tys. osób, w porównaniu z 3,5 tys. osób przypadających na bibliotekę w pozostałych powiatach. Zapewne w związku z tym w miastach na prawach powiatów zaobserwowano wyższe wskaźniki czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na 1000 mieszkańców. Liczba czytelników przypadająca na 1000 mieszkańców dla miast na prawach powiatów wynosiła 273 czytelników, a w pozostałych powiatach – 182 czytelników. Z kolei liczba wypożyczeń pozycji księgozbioru na 1000 mieszkańców wynosiła odpowiednio 4,6 tys. woluminów dla miast na prawach powiatów oraz 3,2 tys. woluminów dla pozostałych powiatów. Liczba wypożyczonych pozycji księgozbioru przez jednego czytelnika w miastach na prawach powiatów wynosiła 16,9, natomiast w pozostałych powiatach – 17,8 egzemplarzy.

Wśród miast na prawach powiatów najwyższe wskaźniki poza liczbą wypożyczeń przypadających na jednego czytelnika osiągnął Kraków. W stolicy województwa na jedną bibliotekę przypadało 10,7 tys. mieszkańców, natomiast na 1000 mieszkańców przypadało 277 czytelników i 4,7 tys. wypożyczeń księgozbioru. Średnia liczba wypożyczeń pozycji księgozbioru przez jednego czytelnika wynosiła 17.

W Nowym Sączu na jedną bibliotekę przypada 10,6 tys. mieszkańców, a na tysiąc mieszkańców 253 czytelników oraz 4,4 tys. wypożyczeń. Średnia liczba wypożyczonych pozycji księgozbioru przez jednego czytelnika wynosiła 17,5 woluminów i była najwyższa wśród miast na prawach powiatów. W Tarnowie na jedną bibliotekę przypadało 9,7 tys. mieszkańców, na 1000 mieszkańców 263 czytelników oraz 4 tys. wypożyczeń. Średnia liczba wypożyczonych pozycji księgozbioru przez jednego czytelnika wynosiła 15,2 i był to jeden z najniższych wskaźników wśród wszystkich powiatów województwa.

Wśród pozostałych powiatów najwięcej ludności na jedną bibliotekę przypadało w powiatach: wielickim (5,4 tys. osób), myślenickim (4,9 tys. osób) oraz oświęcimskim (4,0 tys. osób). Natomiast w powiatach: suskim i bocheńskim liczba osób przypadających na jedną bibliotekę była najmniejsza i wynosiła po około 2,7 tys. osób. Najwięcej czytelników przypadających na 1000 mieszkańców było w powiecie chrzanowskim (326 czytelników), a także w powiatach bocheńskim (230 czytelników) i olkuskim (219 czytelników). Najmniej czytelników przypadających na 1000 mieszkańców odnotowano w powiecie krakowskim (123), proszowickim (139) oraz wadowickim (153). W powiecie chrzanowskim najwyższy był również wskaźnik wypożyczeń pozycji księgozbioru przypadających na 1000 mieszkańców, który wynosił 4,7 tys. wypożyczeń. Nieznacznie niższy wskaźnik (4,5 tys. wypożyczeń) był w powiecie brzeskim, a na kolejnym miejscu uplasował się powiat gorlicki z 4 tys. wypożyczeń. Najmniej wypożyczeń przypadających na 1000 mieszkańców zaobserwowano w powiecie proszowickim (1,8 tys. wypożyczeń), a także w powiatach krakowskim oraz miechowskim (po 2,3 tys. wypożyczeń). Najwyższy wskaźnik wypożyczeń pozycji księgozbioru przypadających na jednego czytelnika odnotowano w powiatach: nowosądeckim (22,7 woluminów), brzeskim (22,4 woluminów) oraz dąbrowskim (21 woluminów). Statystycznie najmniej wypożyczyli czytelnicy w powiatach proszowickim (12,7 woluminów), miechowskim (13,7 woluminów) oraz chrzanowskim (14,3 woluminów).

Tabela 2.2.9. Czytelnicy i udostępnianie zbiorów na miejscu w bibliotekach publicznych w wybranych latach

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007	
	w liczbach bezwzględnych				2006=100%
miasto					
czytelnicy (w tys.)	439,9	491,8	490,2	474,6	96,8
na 1000 ludności	270	303	303	293	96,7
udostępnianie księgozbiorów na miejscu (w tys.)	2038,6	2074,2	1982,9	1752,6	88,4
na 1000 ludności	1251	1279	1225	1081	88,2
na 1 czytelnika	4,6	4,2	4,0	3,7	92,5
wieś					
czytelnicy (w tys.)	208,5	218,8	212,9	207,8	97,6
na 1000 ludności	131	133	129	126	97,7
udostępnianie księgozbiorów na miejscu (w tys.)	424,9	520,4	504,9	507,3	100,5
na 1000 ludności	267	317	306	307	100,3
na 1 czytelnika	2,0	2,4	2,4	2,4	100,0

Liczba czytelników i liczba udostępniania księgozbioru w 2007 r. zmniejszyła się zarówno w mieście jak i na wsi. W porównaniu z 2006 r. liczba czytelników w mieście zmalała o 15,6 tys., czyli o 3,2%, a liczba wypożyczeń księgozbioru spadła o 339,5 tys. woluminów, tj. o 4,1%. Na wsi natomiast liczba czytelników zmniejszyła się o 5,1 tys., czyli o 2,4%, a liczba wypożyczeń spadła o 134,5 tys. woluminów, tj. o 3,3%. Zmniejszył się także wskaźnik wypożyczeń księgozbioru na jednego czytelnika w Małopolsce i w 2007 r. wyniósł 17,4, wobec 17,6 w 2006 r. W miastach wskaźnik ten w 2007 r. wyniósł 16,7 woluminów, a na wsi 19,1. Liczba książek i czasopism udostępnionych na miejscu w bibliotekach publicznych w 2007 r. była niższa o 227,8 tys. woluminów, tj. o 9,2% w porównaniu z 2006 r. Znacznie zmniejszyła się liczba udostępnień księgozbioru na miejscu w miastach – o 230,2 tys. woluminów, tj. o 11,6%. Natomiast na wsi zanotowano niewielki wzrost o 2,4 tys. woluminów, tj. o 0,5%. Przeciętnie jednemu czytelnikowi biblioteki publicznej w mieście udostępniono na miejscu 3,7 pozycji księgozbioru, czyli mniej o 7,5% w porównaniu z 2006 r., natomiast czytelnikowi na wsi 2,4 pozycji księgozbioru, czyli tyle samo, co w 2006 r.

Czytelnicy sięgali nie tylko po książki i czasopisma, lecz w coraz większym stopniu korzystali z postępu technicznego. Coraz powszechniej dokonywali wypożyczeń zbiorów specjalnych, takich jak: rękopisy, mikroformy, materiały audiowizualne czy dokumenty elektroniczne w postaci zdigitalizowanej. W 2007 r. liczba wypożyczeń zbiorów specjalnych udostępnionych na miejscu wynosiła 680,8 tys. woluminów, co stanowiło wzrost o 1,9% w porównaniu z 2006 r. Z drugiej strony liczba wypożyczeń zbiorów specjalnych udostępnionych na zewnątrz spadła o 4,1 tys. woluminów, tj. o 2,9% w porównaniu z 2006 r.

W 2007 r. łączna powierzchnia bibliotek publicznych w województwie małopolskim wyniosła 67,8 tys. m², co stanowiło nieznaczny wzrost o 0,6% w porównaniu z 2006 r.

W miastach powierzchnia pomieszczeń bibliotecznych wynosiła 36,0 tys. m² i wzrosła o 0,1 tys. m², tj. o 0,4% w porównaniu z 2006 r. Natomiast na wsi powierzchnia pomieszczeń bibliotecznych wynosiła 31,8 tys. m² i zwiększyła się o 0,3 tys. m², tj. o 0,9% w porównaniu z 2006 r. Wśród powiatów województwa małopolskiego, oprócz miast na prawach powiatu, największą łączną powierzchnią dysponowały biblioteki publiczne w powiecie tarnowskim – 4,8 tys. m², natomiast najmniejszą w powiecie proszowickim – 0,7 tys. m². W miastach na prawach powiatu największą powierzchnią pomieszczeń bibliotecznych dysponowały biblioteki publiczne w Krakowie – 13,1 tys. m². Biblioteki w Tarnowie miały łącznie do dyspozycji 2,3 tys. m², a w Nowym Sączu 1,9 tys. m². Na jedną bibliotekę w Nowym Sączu przypadało przeciętnie 235,6 m², czyli najwięcej ze wszystkich miast na prawach powiatu. W Tarnowie wskaźnik ten wynosił 153,7 m², a w Krakowie – 161,6 m². Wśród pozostałych powiatów najniższy wskaźnik był w powiecie proszowickim – przeciętnie 47,9 m² na jedną bibliotekę.

Tabela 2.2.10. Powierzchnia pomieszczeń bibliotecznych i liczba miejsc dla czytelników według powiatów w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Powierzchnia pomieszczeń bibliotecznych (w tys. m ²)	Liczba miejsc dla czytelników
województwo ogółem	67,8	8070
powiaty razem	50,5	6522
bocheński	2,8	560
brzeski	2,1	312
chrzanowski	3,9	458
dąbrowski	1,8	195
gorlicki	2,6	337
krakowski	3,5	425
limanowski	3,1	362
miechowski	1,5	134
myślenicki	1,7	180
nowosądecki	3,8	544
nowotarski	3,5	615
olkuski	3,4	273
oświęcimski	2,9	335
proszowicki	0,7	82
suski	2,1	330
tarnowski	4,8	613
tatrzański	1,4	183
wadowicki	3,1	425
wielicki	1,6	159
miasta na prawach powiatu razem	17,3	1548
m. Kraków	13,1	1330
m. Nowy Sącz	1,9	71
m. Tarnów	2,3	147

^a Stan w dniu 31 grudnia.

W 2007 r. liczba miejsc dla czytelników w bibliotekach województwa wynosiła 8070 i nieznacznie wzrosła o 0,6% w porównaniu z 2006 r. W miastach nastąpił spadek liczby miejsc dla czytelników o 1,7%, natomiast na wsi liczba miejsc dla czytelników zwiększyła się o 2,3%. Spośród miast na prawach powiatu najwięcej miejsc dla czytelników – 1330 było w bibliotekach w Krakowie, a najmniej - 71 w Nowym Sączu. W pozostałych powiatach województwa małopolskiego najwięcej miejsc dla czytelników było w powiecie nowotarskim – 615, a najmniej w powiecie proszowickim – 82. Na jedną bibliotekę województwa małopolskiego przypadało przeciętnie 11 miejsc dla czytelników.

Tabela 2.2.11. Czytelnicy według wieku w bibliotekach publicznych w 2007 r.

Wyszczególnienie	Ogółem (w tys.)	Grupy wiekowe (w latach)					
		do 15	16–19	20–24	25–44	45–60	powyżej 60
		(w tys.)					
województwo ogółem	682,4	177,8	122,8	127,1	146,8	70,1	37,9
podregion m. Kraków	209,5	36,8	33,2	53,8	47,5	23,0	15,3
podregion krakowski	104,3	33,0	20,2	15,4	21,0	10,0	4,7
powiat bocheński	23,2	7,8	5,1	3,4	4,2	1,7	1,0
powiat krakowski	30,3	9,1	5,3	4,1	7,1	3,5	1,1
powiat miechowski	8,6	2,7	1,6	1,3	1,7	0,8	0,5
powiat myślenicki	18,2	6,0	3,9	2,8	2,9	1,6	1,1
powiat proszowicki	6,0	2,3	1,1	0,8	1,1	0,5	0,2
powiat wielicki	18,0	5,2	3,2	2,9	4,1	1,9	0,8
podregion nowosądecki	141,4	45,5	30,2	22,5	24,0	12,1	7,0
powiat gorlicki	21,2	5,6	4,8	3,4	4,0	2,4	1,0
powiat limanowski	22,6	8,1	5,1	3,5	3,8	1,3	0,7
powiat nowosądecki	34,6	13,4	6,7	4,3	5,4	3,0	1,7
powiat nowotarski	30,8	11,0	7,4	5,0	4,3	2,0	1,1
powiat tatrzański	10,8	3,4	2,1	1,3	1,5	1,1	1,4
m. Nowy Sącz	21,4	3,9	4,0	5,1	5,1	2,2	1,0
podregion oświęcimski	136,4	34,1	22,7	21,5	34,3	16,7	7,1
powiat chrzanowski	41,7	7,5	5,5	7,5	13,2	5,8	2,1
powiat olkuski	24,9	6,5	4,2	4,0	5,7	3,2	1,4
powiat oświęcimski	32,0	7,4	5,4	5,0	8,1	4,3	1,9
powiat suski	14,1	5,3	2,8	1,7	2,4	1,2	0,8
powiat wadowicki	23,7	7,5	4,8	3,4	4,8	2,2	0,9
podregion tarnowski	90,9	28,4	16,6	13,9	19,9	8,3	3,8
powiat brzeski	18,3	6,7	3,4	2,3	3,6	1,5	0,7
powiat dąbrowski	9,5	4,2	1,6	1,2	1,6	0,6	0,3
powiat tarnowski	32,5	13,3	6,6	3,7	5,8	2,0	1,1
m. Tarnów	30,7	4,2	4,9	6,6	9,0	4,1	1,8

Analizując wiek czytelników województwa małopolskiego widać, że najliczniejszą grupą były osoby do 15 roku życia (26,0% ogółu czytelników) oraz osoby między 25 a 44 rokiem życia (21,5% ogółu czytelników). Najmniejszy odsetek czytelników stanowiły osoby w grupie wiekowej powyżej 60 roku życia (5,6% ogółu czytelników). W podregionie miasto Kraków najliczniejszą grupą czytelników były osoby pomiędzy 20 a 24 rokiem życia – 53,8 tys. oraz pomiędzy 25 a 44 rokiem życia – 47,5 tys. W podregionie krakowskim przeważającą grupą czytelników była młodzież szkolna w grupie wiekowej do 15 lat – 33,0 tys. oraz w grupie wiekowej 25–44 lata – 21,0 tys. W podregionie nowosądeckim większość czytelników stanowiła młodzież szkolna do 15 roku życia – 45,5 tys. osób oraz młodzież szkół średnich pomiędzy 16 a 19 rokiem życia – 30,2 tys. osób. Podregion oświęcimski zanotował największą liczbę czytelników wśród osób pomiędzy 25 a 44 rokiem życia – 34,3 tys. W podregionie tarnowskim najliczniejszą grupę czytelników stanowiły osoby do 15 roku życia – 28,4 tys., jednocześnie była to najmniej liczna zbiorowość w tym przedziale wiekowym spośród wszystkich podregionów.

Tabela 2.2.12. Czytelnicy według zajęcia w bibliotekach publicznych 2007 r.

Wyszczególnienie	Ogółem (w tys.)	Według zajęcia (w tys.)				
		Uczniowie	Studenci	Pracownicy umysłowi	Robotnicy	Rolnicy
województwo ogółem	682,4	309,7	110,3	104,2	37,6	6,6
podregion m. Kraków	209,5	68,6	58,2	40,0	7,7	0,1
podregion krakowski	104,3	55,1	9,8	14,2	7,1	1,9
powiat bocheński	23,2	13,1	1,9	3,1	1,4	0,4
powiat krakowski	30,3	15,3	2,5	4,6	2,6	0,3
powiat miechowski	8,6	4,6	0,7	1,1	0,4	0,6
powiat myślenicki	18,2	9,5	2,2	1,7	1,1	0,3
powiat proszowski	6,0	3,5	0,6	0,8	0,3	0,3
powiat wielicki	18,0	9,1	1,8	3,0	1,4	0,1
podregion nowosądecki	141,4	78,4	15,9	17,3	5,4	2,5
powiat gorlicki	21,2	10,8	2,3	2,9	0,9	0,3
powiat limanowski	22,6	13,6	2,5	2,4	0,6	0,6
powiat nowosądecki	34,6	19,6	2,9	3,9	1,8	1,0
powiat nowotarski	30,8	19,1	2,9	3,2	1,1	0,4
powiat tatrzański	10,8	5,7	1,0	1,6	0,3	0,2
m. Nowy Sącz	21,4	9,7	4,3	3,3	0,7	0,0
podregion oświęcimski	136,4	62,1	15,5	20,4	11,8	0,7
powiat chrzanowski	41,7	17,3	5,5	6,9	4,1	0,0
powiat olkuski	24,9	10,9	3,1	3,7	2,0	0,2
powiat oświęcimski	32,0	13,1	4,0	4,8	3,3	0,1
powiat suski	14,1	8,2	0,9	1,9	0,7	0,2
powiat wadowicki	23,7	12,7	1,9	3,1	1,8	0,2
podregion tarnowski	90,9	45,5	10,9	12,3	5,6	1,4
powiat brzeski	18,3	10,4	1,4	2,0	1,1	0,4
powiat dąbrowski	9,5	5,8	0,9	1,0	0,3	0,2
powiat tarnowski	32,5	19,9	2,1	2,8	2,2	0,7
m. Tarnów	30,7	9,4	6,5	6,5	1,9	0,0

Najliczniejszą grupą czytelników według wykonywanego zajęcia w Małopolsce byli uczniowie, którzy stanowili 45,4% ogółu czytelników oraz studenci - 16,2% ogółu czytelników. Natomiast najmniej liczną grupą czytelników byli rolnicy, którzy stanowili 1% ogółu czytelników oraz robotnicy – 5,5%.

Przegląd czytelników bibliotek publicznych według wykonywanego zajęcia w układzie podregionów pokazuje, że w podregionie nowosądeckim uczniowie byli najliczniejszą grupą czytelników wśród wszystkich podregionów i stanowili 55,5% ogółu czytelników.

W podregionie krakowskim ta grupa czytelników stanowiła 52,8%, w podregionie tarnowskim 50%, w podregionie oświęcimskim 45,5%, a w podregionie miasto Kraków 32,8%. Najmniej liczną grupą czytelników bibliotek w województwie małopolskim według wykonywanego zajęcia byli rolnicy. W podregionie oświęcimskim stanowili 0,5% ogółu czytelników, w podregionie tarnowskim – 1,6%, w podregionie krakowskim – 1,8% oraz w podregionie nowosądeckim – 1,8%.

Tabela 2.2.13. Poziom dostępu do bibliotek publicznych w miastach i na wsi w wybranych latach

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007
miasto				
ludność na 1 placówkę biblioteczną	6861	7134	7035	6952
miejsca w czytelnich ^{a, b}	1,9	2,0	2,1	2,0
księgozbiór (w woluminach) ^{a, b}	3284	3316	3327	3315
wypożyczenia księgozbioru (w woluminach) ^b	5186	5226	5099	4885
wieś				
ludność na 1 placówkę biblioteczną	2530	2709	2746	2789
miejsca w czytelnich ^{a, b}	3,0	2,8	2,8	2,9
księgozbiór (w woluminach) ^{a, b}	3334	3286	3303	3301
wypożyczenia księgozbioru (w woluminach) ^b	2639	2600	2487	2398

^a Stan w dniu 31 grudnia.

^b Na 1000 ludności.

W analizie działalności bibliotek publicznych istotna jest kwestia zróżnicowania poziomu dostępu do bibliotek publicznych dla mieszkańców miast i wsi. W miastach województwa małopolskiego na przestrzeni lat 2000–2007 różnice występowały w liczbie ludności przypadającej na 1 placówkę biblioteczną oraz w liczbie wypożyczeń księgozbioru (w przeliczeniu na 1000 ludności). W 2007 r. w mieście na 1 placówkę biblioteczną przypadało 6952 czytelników, a na wsi – 2789. W mieście czytelnicy wypożyczyli większą liczbę woluminów niż na wsi. W mieście na 1000 ludności przypadało 4885 wypożyczeń woluminów, a na wsi – 2398. Z drugiej strony na wsi obserwuje się większą dynamikę wzrostu wskaźnika ludności przypadającej na 1 placówkę biblioteczną. Biblioteki na wsi posiadały więcej miejsc dla czytelników niż biblioteki w miastach, o czym świadczy fakt, że na 1000 mieszkańców przypadało tu 2,9 miejsc w czytelnich, natomiast w mieście – 2,0. Najmniejszy poziom zróżnicowania między miastem a wsią widać w liczbie woluminów przypadających na 1000 ludności. W 2007 r. wskaźnik księgozbioru na 1000 ludności w mieście wynosił 3315 woluminów, natomiast na wsi – 3301.

Podregion miasto Kraków miał największą liczbę czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru. W Krakowie liczba czytelników wynosiła 209,5 tys. osób, co stanowiło 30,7% ogółu czytelników, a liczba wypożyczeń księgozbioru obejmowała 3569 tys. woluminów, czyli 30% ogółu wypożyczeń księgozbioru.

W podregionach najniższą liczbę czytelników zarejestrowały biblioteki publiczne w podregionie tarnowskim – 90,9 tys., co stanowiło 13,3% ogółu czytelników oraz w podregionie krakowskim – 104,3 tys., co stanowiło 15,3% ogółu czytelników.

Tabela 2.2.14. Komputeryzacja bibliotek publicznych według podregionów w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Biblioteki i filie		Komputery użytkowane w bibliotekach i filiach			
	ogółem	w tym wyposażone w komputery i programy biblioteczne	ogółem	w tym z dostępem do Internetu	w tym dostępne dla czytelników	
					razem	w tym z dostępem do Internetu
województwo ogółem	763	519	2029	1750	1063	995
podregion krakowski	171	114	365	349	248	232
podregion nowosądecki	212	132	435	346	214	205
podregion oświęcimski	185	95	437	402	240	223
podregion tarnowski	124	108	393	327	241	225
podregion m. Kraków	71	70	399	326	120	110

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Z roku na rok zwiększa się liczba bibliotek i filii wyposażonych w komputery oraz oferujących dostęp do Internetu. W 2007 r. w województwie małopolskim w komputery było wyposażonych 68,0% bibliotek, o 14,3% więcej niż w 2006 r. We wszystkich bibliotekach województwa małopolskiego korzystano z 2029 komputerów, w tym 86,2% miało dostęp do Internetu. W podregionie krakowskim 95,6% komputerów użytkowanych przez biblioteki było podłączonych do Internetu, w podregionie oświęcimskim 92%, tarnowskim 83,2%, w podregionie miasto Kraków – 81,7%, nowosądeckim – 79,5%.

W mieście liczba instytucji wyposażonych w komputery wzrosła o 11,5%, a na wsi o 15,8%, w porównaniu z 2006 r. Wzrosła również liczba komputerów użytkowanych w bibliotekach w mieście o 21,7 % i o 13,7% na wsi oraz liczba komputerów dostępnych dla czytelników w miastach o 8%, a na wsi o 10,2%.

W podregionie miasto Kraków 98,6% bibliotek było wyposażonych w komputery, w podregionie tarnowskim 87,1%, w podregionie krakowskim 66,7%, w podregionie nowosądeckim 62,3%, a w podregionie oświęcimskim 51,4%. Na jedną bibliotekę województwa małopolskiego przypadały przeciętnie 3 komputery, w tym przeciętnie 2 z dostępem do Internetu. W podregionie miasto Kraków na jedną bibliotekę przypadało przeciętnie 6 komputerów, w tym 5 z dostępem do Internetu, najwięcej ze wszystkich podregionów.

W województwie małopolskim w 2007 r. najlepiej skomputeryzowane były biblioteki w Tarnowie. Mimo niewielkiej liczby podmiotów – 12 – wszystkie jednostki były wyposażone w komputery. W Tarnowie zanotowano również najwyższy wśród wszystkich powiatów wskaźnik liczby komputerów przypadających na jedną bibliotekę – 9,1.

W 2007 r. w województwie małopolskim działało 65 punktów bibliotecznych, o 1,5% mniej w porównaniu z 2006 r. Z roku na rok liczba punktów bibliotecznych zmniejsza się. W porównaniu z 2000 r. liczba punktów bibliotecznych zmniejszyła się aż o 28,6%. W miastach działało 31 punktów bibliotecznych, co stanowi wzrost o 6,9% w porównaniu

z 2006 r., natomiast na wsi funkcjonowały 34 punkty biblioteczne, o 8,1% mniej niż w 2006 r. Większość punktów bibliotecznych, bo aż 52,3% znajduje się na wsi. Punkty biblioteczne są najczęściej prowadzone społecznie. Działają w oparciu o księgozbiór bibliotek macierzystych i są organizowane na potrzeby czytelnicze środowiska w rejonach, gdzie jest trudny dostęp czytelników do bibliotek lub ich filii.

W układzie terytorialnym widać duże zróżnicowanie ilościowe punktów bibliotecznych, m.in. w zależności od wielkości powiatu, liczby istniejących bibliotek i ich filii, natężenia czytelnictwa, liczby ludności czy atrakcyjności turystycznej regionu.

Liczba czytelników w punktach bibliotecznych w Małopolsce wynosiła 4,8 tys. osób, czyli o 6,3% mniej niż w 2006 r. W miastach zanotowano spadek liczby czytelników o 14,8% w porównaniu z 2006 r. Na wsi liczba czytelników w punktach bibliotecznych wzrosła o 4,4%. W miastach wskaźnik czytelników punktów bibliotecznych na 1000 ludności wynosił 1,5 i był niższy o 16,7% w porównaniu z 2006 r., natomiast na wsi pozostał na niezmiennym poziomie i wynosił 1,4.

Tabela 2.2.15. Punkty biblioteczne i oddziały dla dzieci w miastach i na wsi w wybranych latach

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007	
	w liczbach bezwzględnych				2006=100%
miasto					
liczba punktów bibliotecznych ^a	36	27	29	31	106,9
czytelnicy (w tys.)	3,6	3,0	2,8	2,4	85,2
na 1000 ludności	2,2	1,9	1,8	1,5	83,3
wypożyczenia księgozbioru (w tys.)	47,4	31,1	24,4	27,1	111,2
na 1000 ludności	29,1	19,2	15,0	16,7	111,3
na 1 czytelnika	13,3	10,2	8,6	11,2	130,2
oddziały dla dzieci ^a	58	68	68	68	100,0
wieś					
liczba punktów bibliotecznych ^a	55	42	37	34	91,9
czytelnicy (w tys.)	3,6	2,6	2,3	2,4	104,4
na 1000 ludności	2,2	1,6	1,4	1,4	100,0
wypożyczenia księgozbioru (w tys.)	33,4	28,8	23,5	23,2	98,7
na 1000 ludności	21,0	17,6	14,3	14,0	97,9
na 1 czytelnika	9,4	11	10,3	9,7	94,2
oddziały dla dzieci ^a	9	10	10	10	100,0

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Czytelnicy w punktach bibliotecznych wypożyczyli ogółem 50,3 tys. woluminów, co stanowiło wzrost o 5% w porównaniu z 2006 r. W miastach czytelnicy wypożyczyli 27,1 tys. woluminów księgozbioru, tj. o 11,2% więcej niż w 2006 r. Na 1 czytelnika w mieście przypadało 11,2 wypożyczonych woluminów księgozbioru, czyli o 30,2% więcej w porównaniu z 2006 r., natomiast na wsi wskaźnik ten wynosił 9,7, czyli o 5,8% mniej niż w 2006 r. Na wsi liczba wypożyczeń księgozbioru zmniejszyła się o 1,3% i wynosiła 23,2 tys. woluminów. W miastach zaobserwowano spadek liczby wypożyczeń zbiorów specjalnych o 15,4%, tj. o 282 w porównaniu z 2006 r. W 2007 r. w województwie małopolskim działało 78 oddziałów bibliotecznych dla dzieci, w tym 87,2% było zlokalizowanych w mieście. Liczba oddziałów dla dzieci zarówno w mieście jak i na wsi pozostawała na niezmiennym poziomie na przestrzeni ostatnich lat.

Tabela 2.2.16. Pracownicy bibliotek publicznych według powiatów w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Pracownicy					
	Razem			w tym pełnozatrudnieni		
	Ogółem	z wykształceniem bibliotekarskim		Ogółem	z wykształceniem bibliotekarskim	
		wyższym	średnim		wyższym	średnim
województwo ogółem	1477	546	491	982	439	365
powiaty razem	1034	292	375	594	215	254
bocheński	58	22	14	33	20	9
brzeski	44	10	16	25	8	12
chrzanowski	84	35	31	61	25	27
dąbrowski	29	8	7	20	6	6
gorlicki	51	20	15	33	15	10
krakowski	84	23	30	38	13	16
limanowski	49	16	15	28	11	11
miechowski	27	9	9	14	4	7
myślenicki	41	10	22	28	8	14
nowosądecki	84	22	22	45	20	15
nowotarski	71	11	26	27	7	14
olkuski	62	22	22	42	16	17
oświęcimski	78	29	23	48	24	15
proszowicki	18	5	6	11	–	–
suski	39	9	17	25	7	12
tarnowski	81	13	39	49	11	29
tatrzański	28	4	11	12	3	8
wadowicki	63	13	27	27	9	14
wielicki	43	11	23	28	8	14
miasta na prawach powiatu razem	443	254	116	388	224	111
m. Kraków	352	211	86	300	181	81
m. Nowy Sącz	40	22	9	39	22	9
m. Tarnów	51	21	21	49	21	21

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Czytelników bibliotek publicznych obsługiwało 1,5 tys. pracowników, z których większość, tj. 66,5%, stanowił personel pracujący w pełnym wymiarze. Wśród osób pełnozatrudnionych 44,7% pracowników posiadało wykształcenie wyższe bibliotekarskie. Natomiast 365 osób pełnozatrudnionych (tj. 37,2%) posiadało średnie wykształcenie bibliotekarskie. Wśród pracowników pełnozatrudnionych z wyższym wykształceniem bibliotekarskim 41,2% zatrudnionych było w bibliotekach w Krakowie.

2.3. Biblioteki specjalistyczne

W województwie małopolskim poza rozwiniętą siecią bibliotek publicznych działała również sieć placówek informacyjno-bibliotecznych. W latach 2001–2007 można zaobserwować systematyczne zmniejszanie się liczby placówek informacyjno-bibliotecznych. W 2007 r. działało 288 placówek informacyjno-bibliotecznych, co stanowiło spadek o 28,5% w porównaniu z 2001 r. Według stanu na koniec 2007 r. w województwie małopolskim wśród placówek informacyjno-bibliotecznych najliczniejszą grupę stanowiły biblioteki naukowe (63,2%). Biblioteki fachowe stanowiły 22,2%, a biblioteki pedagogiczne 7,6%. Najmniej działało ośrodków informacji naukowo-technicznej (3,8%), bibliotek fachowo-beletrystycznych (2,8%) oraz bibliotek towarzystw naukowych (0,7%).

Na koniec 2007 r. księgozbiór placówek informacyjno-bibliotecznych obejmował 12831,9 tys. woluminów i zmniejszył się o 549,1 tys. woluminów w porównaniu z 2005 r., co stanowiło spadek o 4,1%. W placówkach informacyjno-bibliotecznych zanotowano zmniejszenie się liczby posiadanych książek o 655,3 tys., tj. o 6,2%. Z drugiej strony zwiększyła się liczba zbiorów specjalnych o 6% i wyniosła 4172,2 tys. W 2007 r. wskaźnik księgozbioru w przeliczeniu na 1000 ludności wynosił 3913 i zmniejszył się o 4,5% w porównaniu z 2005 r. W 2007 r. na 1 czytelnika przypadało 28,7 woluminów, czyli o 6,8% mniej niż w 2005 r.

Liczba czytelników we wszystkich placówkach informacyjno-bibliotecznych wynosiła 446,8 tys., co stanowiło wzrost o 2,8% w porównaniu z 2005 r. Najwięcej czytelników zarejestrowały biblioteki naukowe (85,7%) i pedagogiczne (11,1%). Wśród czytelników tych bibliotek najliczniejsze grupy stanowili studenci, uczniowie, pracownicy naukowcy i nauczyciele.

Czytelnicy wypożyczyli na zewnątrz łącznie 3192,6 tys. woluminów księgozbioru, tj. o 48,2 tys. woluminów mniej, co stanowi 1,5% spadek w porównaniu z 2005 r. Zanotowano wzrost liczby czytelników na 1000 ludności o 2,3%, z 133 w 2005 r. do 136 w 2007 r. Przeciętnie 1 czytelnik wypożyczył w 2007 r. 7 pozycji księgozbioru.

W 2007 r. wskaźnik wypożyczeń księgozbioru na 1000 ludności zmniejszył się o 1,8% w porównaniu z 2005 r. i wynosił 975. Wśród zgromadzonego księgozbioru liczba wypożyczonych książek była niższa o 3,2%, natomiast wzrosła liczba wypożyczeń czasopism o 27,6%. Znacznie zmniejszyła się liczba wypożyczeń zbiorów specjalnych o 25,6 tys. tj. o 23,1% w porównaniu z 2005 r.

Tabela 2.3.1. Wybrane dane z działalności placówek informacyjno-bibliotecznych w latach 2001–2007 ^a

Wyszczególnienie	2001	2003	2005	2007	
	w liczbach bezwzględnych				2005=100%
placówki biblioteczne ^b	403	381	292	288	98,6
księgozbiór (w tys. wol.) ^b	12158,9	12317,7	13381,0	12831,9	95,9
na 1000 ludności	3765	3787	4097	3913	95,5
na 1 czytelnika	36,8	30,7	30,8	28,7	93,2
czytelnicy (w tys.)	330,6	401,1	434,4	446,8	102,8
na 1000 ludności	102	123	133	136	102,3
wypożyczenia (w tys. wol.)	3206,1	3285,7	3240,8	3192,6	98,5
na 1000 ludności	992	1012	993	975	98,2
na 1 czytelnika	9,7	8,2	7,5	7,1	96,0

^a Dane zbierane co 2 lata.

^b Stan w dniu 31 grudnia.

W porównaniu z 2005 r. nieznacznie, o 0,8%, wzrosła liczb miejsc dla czytelników i wyniosła 6,6 tys. Największą liczbą miejsc mogły pochwalić się biblioteki naukowe – 86,6%, i biblioteki fachowe – 6,8%. Najmniejszą liczbę miejsc dla czytelników posiadały biblioteki pedagogiczne – 5,3%, ośrodki informacji naukowo-technicznej – 1,7%, biblioteki fachowo-beletrystyczne – zaledwie 0,3% oraz biblioteki towarzystw naukowych – 0,1%.

W 2007 r. placówki informacyjno-biblioteczne w województwie małopolskim dysponowały pomieszczeniami bibliotecznymi o łącznej powierzchni 91,7 tys. m², co stanowiło wzrost o 2,1 tys. m², tj. o 2,3% w porównaniu z 2005 r. Wzrost powierzchni bibliotecznej zanotowały biblioteki naukowe – o 3,1% i biblioteki pedagogiczne – o 1,6%, natomiast w bibliotekach fachowych powierzchnia biblioteczna zmniejszyła się o 2,7%, w bibliotekach fachowo-beletrystycznych o 13,9% oraz w ośrodkach informacji naukowo-technicznych o 6,5%.

Tabela 2.3.2. Sieć i działalność placówek informacyjno-bibliotecznych w 2007 r.

Wyszczególnienie	Liczba placówek ^a	Miejsca dla czytelników ^a	Czytelnicy	Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	Pomieszczenia biblioteczne (w m ²) ^a
	w liczbach bezwzględnych		(w tys.)		
biblioteki naukowe	182	5702	383,1	2752,4	79,0
biblioteki fachowe	64	446	8,4	46,0	5,4
biblioteki fachowo-beletrystyczne	8	23	4,1	24,5	0,4
biblioteki pedagogiczne	22	348	49,6	403,5	5,3
biblioteki towarzystw naukowych	2	8	0,3	0,4	0,2
ośrodki inne	11	110	6,8	25,5	2,5

^a Stan w dniu 31 grudnia.

W 2007 r. jedynie biblioteki naukowe zanotowały wzrost liczby wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz o 3,6%, tj. o 94,8 tys. woluminów. W pozostałych bibliotekach liczba wypożyczeń uległa zmniejszeniu: w ośrodkach informacji naukowo-technicznej o 61,8%, w bibliotekach fachowo-beletrystycznych o 59,3%, w bibliotekach fachowych o 25,2%, w bibliotekach towarzystw naukowych o 12,0% i w bibliotekach pedagogicznych o 6,1%. Najwięcej pozycji księgozbioru na zewnątrz wypożyczyły biblioteki naukowe – 2752,4 tys., z tego 94,2% stanowiły wypożyczenia książek.

W badanym okresie największa liczba czasopism została wypożyczona na zewnątrz przez biblioteki naukowe i biblioteki fachowe. W bibliotekach naukowych zaobserwowano wzrost liczby wypożyczonych czasopism o 53,3 tys. woluminów, czyli o 49,8% więcej niż w 2005 r. Z bibliotek fachowych wypożyczono 32,3 tys. czasopism, o 15,1% mniej niż w 2005 r.

Liczba udostępnianych na miejscu zbiorów zmniejszyła się o 380,6 tys. w porównaniu z 2005 r. Udostępnień książek na miejscu było mniej o 4%, a czasopism o 19,3%. W 2007 r. liczba wypożyczeń międzybibliotecznych do bibliotek krajowych zmniejszyła się o 8,8 tys. woluminów, co stanowi spadek o 54,4% w porównaniu z 2005 r.

Znacznie zmniejszyła się liczba wypożyczeń międzybibliotecznych czasopism z 8,5 tys. w 2005 r. do 1,2 tys. w 2007 r., co stanowi spadek o 85,5%. Z kolei liczba wypożyczeń międzybibliotecznych książek była niższa o 1,5 tys. woluminów, tj. o 20%.

Tabela 2.3.3. Zbiory biblioteczne i wypożyczenia międzybiblioteczne w 2007 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Placówki informacyjno-biblioteczne					
		Biblioteki					
		naukowe	fachowe	fachowo-beletrystyczne	ośrodki inne	pedagogiczne	towarzystw naukowych
księgozbiór (w tys. wol.) ^a	12831,9	10994,9	765,3	84,8	283,5	943,6	39,8
książki (w tys.)	9928,1	8416,7	594,7	84,7	194,1	880,8	10,7
czasopisma (w tys.)	2903,9	2578,2	170,7	0,0	89,5	62,9	29,0
zbiory specjalne (w tys.) ^a	4172,2	3564,2	202,4	–	390,5	22,7	4,6
rękopisy	120,5	109,1	11,5	–	–	–	–
mikroformy	404,1	200,3	3,6	–	200,0	0,1	0,0
materiały audiowizualne (w tys.) ^a	169,2	144,8	15,6	–	0,4	17,8	–
dokumenty elektroniczne	28,5	24,9	1,1	–	1,1	1,8	–
wypożyczenia międzybiblioteczne do bibliotek krajowych							
wypożyczenia (w tys. wol.)	7,4	7,1	0,0	–	0,0	0,2	0,0
książki (w tys.)	6,1	5,9	0,0	–	0,0	0,2	0,0
czasopisma (w tys.)	1,2	1,2	0,0	–	0,0	0,0	0,0
wypożyczenia międzybiblioteczne do bibliotek zagranicznych							
wypożyczenia (w tys. wol.)	0,5	0,5	–	–	–	–	–
książki (w tys.)	0,4	0,4	–	–	–	–	–

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Wypożyczenia międzybiblioteczne księgozbioru do bibliotek zagranicznych wynosiły 459 woluminów i wzrosły ponad trzykrotnie w porównaniu z 2005 r. Większość wypożyczeń do bibliotek zagranicznych stanowiły książki. Liczba wypożyczonych książek wzrosła ponad siedmiokrotnie, o 341 woluminów, przy czym wszystkie książki zostały wypożyczone z bibliotek naukowych. Liczba wypożyczeń międzybibliotecznych z bibliotek zagranicznych zmniejszyła się o 210 woluminów, tj. o 45,6 % w porównaniu z 2005 r. Największy, bo aż 52,7% spadek dotyczył liczby wypożyczeń książek z bibliotek zagranicznych.

W 2007 r. 202 placówki informacyjno-biblioteczne były wyposażone w komputery, czyli o 5,8% więcej w porównaniu z 2005 r. Największy odsetek placówek informacyjno-bibliotecznych wyposażonych w komputery stanowiły biblioteki naukowe – 69,3%, biblioteki fachowe – 15,8%, biblioteki pedagogiczne – 10,4%. Najgorzej wyposażone

w komputery były biblioteki towarzystw naukowych – 0,5%, biblioteki fachowo-beletrystyczne – 1% oraz ośrodki informacji naukowo-technicznej – 3,5%.

W placówkach informacyjno-bibliotecznych użytkowano łącznie 2045 komputerów, czyli o 17% więcej w porównaniu z 2005 r. Największy był przyrost liczby komputerów w bibliotekach pedagogicznych – o 48,4% i bibliotekach fachowych – o 48,1%.

Tabela 2.3.4. Komputeryzacja placówek informacyjno-bibliotecznych w latach 2005–2007^a

Wyszczególnienie	2005	2007	
	w liczbach bezwzględnych		2005=100%
liczba komputerów użytkowanych w bibliotece	1748	2045	117,0
w tym dostępnych dla czytelników	713	843	118,2
liczba bibliotek wyposażonych w komputery	191	202	105,8

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Wraz ze wzrostem liczby komputerów użytkowanych w placówkach informacyjno-bibliotecznych w 2007 r. zwiększyła się o 18,2% liczba komputerów dostępnych dla czytelników. Największy odsetek komputerów dostępnych dla czytelników był w bibliotekach naukowych – 86,2%.

Tabela 2.3.5. Komputeryzacja placówek informacyjno-bibliotecznych w 2007 r.^a

Wyszczególnienie	Ogółem	Placówki informacyjno-biblioteczne					
		Biblioteki					
		naukowe	fachowe	fachowo-beletrystyczne	ośrodki inne	pedagogiczne	towarzystw naukowych
liczba bibliotek wyposażonych w komputery	202	140	32	2	7	21	1
liczba komputerów użytkowanych w bibliotece	2045	1809	77	2	18	181	1
w tym dostępnych dla czytelników	843	727	31	1	7	83	–

^a Stan w dniu 31 grudnia.

W 2007 r. placówki informacyjno-biblioteczne zatrudniały 1469 pracowników, o 3,5% więcej niż w 2005 r., w tym 1239 pełnozatrudnionych (o 4% mniej niż w 2005 r.). Pracownicy z wykształceniem bibliotekarskim stanowili 62,4% ogółu zatrudnionych. Liczba pracowników z wyższym wykształceniem bibliotekarskim wzrosła o 10,4% w porównaniu z 2005 r. i wynosiła 804 osoby, z tego większość, tj. 90,2% stanowił personel zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy. Liczba pracowników z średnim wykształceniem bibliotekarskim była niższa o 4,2% w porównaniu z 2005 r. i wynosiła 113 osób, z tego 84% stanowił personel pracujący w pełnym wymiarze.

Tabela 2.3.6. Pracujący w placówkach informacyjno-bibliotecznych w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Ogółem	Placówki informacyjno-biblioteczne		
		w tym biblioteki		
		naukowe	fachowe	pedagogiczne
pracownicy ogółem	1469	1275	67	142
w tym pełnozatrudnieni	1239	1085	45	131
w tym z wykształceniem bibliotekarskim	917	767	40	118

^a Stan w dniu 31 grudnia.

2.4. Muzea i instytucje paramuzealne

Muzea pełnią istotną rolę w życiu kulturalnym społeczeństwa. Ich celem jest gromadzenie i ochrona dóbr dziedzictwa oraz upowszechnianie wartości kultury. Są szczególną formą przekazywania historii, tradycji oraz wiedzy o społeczeństwie i jego kulturze. W 2007 r. w województwie małopolskim działało 106 muzeów (w tym 35 oddziałów muzealnych). W porównaniu z 2006 r. ich liczba wzrosła o 2,9%. Pod względem liczby muzeów Małopolska zajmuje pierwszą pozycję w kraju (14,7% ogólnej liczby w Polsce). Zaledwie 21,7% muzeów w województwie małopolskim było przystosowanych dla osób niepełnosprawnych (wobec 21,4% w 2006 r.).

Tabela 2.4.1. Muzea w województwie małopolskim w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
muzea (łącznie z oddziałami) ^a	100	107	105	103	103	104	103	106
w tym oddziały ^a	38	38	36	37	37	36	36	35
obiekty przystosowane do osób niepełnosprawnych ^a	17	21	23	24	28	29	22	23
eksponaty (w tys.) ^{a, b}	3778,8	3883,5	3834,0	3825,8	3920,1	3922,4	3450,9	3478,3
wystawy czasowe w kraju	404	433	458	446	427	465	428	456
zwiedzający (w tys. osób)	4172,3	3665,5	3781,4	4650,2	4943,1	5644,4	5481,5	6012,0
zwiedzający na 1000 ludności	1295	1134	1169	1432	1518	1730	1677	1836

^a Stan w dniu 31 grudnia.

^b W jednostkach inwentarzowych.

W dniu 31 grudnia muzea w Małopolsce dysponowały łącznie 3478,3 tys. eksponatów (26,5% ogółu eksponatów w kraju), o 0,8% więcej niż w 2006 r. Najbogatsze zbiory, podobnie jak w roku poprzednim, to okazy z dziedziny przyrody – 2065,0 tys. eksponatów (59,4% ogółu eksponatów). Muzealia historyczne obejmowały kolekcję 490,2 tys. eksponatów (14,1%), a z dziedziny sztuki – 336,7 tys. (9,7%). Wśród mniej licznych zbiorów znajdowały się militaria (0,4%) i muzealia z dziedziny techniki (0,3%). W większości dziedzin liczba eksponatów w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła. Największy wzrost zaobserwowano wśród numizmatów (o 3,3%) oraz muzealiów historycznych (o 2,6%) i z dziedziny techniki (o 2,6%). Zmniejszenie liczby eksponatów zanotowano w zbiorze militariów (0,7% mniej niż w 2006 r.).

Poza stałymi zbiorami inwentarzowymi muzea udostępniały zwiedzającym również wystawy czasowe. W 2007 r. muzea małopolskie przygotowały 330 wystaw własnych

(o 5,8% więcej niż rok wcześniej), w tym 14 za granicą kraju (wobec 16 w 2006 r.). Ponadto muzea udostępniały wystawy obce. W 2007 r. zaprezentowały 140 takich wystaw (o 6,1% więcej niż w roku poprzednim), z tego 14,3 % stanowiły wystawy zagraniczne.

W 2007 r. muzea i prezentowane przez nie wystawy czasowe zwiedziło 6012 tys. osób, o 9,7% więcej niż rok wcześniej. Jedno muzeum zwiedziło średnio 56,7 tys. osób (wobec 53,2 tys. w 2006 r.). W grupach zorganizowanych muzea odwiedziło 3295,9 tys. osób, z tego 57,4% stanowiła młodzież szkolna.

Zdecydowana większość – 75,5% małopolskich muzeów działało w sektorze publicznym. Dysponowały one 3420,9 tys. eksponatów. Jednostki sektora publicznego udostępniły 395 wystaw czasowych w kraju oraz 12 za granicą. Spośród wystaw w Polsce 71,1% stanowiły wystawy własne, 4,3% wystawy obce z zagranicy, a 24,6% obce krajowe. Muzea sektora publicznego zwiedziło 5096 tys. osób, w tym 28,9% stanowiła młodzież szkolna w zorganizowanych grupach.

W ramach organizacji pozarządowych i prywatnie działało 26 muzeów (m.in.: Muzeum Emila Zegadłowicza w Gorzeniu Górnym, Muzeum Jana Kasprowicza, Muzeum Ziemi Piwniczańskiej, Gospodarstwo Pasieczne „Sądecki Bartnik” A & J Kasztelewicz czy Muzeum Budownictwa Ludowego w Laskowej), które dysponowały 57,4 tys. eksponatów. Muzea przygotowały 37 wystaw czasowych własnych, w tym 2 za granicą oraz zaprezentowały 26 wystaw obcych, w tym 3 z zagranicy. Muzea prywatne i pozarządowe zwiedziło 916 tys. osób, z tego 418,2 tys. osób stanowiła młodzież szkolna w zorganizowanych grupach.

Wśród muzeów działających na terenie województwa małopolskiego w 2007 r. dominowały muzea regionalne – 28. Dysponowały one zbiorami liczącymi 145,7 tys. eksponatów. Przygotowały najwięcej wystaw własnych – 106 (w tym 4 za granicą) i udostępniły 39 wystaw obcych (w tym 5 z zagranicy). Zwiedziło je 282,8 tys. osób, z tego 42,2% stanowiła młodzież szkolna w zorganizowanych grupach.

Największymi zbiorami muzealnymi dysponowały muzea przyrodnicze – 2048,3 tys. eksponatów (wobec 2047,1 tys. w 2006 r.). W 2007 r. na terenie województwa małopolskiego działało 6 muzeów przyrodniczych. Przygotowały one 16 wystaw czasowych własnych, wyłącznie na terenie Polski oraz zaprezentowały 3 wystawy obce, w tym 1 zagraniczną. Muzea przyrodnicze zwiedziło 127,6 tys. osób (o 15,3% mniej niż w 2006 r.).

Wśród zwiedzających największą popularnością cieszyły się, podobnie jak w 2006 r. muzea o profilu artystycznym, które przyciągnęły 1588,6 tys. zwiedzających (26,4% ogółu zwiedzających), w tym 221,6 tys. osób stanowiła młodzież szkolna w zorganizowanych grupach. W Małopolsce w 2007 r. działało 21 muzeów artystycznych, dysponujących zbiorami muzealnymi liczącymi 780,5 tys. eksponatów. Zorganizowały one 32 wystawy czasowe własne, w tym 2 za granicą i zaprezentowały 39 wystaw obcych, w tym 3 z zagranicy.

Znaczna liczba, 1232,2 tys. zwiedzających, odwiedziła muzea martyrologiczne w województwie małopolskim (20,5% ogółu zwiedzających). Prawie połowę stanowiła młodzież szkolna, zwiedzająca je w grupach zorganizowanych (45,6%). Muzea martyrologiczne posiadały 97,2 tys. eksponatów, zorganizowały 8 wystaw własnych i przedstawiły 1 wystawę z zagranicy.

Ponadto w Małopolsce działało 16 muzeów historycznych dysponujących 153,9 tys. eksponatów. Zorganizowały one 54 wystawy własne, w tym 4 za granicą kraju oraz 12 wystaw obcych, w tym 3 z zagranicy. W 2007 r. muzea historyczne zwiedziło 662,5 tys. osób.

Pozostałe muzea małopolskie: archeologiczne, etnograficzne, biograficzne, techniki i inne, łącznie 32 instytucje, zgromadziły w 2007 r. 252,6 tys. eksponatów. Przygotowały 114 wystaw własnych, w tym 4 za granicą oraz udostępniły 46 wystaw obcych, w tym 7 z zagranicy. W 2007 r. łącznie zwiedziło je 2118,4 tys. osób, z tego 36,0% stanowiła młodzież szkolna w zorganizowanych grupach.

Tabela 2.4.2. Wystawy i zwiedzający w muzeach według typów muzeów i sektorów w 2007 r.

Wyszczególnienie	Muzea i oddziały muzealne ^a	Wystawy czasowe				Zwiedzający (w tys.)	
		własne		obce		ogółem	w tym młodzież szkolna
		w kraju	za granicą	krajowe	z zagranicy		
Ogółem	106	316	14	120	20	6012,0	1893,3
sektor publiczny	80	281	12	97	17	5096,0	1475,0
sektor prywatny	26	35	2	23	3	916,0	418,2
artystyczne	21	30	2	36	3	1588,6	221,6
archeologiczne	2	7	1	6	3	83,3	29,5
etnograficzne	8	39	1	12	1	196,8	72,7
historyczne	16	50	4	9	3	662,5	154,6
biograficzne	8	7	–	4	–	451,6	304,2
martyrologiczne	3	8	–	–	1	1232,2	562,1
przyrodnicze	6	16	–	2	1	127,6	73,2
techniki	3	23	–	5	2	191,0	57,6
regionalne	28	102	4	34	5	282,8	119,4
inne	11	34	2	12	1	1195,7	298,4

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Zdecydowana większość małopolskich muzeów – 87 instytucji, znajdowała się w miastach (82,1%). Muzea miejskie dysponowały łącznie 3463,9 tys. eksponatów. W ramach działalności wystawienniczej w 2007 r. przygotowały 298 czasowych wystaw własnych, w tym 14 za granicą kraju. Udostępniły zwiedzającym 124 wystaw obcych, w tym 20 pochodzących z zagranicy. Muzea w miastach zwiedziło 5423,7 tys. osób, z tego 31,6% stanowiła młodzież szkolna w zorganizowanych grupach.

Poza terenami miast działało 19 muzeów, w tym 2 przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Posiadały one 14,4 tys. eksponatów i przygotowały 48 wystaw, z tego 32 wystawy własne w kraju, a 16 wystaw obcych krajowych. Muzea na wsi przyciągnęły łącznie 588,3 tys. zwiedzających.

Analizując dane podregionów wyraźnie widzimy dominację miasta Krakowa. W 2007 r. w stolicy Małopolski zlokalizowanych było, podobnie jak w 2006 r. 40 instytucji muzealnych (37,7% ogółu muzeów w województwie). Muzea w Krakowie górowały nad instytucjami w innych podregionach pod względem wielkości zbioru muzealnego, liczby wystaw czasowych oraz liczby zwiedzających. W 2007 r. krakowskie muzea dysponowały zbiorem 3134,1 tys. eksponatów, o 0,6% większym niż w 2006 r. Zorganizowały 123 wystawy własne oraz zaprezentowały 38 wystaw obcych. W 2007 r. muzea krakowskie zwiedziło 2272,1 tys. osób (37,8% zwiedzających muzea w Małopolsce). Jedno krakowskie muzeum odwiedziło średnio 56,8 tys. osób, o 1,6 tys. mniej niż w 2006 r.

W podregionie nowosądeckim działały 22 muzea dysponujące 91 tys. eksponatów, z tego 23,9 tys. eksponatów posiadały muzea w Nowym Sączu. W 2007 r. muzea w podregionie nowosądeckim przygotowały 79 wystaw własnych w kraju i jedną za granicą oraz udostępniły 40 wystaw obcych, w tym 5 zagranicznych. Przyciągnęły 612,2 tys. zwiedzających.

W podregionie oświęcimskim działało 17 muzeów dysponujących 136,5 tys. eksponatami, z których aż 72,6% znajdowało się w muzeach powiatu oświęcimskiego. Wyłączając miasto Kraków powiat oświęcimski zajmuje pierwszą pozycję w województwie pod

względem wielkości zbiorów muzealnych oraz liczby zwiedzających. Dominacja ta jest uwarunkowana lokalizacją Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau. W całym podregionie oświęcimskim muzea odwiedziło 1753,8 tys. osób. Muzea zorganizowały 49 wystaw własnych, w tym 1 za granicą kraju, oraz zaprezentowały 13 wystaw obcych, w tym 1 zagraniczną.

Muzea z podregionu krakowskiego (15 instytucji) dysponowały zbiorami 49,6 tys. eksponatów muzealnych i zorganizowały w 2007 r. 56 wystaw własnych oraz zaprezentowały 16 wystaw obcych. Przyciągnęły 1190,9 tys. zwiedzających.

W podregionie tarnowskim działało 12 muzeów. Ich zbiory liczyły 67,2 tys. eksponatów, z czego 95,1% znajdowało się na terenie miasta Tarnowa. Muzea tarnowskie przygotowały 14 wystaw własnych (wobec 22 w całym podregionie) oraz udostępniły zwiedzającym 28 wystaw obcych (wobec 33 w podregionie). Muzea z podregionu tarnowskiego w 2007 r. odwiedziło łącznie 182,9 tys. osób, w tym 36,8 tys. osób muzea w Tarnowie. Najwięcej zwiedzających zanotowały muzea w powiecie tarnowskim 117,9 tys. osób.

Tabela 2.4.3. Działalność muzeów według powiatów w 2007 r.

Wyszczególnienie	Muzea i oddziały muzealne ^a	Muzealia (w tys.) ^a	Wystawy czasowe w kraju	Zwiedzający (w tys.)
województwo małopolskie	106	3478,3	456	6012,0
miasto	87	3463,9	408	5423,7
wieś	19	14,4	48	588,3
powiat bocheński	4	21,1	26	54,0
powiat brzeski	2	–	4	22,2
powiat chrzanowski	4	22,9	17	89,8
powiat dąbrowski	2	0,6	–	6,0
powiat gorlicki	3	17,8	17	32,1
powiat krakowski	5	2,5	6	138,1
powiat limanowski	3	3,6	6	8,7
powiat miechowski	2	6,1	–	–
powiat myślenicki	2	4,4	23	25,3
powiat nowosądecki	4	5,4	15	49,3
powiat nowotarski	5	18,8	37	327,7
powiat olkuski	3	10,4	16	8,0
powiat oświęcimski	2	99,1	13	1221,8
powiat suski	3	0,8	4	4,1
powiat tarnowski	4	2,7	9	117,9
powiat tatrzański	4	21,4	16	155,9
powiat wadowicki	5	3,3	11	430,2
powiat wielicki	2	15,5	15	973,6
powiat m. Kraków	40	3134,1	153	2272,1
powiat m. Nowy Sącz	3	23,9	28	38,4
powiat m. Tarnów	4	63,9	40	36,8

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Poza działalnością wystawienniczą muzea małopolskie prowadziły działalność oświatową. W 2007 r. muzea zorganizowały 11,8 tys. odczytów i lekcji muzealnych, co stanowiło 15,5% ogólnej liczby takich zajęć w Polsce i dało województwu małopolskiemu drugą lokatę w kraju, zaraz po województwie mazowieckim. W porównaniu z 2006 r. liczba odczytów i lekcji muzealnych organizowanych przez małopolskie muzea wzrosła o 41,6%. Najwięcej odczytów i lekcji muzealnych w województwie przygotowały muzea w Krakowie – 7,6 tys. (64,5%). Małopolskie muzea zorganizowały dla zwiedzających 4,3 tys. seansów filmowych (25,3% seansów w Polsce), o 4,1% więcej niż w poprzednim roku. Najwięcej pokazów filmowych przygotowały muzea z podregionu oświęcimskiego – 96,8% ogółem w województwie.

Tabela 2.4.4. Wybrane formy działalności oświatowej muzeów według podregionów

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	
	w liczbach bezwzględnych			2006=100%
odczyty i lekcje				
województwo małopolskie	7655	8318	11777	141,6
podregion krakowski	641	654	770	117,7
podregion m. Kraków	3820	5211	7598	145,8
podregion nowosądecki	1344	769	983	127,8
podregion oświęcimski	1187	1004	1694	168,7
podregion tarnowski	663	680	732	107,6
seanse filmowe				
województwo małopolskie	4798	4140	4310	104,1
podregion krakowski	39	74	47	63,5
podregion m. Kraków	328	90	74	82,2
podregion nowosądecki	24	23	3	13,0
podregion oświęcimski	4405	3901	4171	106,9
podregion tarnowski	2	52	15	28,8

W ramach działalności wydawniczej muzea małopolskie wydały ogółem 723 tytuły (o 8,4% mniej niż rok wcześniej) w nakładzie 1413,6 tys. egzemplarzy (wobec 1348,7 tys. egzemplarzy w 2006 r.). Katalogi wystaw i zbiorów stanowiły 11,1% tytułów, informatory i foldery 27,9%, a plakaty 39,7%. Katalogi wystaw i zbiorów zostały wydane w nakładzie 36,6 tys. egzemplarzy (o 0,5% większym niż w roku poprzednim), informatory i foldery w nakładzie 635,8 tys. egzemplarzy (o 79,9% większym niż w 2006 r.), natomiast plakaty w nakładzie 72,5 tys. egzemplarzy (o 14,0% większym niż w 2006 r.).

Działalność muzeów uzupełniały instytucje paramuzealne. W 2007 r. w województwie małopolskim działało 8 takich instytucji, wśród nich ogród zoologiczny i ogród botaniczny. Instytucje paramuzealne przyciągnęły 1656 tys. zwiedzających, o 10,1% więcej niż w 2006 r. Młodzież szkolna zwiedzająca w zorganizowanych grupach stanowiła zaledwie 6,9% ogółu zwiedzających w 2007 r. Instytucje paramuzealne podobnie jak muzea prowadziły działalność wystawienniczą, oświatową oraz wydawniczą. W 2007 r. przygotowały 8 wystaw własnych (o 4 mniej niż w 2006 r.), ponadto zaprezentowały 28 wystaw obcych (wobec 14 w 2006 r.). W ramach działalności oświatowej zorganizowały 1239 imprezy (odczyty, seanse filmowe, koncerty i lekcje muzealne), w których uczestniczyło 48 tys. osób. W ramach działalności wydawniczej instytucje paramuzealne wydały 6 tytułów w nakładzie 12,5 tys. egzemplarzy.

Tabela 2.4.5. Instytucje paramuzealne w latach 2005–2007

Wyszczególnienie	2005	2006	2007
instytucje paramuzealne ^a	6	7	8
wystawy własne ^b	9	12	8
wystawy obce krajowe ^b	1	12	26
zwiedzający (w tys.)	1006,9	1503,8	1656,0
w tym młodzież szkolna ^c	149,9	174,5	113,9

^a Stan w dniu 31 grudnia.

^b W kraju.

^c W zorganizowanych grupach.

2.5. Galerie i salony sztuki

Galerie i salony sztuki to instytucje zajmujące się działalnością wystawienniczą. W 2007 r. na terenie województwa małopolskiego działały 63 galerie, z tego 30 w sektorze publicznym. Galerie i salony sztuki w Małopolsce stanowiły 21,4% ogólnej liczby tego typu instytucji działających w Polsce. W ciągu ostatnich kilku lat w Małopolsce obserwuje się stałą tendencję spadkową liczby działających galerii i salonów sztuki. W porównaniu z 2006 r. ich liczba zmalała o 4,5%, a z 2000 r. o 19,2%. Jest to spowodowane głównie zmianami zachodzącymi na rynku galerii i salonów sztuki sektora prywatnego. W porównaniu z 2006 r. ich ilość spadła o 8,3%, a z 2000 r. o 28,3 %.

Tabela 2.5.1. Galerie sztuki w województwie małopolskim w latach 2000–2007 ^a

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	w liczbach bezwzględnych							
galerie	78	75	76	71	66	66	66	63
w tym przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych	16	14	15	14	14	15	16	17
sektor publiczny	32	31	31	29	29	30	30	30
sektor prywatny	46	44	45	42	37	36	36	33

^a Stan w dniu 31 grudnia.

W 2007 r. tylko 17 galerii (27,0%) było przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, z tego 11 działało w sektorze publicznym.

Galerie państwowe i samorządowe posiadały łącznie 20,8 tys. eksponatów, o 6,8% więcej niż w 2006 r. Najbogatsze zbiory prezentowano z dziedziny fotografii i tzw. nowych mediów (elektronicznych). Zbiory fotografii wyniosły w 2007 r. 10,3 tys. eksponatów, co stanowiło wzrost o 9,5% w porównaniu z rokiem poprzednim, natomiast materiały zapisane na nośnikach elektronicznych wynosiły 9,4 tys. i wzrosły w stosunku do 2006 r. o 4%. Najmniejsze ilościowo zbiory obejmowały dziedziny: szkło i ceramika, tkanina, filmy o sztuce, rzeźba i rysunek – łącznie 363 eksponaty.

Tabela 2.5.2. Zbiory własne galerii państwowych i samorządowych według rodzajów ^a

Wyszczególnienie	Zbiory własne galerii			
	2005	2006	2007	
	w liczbach bezwzględnych			ogółem = 100%
Ogółem	18062	19512	20834	100,0
w tym				
malarstwo	467	484	484	2,3
rzeźba	130	100	107	0,5
grafika	310	316	372	1,8
rysunek	133	133	134	0,6
tkanina	15	15	31	0,1
szkło i ceramika	15	17	22	0,1
fotografia	8725	9362	10252	49,2
nowe media (elektroniczne)	8185	9000	9363	44,9
filmy o sztuce	69	69	69	0,3

^aStan w dniu 31 grudnia.

W 2007 r. galerie w województwie małopolskim zorganizowały łącznie 679 wystaw (o 11,7% mniej niż w 2006 r.) w 725 ekspozycjach, z tego 25 wystaw w 31 ekspozycjach poza granicami kraju. Wśród wystaw organizowanych w Polsce wystawy krajowe stanowiły 87,2%, zagraniczne – 8,1%, a międzynarodowe – 4,7%. Prezentacje sztuki wyłącznie obcej zostały wystawione w 54 ekspozycjach, międzynarodowej w 31 ekspozycjach, a krajowej w 609 ekspozycjach.

Mimo zmniejszającej się liczby wystaw, liczba zwiedzających galerie i salony sztuki w 2007 r. wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 19,6% i wyniosła 503 tys. osób. Wystawy krajowe obejrzało 402,9 tys. osób (80,1% ogółu zwiedzających), zagraniczne w Polsce 38,7 tys. (7,7% ogółu zwiedzających), międzynarodowe w Polsce 61,4 tys. osób (12,2% ogółu zwiedzających). Jedną ekspozycję w Polsce w 2007 r. zobaczyło średnio 725 osób, o 34,0% więcej niż rok wcześniej. Największym zainteresowaniem cieszyły się podobnie jak w 2006 r. prezentacje międzynarodowe. Jedną ekspozycję obejrzało średnio 1981 zwiedzających. Spadła popularność pokazów sztuki wyłącznie zagranicznej. W 2007 r. przeciętnie jedną ekspozycję obejrzało 717 osób, o 15,4% mniej niż w roku poprzednim.

Tabela 2.5.3. Działalność wystawiennicza galerii w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
wystawy	899	933	878	828	789	750	769	679
w tym w Polsce	849	894	855	801	755	727	737	654
ekspozycje	943	979	968	914	856	820	810	725
w tym w Polsce	891	940	941	884	822	797	778	694
zwiedzający w Polsce (w tys. osób)	473,0	458,5	533,7	574,4	469,6	452,0	420,6	503,0

Małopolskie galerie państwowe i samorządowe przygotowały i zaprezentowały 429 wystaw (o 9,3% mniej niż w roku poprzednim), w tym 4 poza granicami kraju. Wśród wystaw zorganizowanych w Polsce 88,5% stanowiły wystawy krajowe, 7,1% zagraniczne i 4,5% międzynarodowe. Wystawy w kraju zaprezentowano w 414 ekspozycjach (wobec 432 w 2006 r.), zwiedziło je 381,2 tys. osób (o 26,9% więcej niż w poprzednim roku). Jedną wystawę krajową obejrzało przeciętnie 816 osób, zagraniczną 715 osób. Można zauważyć spadek popularności wystaw zagranicznych w porównaniu z 2006 r., gdzie na jedną wystawę przypadało średnio 2028 osób. Popularność wystaw krajowych wzrosła o 25,9%, w 2006 r. jedną wystawę obejrzało 568 osób. Najwięcej zwiedzających przyciągały prezentacje międzynarodowe – jedną wystawę w 2006 r. zobaczyło średnio 1570 osób, w 2007 r. o 77,0% więcej. Wystawy poza granicami kraju zaprezentowano w 7 ekspozycjach.

Prywatne galerie sztuki zorganizowały 229 wystaw w 230 ekspozycjach w kraju, a 21 wystaw w 24 ekspozycjach zaprezentowano publiczności za granicą. Na terenie Polski galerie sektora prywatnego przygotowały 194 wystawy krajowe, które wystawiono w 195 ekspozycjach. Zwiedziło je 96 tys. osób. Wystawy zagraniczne i międzynarodowe obejmowały 35 ekspozycji. Łącznie zobaczyło je 25,9 tys. zwiedzających, co stanowi 21,2% ogółu zwiedzających. W porównaniu z rokiem poprzednim łączna liczba wystaw zorganizowanych przez galerie sektora prywatnego zmalała o 15,5% a zorganizowanych w kraju o 18,2%. Jednocześnie nieznacznie wzrosła liczba zwiedzających wystawy prezentowane na terenie Polski z 120,2 tys. osób w 2006 r. do 121,9 w 2007 r. Zainteresowanie prezentacjami w kraju wzrosło – w 2006 r. jedną wystawę zwiedziło średnio 518 osób, a w 2007 r. liczba ta wzrosła do 628 osób.

Poza działalnością wystawienniczą galerie prowadziły również działalność oświatową, organizując między innymi odczyty i prelekcje, spotkania autorskie, pogadanki na wystawach czy seanse filmowe. W 2007 r. galerie małopolskie zorganizowały łącznie 2465 tego typu imprez, w których uczestniczyło 95,9 tys. osób. W strukturze organizowanych przez galerie imprez seanse filmowe stanowiły 17,2%, odczyty i prelekcje 14,6%, a spotkania autorskie 11,9%. Seanse filmowe przyciągnęły 11,4 tys. osób, a więc średnio 27 widzów na jeden seans (o 10 osób więcej niż w 2006 r.). W odczytach i prelekcjach uczestniczyło 22,4 tys. osób, a w spotkaniach autorskich 20,8 tys. W porównaniu z 2006 r. można zauważyć, że zainteresowanie spotkaniami typu odczyt/prelekcja wzrosło (w 2007 r. na jedną tego rodzaju imprezę przypadało średnio 62 uczestników, o 13 osób więcej niż w roku poprzednim), natomiast zmalała popularność spotkań autorskich o 11,0% w porównaniu z 2006 r.

Galerie państwowe i samorządowe zorganizowały w 2007 r. łącznie 2139 imprez (o 29% mniej niż w 2006 r.), w tym 205 spotkań autorskich i 253 odczyty i prelekcje. Spotkania autorskie zgromadziły 15,6 tys. osób, zaś odczyty i prelekcje 15,3 tys. uczestników. Ponadto galerie przygotowały 375 seansów filmowych dla 8,3 tys. widzów. W porównaniu z 2006 r. liczba odczytów i prelekcji wzrosła o 24,6%, spotkań autorskich o 23,5%, natomiast pokazów filmowych zmalała o 16,1%.

Mniejszą aktywność przejawiały pozostałe prywatne galerie, organizując łącznie 326 imprez, w tym 108 odczytów i prelekcji, w których uczestniczyło 7,1 tys. osób, 88 spotkań autorskich dla 5,1 tys. uczestników oraz 49 seansów dla 3,1 tys. widzów. W porównaniu z 2006 r. aktywność ta zmalała. Liczba odczytów i prelekcji zmniejszyła się o 16,3%, spotkań autorskich o 28,5%, a pokazów filmowych o 9,3%.

Tabela 2.5.4. Wybrane formy działalności oświatowej oraz aukcje w galeriach

Wyszczególnienie	2000	2006	2007	
	w liczbach bezwzględnych			2006 = 100%
odczyty i prelekcje				
imprezy	488	332	361	108,7
uczestnicy	23814	16280	22398	137,6
spotkania autorskie				
imprezy	338	289	293	101,4
uczestnicy	21678	23346	20774	89,0
seanse filmowe				
seanse	329	501	424	84,6
widzowie	14089	8542	11384	133,3
aukcje				
imprezy	14	14	15	107,1
uczestnicy	790	2042	1978	96,9

Poza typową działalnością oświatową galerie małopolskie w 2007 r. przeprowadziły 15 aukcji, w których uczestniczyło 1978 uczestników, z tego galerie sektora publicznego zorganizowały 7 aukcji dla 1078 osób. W porównaniu z 2006 r. liczba uczestników aukcji zmalała o 3,1%. Średnio w jednej aukcji w 2007 r. uczestniczyły 132 osoby, o 9,6% mniej niż rok wcześniej.

W ramach działalności wydawniczej w 2007 r. galerie wydały ogółem 1360 tytułów w łącznym nakładzie 305,6 tys. egzemplarzy. W porównaniu z rokiem poprzednim zwiększył się zarówno nakład (47%), jak i liczba tytułów (9,4%).

Galerie działające w sektorze publicznym wydały 971 tytułów w nakładzie 172 tys. egzemplarzy, w tym 135 katalogów w nakładzie 28,1 tys. egzemplarzy i 101 folderów w nakładzie 66,8 tys. egzemplarzy.

Wśród 389 tytułów, jakie wydały galerie sektora prywatnego w łącznym nakładzie 133,7 tys. egzemplarzy, katalogi stanowiły 14,1% (nakład 28,0 tys.), a foldery 11,1% (nakład 66,7 tys. egzemplarzy).

Tabela 2.5.5. Działalność wydawnicza galerii według sektorów w 2007 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Katalogi	Foldery	Plakaty
tytuły	1360	190	144	621
nakład (w tys. egz.)	305,6	561,1	133,5	40,8
sektor publiczny				
tytuły	971	135	101	366
nakład (w tys. egz.)	172,0	28,1	66,8	25,9
sektor prywatny				
tytuły	389	55	43	255
nakład (w tys. egz.)	133,7	28	66,7	15

Spośród wszystkich galerii w województwie małopolskim najwięcej – 46 galerii działało w Krakowie, co stanowiło 73% ogółu tego typu instytucji w województwie. Liczba galerii w tym mieście zmniejszyła się o 6,1% w porównaniu z 2006 r. Podobnie jak w poprzednim roku zaledwie 11 obiektów było przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (23,9%). Galerie krakowskie zaprezentowały w 2007 r. 453 wystawy (66,7% ogółu wystaw w województwie) w 454 ekspozycjach. Wystawy cieszyły się większą popularnością niż rok wcześniej. Mimo spadku ich ilości o 14,2% w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba zwiedzających zwiększyła się o 22,5% z 311,4 tys. osób w 2006 r. do 381,4 tys. w 2007 r. Jedną wystawę w 2007 r. zobaczyły średnio 842 osoby, a więc o 42,7% więcej niż rok wcześniej.

Liczba galerii w pozostałych podregionach w porównaniu z 2006 r. nie uległa zmianie. Na terenie podregionu nowosądeckiego działało 7 galerii, w tym tylko jedna przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Zaprezentowały one na terenie kraju 85 wystaw w 108 ekspozycjach, które zwiedziło 61 tys. osób. Jedną wystawę obejrzało przeciętnie 718 osób, o 84 więcej niż rok wcześniej. W podregionie krakowskim działało 5 galerii, z czego 2 przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Zorganizowały one w Polsce 62 wystawy w 67 ekspozycjach, które obejrzało 38,9 tys. osób. Podobnie jak w podregionie nowosądeckim w porównaniu z 2006 r. spadkowi liczby wystaw (3,4%) towarzyszył wzrost ilości zwiedzających (o 38,8%). W pozostałych podregionach – oświęcimskim i tarnowskim działało w 2007 r. 5 galerii (wśród nich 3 były przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych). Galerie zorganizowały łącznie 54 wystawy w 65 ekspozycjach dla 21,7 tys. zwiedzających. Liczba wystaw w obydwu podregionach zmniejszyła się w porównaniu z 2006 r. – o 21,7% w oświęcimskim oraz o 23,4% w tarnowskim. W podregionie tarnowskim jednocześnie spadła liczba zwiedzających z 20,3 tys. osób w 2006 r. do 15,8 tys. w 2007 r., natomiast w podregionie oświęcimskim liczba zwiedzających wzrosła o 19,5% w porównaniu z poprzednim rokiem.

Działalność oświatowa prowadzona przez galerie miasta Krakowa była wyższa niż w innych podregionach. W 2007 r. galerie krakowskie zorganizowały 1106 imprez (44,9% ogółu imprez w województwie), w których uczestniczyło 52,5 tys. osób. W jednej imprezie w 2007 r. uczestniczyło średnio 47 osób, o 5 osób więcej niż rok wcześniej. Drugą pozycję w województwie zajmował podregion nowosądecki. Galerie z tego obszaru przygotowały 825 imprez (28,7% więcej niż rok wcześniej) dla 30,1 tys. uczestników. Galerie z pozostałych podregionów zorganizowały łącznie 534 imprez, które zobaczyło 13,3 tys. osób (wobec 1591 imprez i 14,7 tys. uczestników w 2006 r.). Spadek aktywności w ramach działalności oświatowej nastąpił przede wszystkim na terenie podregionu krakowskiego, gdzie zanotowano spadek liczby imprez o 76,1% oraz zwiedzających 12,2% w porównaniu z 2006 r.

W ramach działalności wydawniczej galerie krakowskie wydały 834 tytuły w nakładzie 216,2 tys. egzemplarzy. W porównaniu z 2006 r. liczba tytułów zwiększyła się o 6%, a nakład wzrósł o 52,4%. Przeciętnie jeden tytuł w 2007 r. został wydany w 259 egzemplarzach (wobec 180 w 2006 r.). Galerie działające na terenie pozostałych podregionów również zwiększyły liczbę wydawanych tytułów. Najwyższy wzrost w porównaniu z poprzednim rokiem zaobserwowano wśród galerii z podregionu oświęcimskiego – o 97%, najmniejszy z nowosądeckiego – 3,7%. Zaobserwowano znaczne zwiększenie wielkości nakładów wydawanych tytułów w większości podregionów: o 64,6% w podregionie krakowskim, 73,4% w oświęcimskim i o 720,1% w tarnowskim (z 3,6 tys. do 29,8 tys. egzemplarzy). Jedynie galerie z podregionu nowosądeckiego zmniejszyły nakład wydawniczy o 29,6%.

Tabela 2.5.6. Wybrane dane o galeriach w podregionach w 2007 r.

Wyszczególnienie	Podregiony				
	nowosądecki	krakowski	oświęcimski	tarnowski	m. Kraków
galerie ^a	7	5	3	2	46
działalność wystawiennicza w kraju					
wystawy	85	62	18	36	453
ekspozycje	108	67	25	40	454
zwiedzający (w tys. osób)	61,0	38,9	6,0	15,8	381,4
działalność oświatowa					
imprezy	825	344	181	9	1106
uczestnicy (w tys. osób)	30,1	9,5	2,8	1,0	52,5
działalność wydawnicza					
tytuły	250	174	65	37	834
nakład (w tys. egz.)	32,4	20,7	6,6	29,8	216,2

^a Stan w dniu 31 grudnia.

2.6. Teatry i instytucje muzyczne

Tradycyjnie teatry czy filharmonie uważa się za instytucje propagujące sztukę elitarną. Mimo, że nie są popularną formą spędzania wolnego czasu, ich działalność stanowi ważny składnik życia kulturalnego danego regionu czy miasta. Działalność ta ma charakter głównie prestiżowy oraz oświatowy, propaguje bowiem dobry „smak kulturalny” wśród mieszkańców.

W 2007 r. na terenie województwa małopolskiego działało 19 teatrów oraz instytucji muzycznych. Dysponowały one 5,1 tys. miejsc w swoich stałych salach widowiskowych. Teatry i instytucje muzyczne w 2007 r. zaprezentowały łącznie na terenie województwa małopolskiego 4,1 tys. przedstawień, które obejrzało lub wysłuchało 774,7 tys. osób. Statystycznie w zeszłym roku na jedno przedstawienie/koncert, dawane przez teatr lub instytucje muzyczne z województwa małopolskiego przychodziło 190 widzów, a na koncert/przedstawienie wystawiane na terenie województwa 186 osób. W każdym widowisku odbywającym się w stałej sali uczestniczyło 183 widzów.

W segmencie teatrów i instytucji muzycznych widać wyraźną dominację miasta Krakowa na tle całego województwa. Znajduje się tu 15 z 19 działających na terenie województwa teatrów, które posiadają 85,6% miejsc na widowni. W zeszłym roku w mieście Krakowa odbyło się 83,9% ogólnej liczby przedstawień w całym województwie, w których wzięło udział 87,3% widzów. Jak widać pozostałe podregiony mają znaczenie marginalne lub nie mają go wcale. Jedyne instytucje teatralne znajdujące się na terenie województwa poza Krakowem to teatry w powiecie tarnowskim, tatrzańskim i nowotarskim.

Tabela 2.6.1. Teatry i instytucje muzyczne województwa według podregionów w 2007 r.

Wyszczególnienie	Teatry i instytucje muzyczne ^a	Miejsca na widowni w stałej sali ^a	Przedstawienia i koncerty ^b	Widzowie i słuchacze ^b (w tys.)
województwo małopolskie	19	5082	4078	774,7
podregion m. Kraków	15	4348	3420	676,0
podregion nowosądecki	2	360	416	63,0
podregion tarnowski	2	374	242	35,8
podregion krakowski	–	–	–	–
podregion oświęcimski	–	–	–	–

^a Stan w dniu 31 grudnia.

^b Według siedziby.

Wśród 19 instytucji teatralnych województwa działa 15 teatrów oraz 4 filharmonie, orkiestry i chóry. Na terenie województwa nie ma natomiast żadnego państwowego zespołu pieśni i tańca czy profesjonalnej agencji estradowej.

Wśród teatrów najwięcej jest teatrów dramatycznych 12 (w tym dwa lalkowe), które razem dały 80,6% wszystkich widowisk i zgromadziły 76,6% widzów województwa. Teatry muzyczne województwa dały 4% widowisk, gromadząc 7,8% widowni. Filharmonia oraz orkiestry i chóry dały pozostałe 15,4% koncertów, gromadząc 15,6% słuchaczy.

Tabela 2.6.2. Struktura teatrów oraz instytucji muzycznych w 2007 r.

Wyszczególnienie	Instytucje ^a	Miejsca na widowni w stałej sali ^a	Przedstawienia i koncerty ^b		Widzowie i słuchacze ^b (w tys.) ^b	
			ogółem	w tym w stałej sali	ogółem	w tym w stałej sali
teatry i instytucje muzyczne	19	5082	4078	3199	774,7	586,8
teatry dramatyczne	12	4239	3285	3079	593,6	537,0
dramatyczne	10	3615	2559	2419	449,1	421,8
lalkowe	2	624	726	660	144,5	115,3
teatry muzyczne	3	150	165	27	60,2	4,0
filharmonie	1	693	475	93	78,7	45,8
orkiestry i chóry	3	–	153	–	42,1	–
zespoły pieśni i tańca	–	–	–	–	–	–
przedsiębiorstwa (agencje) estradowe	–	–	–	–	–	–

^a Stan w dniu 31 grudnia.

^b Według siedziby.

Teatry dramatyczne opierają swoją działalność głównie na przedstawieniach w stałej sali. Stanowiły one 93,7% dawanych przez nie przedstawień. Natomiast teatry muzyczne oraz filharmonie, orkiestry i chóry bazują na przedstawieniach poza statą salą.

Odsetek przedstawień w stałej sali wynosił odpowiednio 16,4% dla teatrów muzycznych oraz 14,8% dla filharmonii, orkiestr i chórów.

Liczba teatrów oraz instytucji muzycznych w województwie małopolskim w 2007 r. wynosiła 19 podmiotów i pozostała niezmienna w stosunku do roku poprzedniego. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat liczba teatrów oscylowała między 17 a 21. Zmniejszyła się natomiast liczba miejsc na widowni. Z końcem 2007 r. wynosiła ona 5,1 tys. miejsc, w porównaniu z 2006 r. spadła o 1,2% i o 10,4% w porównaniu z 2003 r., kiedy to liczba miejsc była największa w analizowanym przedziale czasowym i wynosiła 5,7 tys. miejsc.

W 2007 r. na 1000 mieszkańców Małopolski przypadało 1,5 miejsca na widowni. Wskaźnik ten od 2000 roku nieznacznie, ale systematycznie się zmniejsza, w 2000 r. na 1000 mieszkańców przypadało 1,7 miejsca. Również w przypadku samego Krakowa widać tendencję spadkową. Podczas gdy w 2000 r. na 1000 mieszkańców stolicy województwa przypadało 6,3 miejsca na widowni, a w 2003 r. nawet 6,5, to w 2007 r. już tylko 5,8 miejsca. Mimo większego spadku wskaźnika w liczbach bezwzględnych w Krakowie niż w Małopolsce, potwierdza on dominację tego miasta w regionie. W Krakowie na 1000 mieszkańców przypada prawie cztery razy więcej miejsc niż wynosi średnia dla województwa. Nie należy przy tym zapominać, iż średnia ta jest w zdecydowanej mierze oparta na liczbie miejsc w teatrach w Krakowie.

Tabela 2.6.3. *Miejsca w teatrach na 1000 ludności w latach 2000–2007*^a

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
województwo małopolskie	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,5
m. Kraków	6,3	6,1	6,1	6,5	6,4	5,9	5,8	5,8

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Tendencji spadkowej nie zaobserwowano w przypadku liczby wystawianych przedstawień i koncertów. Liczba przedstawień, wystawianych przez instytucje, które mają swoją siedzibę w województwie spadła o 11,2 % na przestrzeni lat 2000–2002 r., jednak w 2003 r. nastąpił nieznaczny wzrost o 4,3 %. W ostatnich pięciu latach liczba przedstawień dawanych przez instytucje teatralne województwa utrzymuje się na poziomie 3,9 tys. – 4,1 tys. występów rocznie. Podobnie wygląda liczba przedstawień wystawianych na terenie województwa (występy własne oraz występy gościnne). W latach 2000–2002 ich liczba spadła o 12,6%, by wzrosnąć o 8% w 2003 r. Od 2003 r. utrzymuje się na poziomie 4 tys.–4,1 tys. przedstawień rocznie.

Liczba przedstawień nie przekracza więc rekordowego poziomu z 2000 r. Natomiast od 2002 r. systematycznie rośnie liczba przedstawień i koncertów odbywających się w stałej sali. W 2007 r. wynosiła ona 3,2 tys. widowisk. Było to o blisko 3% więcej niż w 2006 r. i aż o 27,7% więcej niż w 2002 r. Przedstawienia wykonywane w stałej sali stanowiły 78,4% wszystkich przedstawień prezentowanych w województwie. Od 2000 r. odsetek ten wzrósł o 11,9 punktów procentowych.

Tabela 2.6.4. *Przedstawienia w teatrach i instytucjach muzycznych w latach 2000–2007*

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
przedstawienia, koncerty, imprezy ogółem	4217	3946	3748	3909	4081	4072	3913	4078
przedstawienia, koncerty, imprezy w stałej sali	2754	2535	2505	2871	2967	3059	3109	3199

Niemal identyczna tendencja jest widoczna w liczbie widzów/słuchaczy, co jest oczywiste ze względu na powiązanie liczby słuchaczy z liczbą przedstawień. Tutaj też zaobserwowano spadek w latach 2002–2003, a po nim stopniowy wzrost liczby widzów na przestrzeni lat 2003–2007. Zwłaszcza w ostatnim roku widać wyraźny wzrost liczby widzów o 10% w liczbie widzów według miejsca siedziby, o 6,6% względem miejsca prezentacji i o 10% widzów uczestniczących w przedstawieniach odbywających się w stałej sali.

Liczba widzów przypadających statystycznie na jedno przedstawienie zwiększyła się w porównaniu z 2006 r. o 5,6% w przypadku przedstawień wykonywanych przez instytucje z województwa i o 2% w przypadku przedstawień odbywających się w województwie. W 2007 r. jedno przedstawienie instytucji teatralnej województwa oglądało średnio 190 widzów, podczas gdy na przedstawieniu odbywającym się w województwie było obecnych 186 widzów/słuchaczy. Na przestrzeni ostatnich czterech lat widać systematyczny wzrost w tej materii. W 2000 r. średnio najwięcej widzów uczęszczało na przedstawienia organizowane w stałej sali. Obecnie o wiele więcej osób uczestniczy w przedstawieniach odbywających się poza stałą salą. Można stąd wysnuć ostrożny wniosek, że przedstawienia gościnne cieszą się większym zainteresowaniem publiczności. Dlatego warto podkreślić, iż w przypadku liczby widzów uczestniczących w przedstawieniach odbywających się w stałych salach teatralnych w stosunku do 2006 r. nastąpił wzrost o 10%. Jest to znamienne o tyle, że przez ostatnie pięć lat widać było systematyczny spadek (w latach 2002–2006 o 11%). Można przypuszczać, iż wzrost ten był spowodowany uatrakcyjnieniem oferty widowiskowej.

Tabela 2.6.5. Średnia liczba widzów na przedstawieniu w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
według siedziby	177	172	184	183	173	176	180	190
w stałej sali według siedziby	186	187	193	184	176	173	171	183
według miejsca prezentacji	180	190	187	190	176	190	192	195

W 2007 r. na 1000 mieszkańców województwa przypadało 179 widzów oglądających przedstawienia w stałej sali teatrów lub instytucji muzycznych oraz 237 oglądających przedstawienia instytucji teatralnych albo muzycznych z województwa. Natomiast na 1000 mieszkańców Krakowa przypadało aż 697 widzów oglądających przedstawienia w stałej sali oraz 894 oglądających przedstawienia instytucji z województwa. Zatem w Krakowie na 1000 mieszkańców przypada prawie cztery razy więcej widzów niż średnio w województwie. W porównaniu z 2006 r. odsetek widzów oglądających przedstawienia instytucji teatralnych województwa na 1000 mieszkańców zwiększył się o 11%.

Rozpatrując widzów ze względu na miejsce prezentacji przedstawienia, w 2007 r. na 1000 mieszkańców województwa małopolskiego przypadało 247 widzów. Zatem statystycznie rzecz biorąc, ponad co piąty mieszkaniec województwa był w teatrze raz w roku. Nie dysponujemy konkretnymi danymi dla samego Krakowa, patrząc jednak na poprzednie liczby, należy podejrzewać, że odsetek ten był zdecydowanie większy w przypadku mieszkańców samego grodu Kraka. Można szacować, iż kształtował się on na poziomie około 950 widzów.

Tabela 2.6.6. Widzowie na 1000 ludności w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
widzowie/słuchacze w stałej sali według siedziby								
województwo małopolskie	159	146	149	162	160	162	163	179
m. Kraków	581	550	557	619	619	627	627	697
widzowie/słuchacze według miejsca prezentacji								
województwo małopolskie	235	233	213	232	223	236	232	247
m. Kraków	–	–	–	–	–	–	–	948^a

^a Szacunek na podstawie iloczynu liczby widzów w Małopolsce według miejsca prezentacji i średniej stosunków widzów w Małopolsce i Krakowie dla widzów według siedziby i widzów w stałej sali.

W porównaniu z 2000 r. największy wzrost wskaźnika widzów na 1000 mieszkańców obserwujemy wśród widzów krakowskich uczestniczących w przedstawieniach w stałej sali o 20%. Wskaźnik liczby widzów w tej kategorii dla całego województwa wzrósł o 12,6%. Odsetek widzów uczestniczących w przedstawieniach instytucji województwa małopolskiego przypadających na 1000 mieszkańców Krakowa wzrósł o 12% w porównaniu z 2000 r., a wśród mieszkańców całego województwa o 2%. Wskaźnik liczby widzów w Małopolsce przypadających na 1000 mieszkańców wzrosła o 5% w porównaniu z 2000 r.

W 2007 roku małopolskie teatry i instytucje muzyczne dały 213 przedstawień poza granicami województwa, które obejrzało 54,9 tys. widzów. Natomiast w województwie małopolskim odbyło się 281 przedstawień gościnnych. Stanowiło to 6,9% ogółu przedstawień wystawionych w województwie, które obejrzało 90,5 tys. widzów (11,2% widzów teatrów i instytucji muzycznych Małopolski).

2.7. Kina

Kinematografia zwana dziesiątą muzą stanowi ważny składnik życia kulturalnego. Obecnie jest to jedna z najbardziej powszechnych form spędzania wolnego czasu, z kategorii „wychodzenia do...”. Kina jako formy szerzenia kultury są instytucjami zróżnicowanymi ze względu na swój repertuar oraz publiczność. Obok ambitnych dzieł o wysokich walorach artystycznych, pokazywane są również filmy, których celem jest głównie dostarczanie rozrywki i przyjemności. Z oferty kulturalnej kin korzystają zarówno smakowani w swoich gustach kinomanii jak i „fani” kultury popularnej.

W 2007 r. na terenie Małopolski funkcjonowało 47 kin stałych dysponujących 97 salami służącymi do wyświetlania filmów. Nieco ponad połowa – 26 kin, była przystosowana dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Małopolskie kina w swoich salach dysponowały 22 tys. miejsc. Wyświetliły 118,4 tys. seansów (w tym 17,2 tys. polskich filmów), które obejrzało 3301,9 tys. widzów. Daje to średnią 28 widzów na jeden seans. Statystycznie każdy z 3279 tys. mieszkańców województwa w minionym roku odwiedził kino przynajmniej jeden raz. Kina małopolskie w 2007 r. stanowiły 9,5% kin w całej Polsce i zgromadziły 9,8% z 33,8 mln widzów w kraju.

Tabela 2.7.1. Struktura małopolskich kin według liczby sal projekcyjnych w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Kina	Sale projekcyjne	Miejsca na widowni (w tys.)
województwo ogółem	47	97	22,0
z 1 salą projekcyjną	35	35	9,1
z 2 salami projekcyjnymi	6	12	2,5
z 3 do 5 sal projekcyjnych	2	8	0,8
z 6 do 7 sal projekcyjnych	0	0	0
z 8 i więcej salami projekcyjnymi	4	42	9,7

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Struktura kin małopolskich ma charakter dychotomiczny. Z jednej strony istnieje wiele małych kin jedno i dwusalowych, które stanowią 87,2% kin województwa. Dysponują one 48,5% sal projekcyjnych i 52,5% miejsc na widowni. Natomiast 4 krakowskie multipleksy (stanowiące 8,5% wszystkich kin) posiadają 43% sal projekcyjnych, w których znajduje się 44% miejsc. Kina średnie – 3–5 salowe (minipleksy) stanowią znikomy procent.

Głównie z powodu obecności multipleksów stolica województwa dominuje w statystykach. W 2007 r. działało tu 14 kin, posiadających 62 sale projekcyjne. Kina te dysponowały liczbą 12,6 tys. miejsc (57,2% z całego województwa). Kina krakowskie wyświetliły aż 84,1% z wszystkich seansów województwa (99,6 tys. seansów), gromadząc średnio na każdym seansie 27 widzów. W sumie krakowskie kina odwiedziło w 2007 roku 2681,7 tys. widzów, co stanowiło 81,2% wszystkich widzów województwa. Kina krakowskie pokazały 78,1% z ogólnej liczby polskich filmów wyświetlanych w województwie małopolskim.

Tabela 2.7.2. Kina stałe według podregionów w 2007 r.

Wyszczególnienie ^a	Kina ^a	Sale projekcyjne ^a	Miejsca na widowni (w tys.) ^a	Seanse		Widzowie		Widzowie na 1 seans
				(w tys.)	2006 =100%	(w tys.)	2006 =100%	
województwo ogółem	47	97	22,0	118,4	97,2	3301,9	97,8	28
podregion krakowski	5	5	1,3	1,2	96,3	26,5	74,7	22
podregion m. Kraków	14	62	12,6	99,6	97,5	2681,7	101,7	27
podregion nowosądecki	14	16	3,8	11,3	94,1	333,9	88,8	29
podregion oświęcimski	9	9	2,9	3,3	87,4	104,2	70,6	32
podregion tarnowski	5	5	1,4	2,9	114,9	155,6	86,2	53

^a Stan w dniu 31 grudnia.

W podregionie nowosądeckim znajdowało się 14 kin z 16 salami. Dysponowały one 3790 miejscami, co stanowi 17,3% ogólnej liczby miejsc w województwie. Kina te w 2007 r. wyświetliły 11,3 tys. seansów (9,6% seansów wyświetlanych w województwie), które obejrzało niewiele ponad 330 tys. widzów, czyli 10% widzów całego województwa. Średnio na jeden seans przypadało 29 widzów, o jednego więcej niż średnia dla województwa.

W podregionie tarnowskim w 2007 r. działało 5 stałych kin jednosalowych, które dysponowały 1401 miejscami (6,4% miejsc całego województwa). Kina te wyświetliły blisko 3 tys. seansów i zgromadziły ponad 150 tys. widzów (niecałe 5% widzów kin województwa). Należy podkreślić wysoką frekwencję widzów na seansach w tym regionie, statystycznie na jeden seans przypadało 53 widzów, czyli blisko dwukrotnie więcej niż w Krakowie.

W podregionie oświęcimskim w 2007 r. działało 9 kin jednosalowych, które dysponowały blisko 3 tys. miejsc i wyświetliły 3,3 tys. seansów. Kina te odwiedziło niewiele ponad 100 tys. widzów, co daje średnią 32 widzów na seans, wyższą o 4 widzów niż średnia dla województwa.

Podregion krakowski miał znaczenie marginalne. W 2007 r. działało tu 5 kin jednosalowych, które dysponowały 1253 miejscami. Kina te pokazały jedynie 1,2 tys. seansów i zgromadziły 26,5 tys. widzów, co stanowiło jedynie 0,8% widzów całego województwa. W tym regionie na jeden seans przypadało najmniej widzów, bo jedynie 22, zatem o 6 widzów mniej niż średnio w całym województwie.

Najwyższa frekwencja w kinach w 2007 r. była w powiecie chrzanowskim – 57 widzów na seans. Ponadto była ona bardzo wysoka w mieście Tarnowie – 53 widzów na seans, oraz powiatach brzeskim (45 widzów na seans), wadowickim i tarnowskim (po 43 widzów na seans). Średnia dla całego województwa wynosiła 28 widzów na seans. W Krakowie wynosiła ona 27 osób na seans. Najniższą frekwencję odnotowały kina w powiatach proszowickim (12 osób na seans), myślenickim (15 osób na seans), limanowskim (18 osób na seans) i nowosądeckim (20 osób na seans).

W 2007 r. było ogółem mniej wyświetlanych filmów i, co się z tym łączy, mniejsza liczba widzów odwiedziła kina niż w 2006 r. W całym województwie małopolskim w 2007 r. wyświetlono o 2,8% mniej filmów niż przed rokiem, a kina odwiedziło 2,2% mniej widzów. Pomiędzy podregionami występowały jednak spore różnice. I tak na przykład w podregionie tarnowskim w 2007 r. wyświetlono o 14,9% więcej filmów niż w 2006 r. Mimo to odnotowano tam zmniejszenie liczby widzów o 13,8% w skali roku. Największy spadek zanotowano w podregionie oświęcimskim, gdzie liczba wyświetlanych seansów zmniejszyła się o 12,6%, a liczba widzów o 29,4%. Wyjątkiem wartym zaznaczenia jest miasto Kraków, gdzie mimo mniejszej ilości wyświetlanych filmów o 2,5% w porównaniu z 2006 r., liczba widzów zwiększyła się o 1,7%.

Tabela 2.7.3. Seanse i widzowie filmów produkcji polskiej według podregionów w 2007 r.

Wyszczególnienie	Seanse filmów polskiej produkcji		Widzowie na filmach produkcji polskiej		Widzowie na 1 seans
	(w tys.)	% wszystkich seansów	(w tys.)	% wszystkich widzów	
województwo ogółem	17,2	14,6	790,9	24,0	46
podregion krakowski	0,3	23,8	11,9	44,8	41
podregion m. Kraków	13,5	13,5	557,8	20,8	41
podregion nowosądecki	2,2	19,1	117,4	35,1	54
podregion oświęcimski	0,6	19,3	38,4	36,9	61
podregion tarnowski	0,7	23,1	65,4	42,0	96

Seanse polskich filmów w 2007 r. stanowiły 14,6% wszystkich seansów pokazanych w województwie małopolskim i zgromadziły 24% wszystkich widzów. Średnio na jeden

seans polskiego filmu wyświetlanego w małopolskich kinach przypadało 46 widzów, czyli półtorakrotnie więcej niż na seans filmu zagranicznego. W Krakowie wyświetlono blisko 13,5 tys. seansów polskich filmów, czyli 78,1% seansów polskich filmów, które pokazano w województwie. Zobaczyło je ponad 550 tys. widzów (70,5% widzów polskich filmów województwa). W Krakowie seanse polskich filmów stanowiły 13,5% ogółu wyświetlanych filmów, podczas gdy w innych podregionach stanowiły ponad jedną piątą wyświetlanych filmów. Co się z tym wiąże, w Krakowie na polski film przyszedł statystycznie co piąty widz, podczas gdy w podregionach nowosądeckim i oświęcimskim co trzeci. W podregionie tarnowskim i krakowskim polskie filmy przyciągnęły 42% publiczności. Również średnia liczba widzów na polskim seansie była wyższa w podregionach nowosądeckim, tarnowskim i oświęcimskim niż w Krakowie. W podregionie tarnowskim na jeden seans polskiego filmu przypadało średnio aż 96 osób, czyli prawie 3,5 razy więcej niż wynosi średnia widzów przypadających na jeden seans w całym województwie. Nawet w Krakowie średnio na seans polskiego filmu przychodziło półtorakrotnie więcej widzów niż na seans jakiegokolwiek filmu. Jak widać polskie filmy są częściej pokazywane poza stołecznym Krakowem, natomiast cieszą się większą popularnością wśród widzów, niż pozostałe filmy zarówno w Krakowie, jak i poza nim.

Tabela 2.7.4. Widzowie i miejsca na widowni na 1000 ludności według podregionów w 2007 r.

Wyszczególnienie	Widzowie	Miejsca na widowni ^a
	na 1000 ludności	
województwo ogółem	1007	7
podregion krakowski	40	2
podregion m. Kraków	3545	17
podregion nowosądecki	438	5
podregion oświęcimski	165	5
podregion tarnowski	338	3

^a Stan w dniu 31 grudnia.

W województwie małopolskim w 2007 r. na 1000 ludności przypadało 1007 widzów kin i 7 miejsc na widowni kin. Przy czym w Krakowie na 1000 ludności przypadało aż 3,5 tys. widzów. Było to prawie 90 razy więcej niż w powiecie krakowskim, należy podejrzewać jednak, że z powodu fizycznej bliskości duża część mieszkańców powiatu krakowskiego odwiedzała kina właśnie w Krakowie. Niemniej w Krakowie na 1000 ludności przypadało trzyipółkrotnie więcej widzów niż średnio w całym województwie. Z powodu wspomnianej wcześniej obecności multipleksów Kraków góruje nad pozostałymi podregionami pod względem nasycenia ilością miejsc na 1000 mieszkańców. Wskaźnik liczby miejsc przypadających na 1000 mieszkańców w Krakowie w 2007 r. był 2,5 krotnie wyższy niż średnio w województwie, wynosił 17. Podczas gdy w innych podregionach na 1000 mieszkańców przypadało tylko 2–5 miejsc.

Liczba kin w Małopolsce zmniejsza się systematycznie, aczkolwiek powoli, od początku lat dziewięćdziesiątych. W stosunku do poprzedniego roku liczba kin nie zmieniła się i wynosi 47, w porównaniu z 2005 r. liczba kin zmniejszyła się o 2. Jednak w 2000 r. było ich 58, zatem na przestrzeni 7 lat nastąpił spadek o prawie jedną piątą. Natomiast nie zmniejszyła się ogólna liczba sal. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat nastąpił wzrost liczby sal kinowych o 59% z 61 sal w 2000 r. do 97 sal w 2007 r. Jest to spowodowane przede wszystkim powstawaniem multipleksów w ostatnich latach. Liczba sal zwiększyła się ponad trzykrotnie od 2000 r. tylko w samym Krakowie. W pozostałych podregionach małopolski w tym samym czasie zmniejszyła się o blisko 15%.

Tabela 2.7.5. Liczba kin i sal projekcyjnych w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
kina								
województwo ogółem	58	58	56	53	49	49	47	47
podregion m. Kraków	19	17	17	14	13	14	14	14
pozostałe podregiony	39	41	39	39	36	35	33	33
sale projekcyjne								
województwo ogółem	61	81	88	86	86	98	97	97
podregion m. Kraków	20	40	49	47	48	61	62	62
pozostałe podregiony	41	41	39	39	38	37	35	35

Ze wzrostem liczby sal kinowych łączy się wzrost liczby miejsc na widowni występujący od początku 2000 r. Wprawdzie w ostatnim roku nastąpił nieznaczny spadek liczby miejsc, o 1,3%, jest to jednak zmiana nieomal kosmetyczna. W porównaniu z 2004 r. nastąpił wzrost liczby miejsc o 5,8%, natomiast w porównaniu z 2000 r. o 41,2%. Przy czym największy skok w liczbie miejsc nastąpił w latach 2000–2001, kiedy to przybyło 4,7 tys. miejsc (wzrost o 30,4%). Liczba wszystkich seansów w województwie małopolskim systematycznie wzrastała z roku na rok od 2000 r. do 2006 r. W 2007 r. pokazano 118,4 tys. seansów, czyli 2,8% mniej filmów niż w 2006 r. Niemniej było to o 192% więcej niż w 2000 r. Największy wzrost procentowy ilości seansów filmowych o 56,5% wystąpił w 2002 r.

O ile w Krakowie do 2007 r. obserwujemy stały wzrost liczby seansów, to w pozostałych podregionach ich liczba w latach 2000–2007 wahała się pomiędzy 16 a 20,1 tys. Należy podkreślić fakt, że w 2000 r. seanse wyświetlane w krakowskich kinach stanowiły blisko 56% wszystkich seansów województwa, w 2001 r. ponad 65%, a od 2002 r. stanowią ponad 80% i ich udział w ostatnich latach w ogólnej liczbie seansów w Małopolsce rośnie. W 2007 r. 99,6 tys. seansów pokazanych przez kina krakowskie stanowiło już 84,1% z wszystkich seansów pokazanych w województwie.

Tabela 2.7.6. Liczba seansów oraz seansów polskich filmów w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
	w liczbach bezwzględnych								2006 =100%
seanse (w tys.)									
województwo ogółem	40,4	58,1	90,9	93,1	102,3	109,7	121,8	118,4	97,2
podregion m. Kraków	22,6	37,9	74,0	77,1	83,0	91,7	102,2	99,6	97,5
pozostałe podregiony	17,8	20,1	16,9	16,0	19,3	18,0	19,6	18,8	95,7
seanse filmów polskich (w tys.)									
województwo ogółem	6,5	12,3	14,3	9,2	8,2	9,0	17,1	17,2	100,9
podregion m. Kraków	3,5	6,6	10,6	7,1	6,7	7,7	14,0	13,5	96,1
pozostałe podregiony	3,0	5,7	3,6	2,1	1,6	1,3	3,1	3,8	122,6

Liczba seansów polskich filmów w latach 2000–2007 wahała się pomiędzy 6,5 tys. w 2000 r. a 17,2 tys. w 2007 r. i była wyższa o niecały 1% w porównaniu z 2006 r. Liczba seansów polskich filmów zależy od konkretnych promocji marketingowych (reklama, liczba kopii) polskich filmów. Lata 2006–2007, kiedy pokazano ponad 17 tys. seansów polskich filmów, to okres wejścia na ekrany kin takich tytułów jak *Samotność w sieci*, *Tylko mnie kochaj*, *Ja wam pokażę!* w 2006 r., czy *Dlaczego nie* i *Testosteron* w 2007 r.

Podobnie jak w przypadku liczby seansów wszystkich filmów, kina krakowskie dominują, jeśli chodzi o pokazywanie polskich filmów. W latach 2000–2001 pokazano tam niewiele ponad 53% z seansów polskich filmów wyświetlanych w województwie. W 2002 r. już 74,6%, w 2005 r. – 85,6%, natomiast w 2007 r. – 78,1%.

Stosunek liczby seansów polskich filmów do seansów filmów w ogóle w całym województwie wahał się na przestrzeni lat 2000–2007 pomiędzy 8,1% a 21,2%. Przy czym odsetek ten w latach 2000–2002 był wyraźnie wyższy niż w latach 2003–2005, kiedy to nie przekraczał 10%. W latach 2006–2007 ponownie nastąpił jego wzrost, niemniej utrzymywał się on na poziomie około 14%, a więc nieco niższym niż w latach 2000–2002. Odsetek ten poza rokiem 2005 był zawsze niższy w Krakowie niż w pozostałych podregionach. W Krakowie kształtował się on na poziomie pomiędzy 8% w 2004 r., a 17,4% w 2001 r. W 2007 r. seanse polskich filmów stanowiły 13,5% seansów pokazanych w Krakowie. Natomiast w pozostałych podregionach stosunek liczby seansów polskich filmów do seansów filmów ogółem oscylował pomiędzy poziomem 7,3% w 2005 r., a 28,3% w 2001 r.

W 2007 r. seanse polskich filmów stanowiły jedną piątą wszystkich seansów wyświetlanych w pozostałych podregionach województwa z wyłączeniem Krakowa.

Tabela 2.7.7. Liczba widzów ogółem oraz widzów na seansach polskich filmów w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
	w liczbach bezwzględnych								2006 =100%
widzowie ogółem (w tys.)									
województwo ogółem	1749,8	2408,3	2710,9	2559,0	3450,4	2539,5	3375,5	3301,9	97,8
podregion m. Kraków	1110,5	1543,6	2085,3	2073,9	2641,8	2050,3	2636,1	2681,7	101,7
pozostałe podregiony	639,4	864,6	625,6	485,1	808,6	489,3	739,4	620,2	83,9
widzowie na seansach polskich filmów (w tys.)									
województwo ogółem	325,8	976,5	455,8	299,6	314,1	148,4	570,5	790,9	138,6
podregion m. Kraków	169,2	507,0	279,2	201,2	229,1	113,2	435,9	557,8	128,0
pozostałe podregiony	156,5	469,6	176,7	98,4	85,0	35,2	134,7	233,1	173,1

W 2007 r. kina krakowskie odwiedziło 3301,9 tys. osób. Było to o 2,2% mniej niż w 2006 r. Liczba widzów w poszczególnych latach ulega sporym wahaniom. W 2000 r. kina odwiedziło blisko 1750 tys. widzów. Dwa lata później, w 2002 r. ich liczb wzrosła o 55% do 2710,9 tys. W kolejnym 2003 r. liczba widzów nieznacznie spadła, by w 2004 r. osiągnąć maksimum: blisko 3500 tys. widzów. W kolejnym 2005 r. liczba widzów kin spadła o około jedną czwartą do poziomu niewiele ponad 2500 tys. widzów. W 2006 r. wzrosła o jedną trzecią, do poziomu 3375,5 tys. widzów.

W samym Krakowie liczba widzów stopniowo wzrastała z poziomu 1110,5 tys. w 2000 r. do ponad 2600 tys. w 2004 r. W 2005 r. spadła o około 600 tys. widzów,

a w kolejnych latach obserwujemy ponowny wzrost. Liczba widzów w kinach w pozostałych podregionach województwa wahała się na przestrzeni lat 2000–2007 pomiędzy 485 tys., a 865 tys. Widzowie krakowskich kin w 2000 r. stanowili niewiele ponad 60% widzów województwa, w 2002 r. już ponad trzy czwarte, a w 2007 r. 81,2% widzów całego województwa.

Liczba widzów na seansach filmów polskiej produkcji w Małopolsce w 2007 r. w przeciwieństwie do ogólnej liczby widzów, była wyższa o 38,6% w porównaniu z 2006 r. i ponad pięciokrotnie wyższa niż w 2005 r. Niemniej nie była wyższa od rekordowej liczby widzów z 2001 r., kiedy to kina Małopolski na seansach polskich filmów odwiedził prawie milion osób. Z drugiej strony 2005 r. był najgorszym rokiem pod względem liczby widzów filmów polskich, w całym województwie seanse polskich filmów przyciągnęły niecałe 150 tys. widzów.

W samym Krakowie liczba widzów na seansach polskich filmów w 2007 r. była najwyższa od 2000 r. i wynosiła ponad 550 tys. osób. Dwa ostatnie lata 2006 i 2007 były tymi, w których liczba widzów polskich filmów w Krakowie była przeciętnie ponad dwa razy wyższa niż w poprzedzających je latach 2002–2005.

W pozostałych podregionach liczba widzów polskich filmów zwiększyła się aż o 73,1%, z 134,7 tys. w 2006 r. do 233,1 tys. w 2007 r. Daleko jednak jej do liczby widzów z 2001 r., kiedy to 469,6 tys. osób poza Krakowem odwiedziło kina, by zobaczyć polskie filmy.

W 2000 r. połowa widzów polskich filmów odwiedziła kina krakowskie, a połowa kina w pozostałych podregionach, natomiast w 2007 r. już 70,5% widzów polskich filmów zobaczyła je w Krakowie.

Filmy polskie cieszą się stosunkowo większą popularnością poza Krakowem. Na przestrzeni lat 2000–2007 udział widzów polskich filmów do ogólnej liczby widzów poza Krakowem był zawsze wyższy niż w stolicy województwa. Rokiem, kiedy polskie filmy przyciągnęły stosunkowo największą odsetek widzów, był 2001 r., kiedy to widzowie polskich filmów stanowili 40,5% wszystkich widzów Małopolski. Najmniejszy udział, bo poniżej 10% z wszystkich widzów, widzowie polskich filmów stanowili w 2004 r. i 2005 r.

Tabela 2.7.8. Liczba seansów na kino w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
	w liczbach bezwzględnych								2006 =100%
województwo ogółem	696	1001	1624	1756	2087	2238	2592	2520	97,2
podregion m. Kraków	1187	2232	4355	5504	6384	6551	7300	7117	97,5
pozostałe podregiony	457	491	434	411	535	513	595	569	95,7

Ogólna liczba seansów przypadających na jedno kino zwiększa się systematycznie, chociaż w ostatnim roku nastąpił niewielki spadek o niecałe 3%. Mimo to w 2007 r. statystyczne kino wyświetliło trzyipółkrotnie więcej filmów niż w 2000 r. Dominują kina krakowskie, które w 2007 r. pokazały sześciokrotnie więcej filmów niż w 2000 r. Natomiast kina w pozostałych podregionach na przestrzeni ośmiu lat zwiększyły ilość wyświetlanych seansów jedynie o jedną czwartą. W 2000 r. statystyczne kino krakowskie wyświetlało 2,5 razy więcej filmów niż kino w innym podregionie, natomiast w 2007 r. ta dysproporcja zwiększyła się ogromnie i przeciętnie krakowskie kino wyświetlało 12,5 razy więcej filmów niż w innym podregionie. Przy czym wzrost ten spowodowany jest przez działalnością multipleksów w Krakowie.

Tabela 2.7.9. Liczba widzów na jeden seans w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
	w liczbach bezwzględnych								2006 =100%
widzowie ogółem									
województwo ogółem	43	41	30	27	34	23	28	28	100,0
podregion m. Kraków	49	41	28	27	32	22	26	27	103,8
pozostałe podregiony	36	43	37	30	42	27	38	33	86,8
widzowie na filmach produkcji polskiej									
województwo ogółem	50	79	32	33	38	16	33	46	139,4
podregion m. Kraków	49	77	26	28	34	15	31	41	132,3
pozostałe podregiony	53	82	49	46	54	27	44	62	140,9

Ogólna liczba widzów przypadających na jeden seans w 2007 r. nie zmieniła się w porównaniu z 2006 r. Jest ona natomiast o jedną trzecią niższa niż w 2000 r. Zmiany liczby widzów przypadających na jeden seans są związane głównie z powstawaniem i działalnością multiplexów. W Krakowie liczba widzów przypadających na 1 seans w 2007 r. wzrosła o 3,8% w porównaniu z 2006 r., natomiast w pozostałych podregionach spadła o 13,2%. Mimo to średnia liczba widzów przypadająca na seans w pozostałych podregionach, tak jak w poprzednich latach, w 2007 r. była wyższa niż w Krakowie. Większe również były wahania pomiędzy latami w przypadku pozostałych podregionów.

W latach 2000–2007 liczba widzów przypadająca na seans filmu polskiej produkcji była wyższa niż widzów na seans jakiegokolwiek filmu. Wyjątkiem był 2005 r., kiedy to wskaźnik ten wynosił 16, i był ponad dwukrotnie niższy niż w 2004 r. czy 2006 r. W porównaniu z 2006 r., w 2007 r. średnia liczba widzów przypadająca na 1 seans filmu produkcji polskiej wzrosła w województwie o 39,4%, w tym o 32,3% w Krakowie i o 40,9% w pozostałych podregionach. W porównaniu z 2000 r. liczba widzów na seansie filmu produkcji polskiej w województwie małopolskim w 2007 r. spadła o 8%, w tym o 16,3% w Krakowie, natomiast w pozostałych podregionach wzrosła o 17%.

Tabela 2.7.10. Liczba widzów na kino w latach 2000–2007

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
	w tys.								2006 =100%
województwo ogółem	30,2	41,5	48,4	48,3	70,4	51,8	71,8	70,3	97,8
podregion m. Kraków	58,4	90,8	122,7	148,9	203,2	146,4	188,3	191,6	101,7
pozostałe podregiony	16,4	21,1	16,0	12,4	22,5	14,0	22,4	18,8	83,9

2007 r. był gorszy pod względem widzów przypadających na statystyczne kino w porównaniu z 2006 r. Proporcjonalnie, spadek liczby widzów był nieznacznie niższy niż analogiczny spadek liczby wyświetlanych seansów. Małopolskie kina w 2007 r. odwiedziło 2,2% mniej widzów niż w 2006 r.

Liczba widzów przypadająca na kino wzrastała stopniowo od 2000 r. do 2004 r., w tym okresie wzrosła ponad dwukrotnie. W związku ze spadkiem liczby widzów w 2005 r. nastąpił spadek ogólnej liczby widzów przypadających na jedno kino o 26,4%. W 2006 r. liczba widzów przypadających na kino wzrosła o 38,6%, nieznacznie przewyższając poziom

z 2004 r., by w 2007 r. zrównać się z poziomem z 2004 r. i osiągnąć liczbę 70,3 tys. widzów na kino. Zmiany liczby widzów w województwie zależą głównie od zmian liczby widzów w Krakowie. W pozostałych podregionach liczba widzów przypadających na jedno kino utrzymuje się od 2000 r. na poziomie pomiędzy 14 a 22,5 tys. widzów.

W Krakowie w 2000 r. na jedno kino przypadało trzyipółkrotnie więcej widzów niż na kina w pozostałych podregionach. W 2003 r., kiedy w Krakowie na kino przypadało prawie dwunastokrotnie więcej widzów niż w pozostałych regionach stosunek ten był najwyższy. W 2007 r. w Krakowie na kino przypadało dziesięciokrotnie więcej widzów niż w pozostałych podregionach.

2.8. Domy kultury, ośrodki kultury, kluby, świetlice

Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice są jednostkami, które zajmują się statutowo rozwijaniem i zachowywaniem kultury, zwłaszcza wśród lokalnych społeczności.

Na terenie województwa małopolskiego w 2007 r. działały 492 instytucje kultury, z tego 145 świetlic, 141 ośrodków kultury, 139 domów kultury oraz 67 klubów. W domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach zatrudnionych było 3,3 tys. osób, z tego 2,2 tys. osób w działalności podstawowej (1,1 tys. na pełnym etacie). Placówki kultury zatrudniały 711 instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego, w tym 286 pracowników na pełnym etacie. W 2007 r. 250 instytucji działało w samodzielnych budynkach, natomiast 242 instytucje użytkowały pomieszczenia innego obiektu.

Tabela 2.8.1. Liczba i rodzaj instytucji kultury w województwie małopolskim według podregionów w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Ogółem	Domy kultury	Ośrodki kultury	Kluby	Świetlice
ogółem	492	139	141	67	145
przystosowane dla osób na wózkach inwalidzkich	89	32	35	10	12
podregion krakowski	124	27	31	2	64
podregion m. Kraków	78	23	10	45	0
podregion nowosądecki	130	43	45	12	30
podregion tarnowski	67	10	24	6	27
podregion oświęcimski	93	36	31	2	24

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Z ogólnej liczby opisywanych instytucji zaledwie 18%, czyli 89 placówek było przystosowanych dla potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, w tym głównie ośrodki kultury (35) i domy kultury (32).

Największa ilość domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic, łącznie 130 instytucji, znajdowała się w podregionie nowosądeckim, co stanowiło 26,4% instytucji zlokalizowanych w całej Małopolsce. Swoją siedzibę miało tu 45 ośrodków kultury (najwięcej wśród wszystkich podregionów), 43 domy kultury, 30 świetlic, a także 12 klubów. W podregionie krakowskim ponad połowę wśród 124 instytucji kultury stanowiły świetlice, ponadto funkcjonowało tu 31 ośrodków kultury, 27 domów kultury i 2 kluby.

W podregionie oświęcimskim funkcjonowały 93 instytucje kultury, w tym: 36 domów kultury, 31 ośrodków kultury, 24 świetlice i 2 kluby. W Krakowie w 2007 r. działało

45 klubów, które stanowiły 57,7% wśród wszystkich 78 instytucji kultury w mieście. Ponadto w stolicy regionu miały swoją siedzibę 23 domy kultury oraz 10 ośrodków kultury.

W podregionie tarnowskim działało najmniej – 67 instytucji kultury w całym województwie. Wśród nich było 27 świetlic, 24 ośrodki kultury, 10 domów kultury i 6 klubów.

Tabela 2.8.2. Pracownie specjalistyczne działające w instytucjach kultury w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Ogółem	Domy kultury	Ośrodki kultury	Kluby	Świetlice
pracownie specjalistyczne	446	215	182	49	–
fotograficzne	13	6	7	–	–
filmowe	11	8	3	–	–
plastyczne	138	67	53	18	–
muzyczne	122	55	53	14	–
politechniczne	13	11	2	–	–
studia telewizyjne	1	0	1	–	–
komputerowe	77	29	43	5	–

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Najpowszechniejszymi rodzajami pracowni specjalistycznych działających w instytucjach kultury województwa małopolskiego były pracownie plastyczne i muzyczne, które stanowiły odpowiednio 30,9% i 27,4% ogólnej liczby pracowni. Mniej liczne były pracownie komputerowe, które stanowiły 17,3%. Pozostałe pracownie (w tym fotograficzne, filmowe, politechniczne oraz studio telewizyjne) stanowiły 8,5%. Jeśli chodzi o dyslokację pracowni w placówkach kultury, to najwięcej znajdowało się ich w domach kultury 48,2%, oraz w ośrodkach kultury 40,8%, pozostałe 11% przypadało na kluby.

Tabela 2.8.3. Instytucje kultury prowadzące salę widowiskową lub bibliotekę w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Ogółem	Domy kultury	Ośrodki kultury	Kluby	Świetlice
sala widowiskowa	245	97	83	17	48
biblioteka	113	37	42	7	27

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Spośród ogółu małopolskich instytucji kultury 49,8%, czyli 245 jednostek, posiadało salę widowiskową. Liczba miejsc w salach widowiskowych wszystkich placówek kultury województwa małopolskiego wynosiła 39 tys. Salę widowiskową posiadało 69,8% domów kultury, 58,9% ośrodków kultury, 33,1% świetlic oraz 25,4% klubów. Ponadto 113 jednostek, czyli 23% ogółu instytucji całego województwa, prowadziło własną bibliotekę.

W 2007 r. swoją bibliotekę posiadało 29,8% ośrodków kultury, 26,6% domów kultury, 18,6% świetlic oraz 10,4% klubów.

Tabela 2.8.4. Imprezy organizowane przez instytucje kultury w 2007 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Domy kultury	Ośrodki kultury	Kluby	Świetlice
imprezy organizowane przez instytucje kultury	27427	10505	10878	4028	2016
seanse filmowe	2163	202	1765	111	85
wystawy	1912	604	764	368	176
występy zespołów amatorskich	6946	3133	3014	453	346
występy artystów i zespołów zawodowych	3175	815	1777	559	24
dyskoteki	1821	408	438	408	567
prelekcje, spotkania, wykłady	6365	3133	1904	1020	308
imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	4433	1970	1104	850	509

W 2007 r. domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały łącznie 27,4 tys. różnego rodzaju imprez. W tej liczbie największy udział stanowiły występy zespołów amatorskich – 25,3%. Nieznacznie mniej odbyło się prelekcji, spotkań i wykładów – 23,2% ogółu imprez. Na kolejnych miejscach znalazły się imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne z 16,2% udziałem, występy artystów i zespołów zawodowych – 11,6%, seanse filmowe – 7,9%. Wystawy organizowane przez instytucje kultury stanowiły 7%, a dyskoteki 6,6% z ogólnej liczby imprez zorganizowanych na terenie województwa.

We wszystkich zorganizowanych imprezach wzięło udział 4,2 mln osób. Najwięcej, bo ponad półtora miliona osób, uczestniczyło w występach zespołów amatorskich. Stanowiło to 35,5% wszystkich uczestników. Występy artystów i zespołów zawodowych zgromadziły 23% uczestników. Kolejne miejsca pod względem liczby uczestników zajęły imprezy sportowe i rekreacyjne (15,9%), wystawy (11,4%), prelekcje, spotkania, wykłady (7,5%). Dyskoteki zgromadziły 3,8% uczestników imprez organizowanych przez instytucje kultury, zaś w seansach filmowych wzięło udział tylko 1,5% ogółu uczestników.

Tabela 2.8.5. Uczestnicy imprez według instytucji kultury w 2007 r. (w tys.)

Wyszczególnienie	Ogółem	Domy kultury	Ośrodki kultury	Kluby	Świetlice
ogółem	4228,2	1625,9	2231,5	270,3	100,5
seanse filmowe	64,5	15,2	46,1	1,7	1,5
wystawy	481,9	136,2	302,7	33,0	10,0
występy zespołów amatorskich	1502,9	675,0	753,8	40,5	33,6
występy artystów i zespołów zawodowych	971,9	253,1	635,8	76,3	6,6
dyskoteki	161,7	31,6	72,0	34,9	23,2
prelekcje, spotkania, wykłady	316,3	164,7	111,3	32,4	8,0
imprezy sportowe i sportowo-rekreacyjne	672,0	322,2	297,5	35,1	17,2

Ze względu na liczbę zorganizowanych imprez oraz ilość uczestników, wśród wszystkich instytucji kultury dominują domy i ośrodki kultury, w których odbyło się 78% wszystkich imprez województwa małopolskiego, gromadzących 91,2% ogółu widzów. Zastanawia niewielka liczba imprez i wiążąca się z tym niska frekwencja w świetlicach, które stanowią 29,5% instytucji, a zorganizowały jedynie 7,4% ogółu imprez, w których wzięło udział zaledwie 2,4% ogółu uczestników.

W 2007 r. na terenie województwa małopolskiego zrealizowano 7,6 tys. zajęć w ramach międzyresortowego programu edukacji kulturalnej, w których w sumie wzięło udział 3,5 tys. dzieci i młodzieży. Ponad jedną trzecią zajęć – 36,1% stanowiły zajęcia plastyczne, w których wzięło udział 1,4 tys. dzieci i młodzieży. Zajęcia muzyczne stanowiły blisko jedną trzecią – 31,7%, a wzięło w nich udział 2,8 tys. dzieci. Zajęcia teatralne stanowiły 13,2% i wzięło w nich udział 289 osób. Pozostałe zajęcia stanowiły 19%, a wzięło w nich udział 1,3 tys. uczestników.

Zajęcia zrealizowane w ramach międzyresortowego programu edukacji kulturalnej odbywały się głównie w domach kultury (91,2%), a także sporadycznie w ośrodkach kultury (6,3% zajęć) oraz świetlicach (2,5% zajęć). Zwraca uwagę duża liczba – 1,7 tys. uczestników zajęć muzycznych w ośrodkach kultury, w zestawieniu z 1,1 tys. uczestników zajęć muzycznych w domach kultury, mimo dziesięciokrotnie niższej liczby zajęć. Warto też zauważyć różnice w proporcjach między liczbą zajęć i uczestników zajęć plastycznych. W świetlicach w 150 zajęciach wzięło udział 300 osób, podczas gdy w domach kultury w 2415 zajęciach plastycznych wzięło udział jedynie 915 osób.

W instytucjach kultury województwa małopolskiego działało 1977 zespołów artystycznych, które skupiały 35,1 tys. członków, w tym 19,4 tys. stanowiły dzieci i młodzież poniżej 15 roku życia. Zdecydowana większość zespołów – 1663 działała przy domach, bądź przy ośrodkach kultury. Skupiały one 30,7 tys. członków, w tym 16,7 tys. dzieci i młodzieży w wieku poniżej 15 lat. Kluby i świetlice miały znaczenie mniej zespołów artystycznych. Przy klubach działało jedynie 156 zespołów, a przy świetlicach 158.

Tabela 2.8.6. Liczba zespołów artystycznych oraz ich członków według rodzaju instytucji kultury w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Ogółem	Domy kultury	Ośrodki kultury	Kluby	Świetlice
zespoły artystyczne	1977	840	823	156	158
teatralne	326	144	111	21	50
muzyczno-instrumentalne	508	201	229	55	23
wokalne i chóry	280	127	112	28	13
folklorystyczne	378	123	210	10	35
taneczne	469	235	159	38	37
członkowie zespołów artystycznych	35139	14709	15942	1604	2884
teatralnych	5272	2222	1937	241	872
muzyczno-instrumentalnych	6618	2449	3389	382	398
wokalnych i chórów	4718	2062	2144	231	281
folklorystycznych	9367	3080	5479	106	702
tanecznych	8394	4243	2961	559	631
w tym dzieci i młodzież w wieku poniżej 15 lat	19377	8235	8474	868	1800
teatralnych	3412	1452	1107	170	683
muzyczno-instrumentalnych	2785	1172	1390	49	174
wokalnych i chórów	2197	862	1088	81	166
folklorystycznych	4902	1761	2851	24	266
tanecznych	5910	2932	2008	459	511

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Najczęstszym rodzajem zespołów artystycznych działających w instytucjach kultury były zespoły muzyczno-instrumentalne oraz taneczne. Stanowiły one odpowiednio 25,7% oraz 23,7% wszystkich zespołów. Zespoły folklorystyczne stanowiły 19,1% wszystkich zespołów w województwie, teatralne 16,5%, natomiast zespoły wokalne i chóry – 14,2%.

Z ogólnej liczby 1977 zespołów artystycznych w województwie małopolskim 42,5% działało przy domach kultury, 41,6% przy ośrodkach kultury, 8% przy świetlicach, a 7,9% przy klubach. Najwięcej członków – 9,4 tys. osób liczyły zespoły folklorystyczne oraz taneczne – 8,4 tys. osób, odpowiednio 26,7% oraz 23,9% ogólnej liczby członków zespołów artystycznych województwa. Członkowie zespołów muzyczno-instrumentalnych stanowili 18,8%, teatralnych 15%, a zespołów wokalnych i chórów 13,4%. Zespoły działające przy domach kultury skupiały 41,9% ogółu członków. Nieco więcej, bo 45,4% członków, skupiały zespoły przy ośrodkach kultury. Natomiast kluby i świetlice skupiały odpowiednio 4,6% oraz 8,2% członków zespołów całej Małopolski.

W grupie dzieci i młodzieży poniżej 15 roku życia, największą popularnością cieszyły się zespoły taneczne, które skupiły 5,9 tys. osób oraz folklorystyczne – 4,9 tys. osób. Do zespołów teatralnych należało 17,6% dzieci skupionych w zespołach artystycznych Małopolski, do zespołów muzyczno-instrumentalnych 14,4%, a do zespołów wokalnych i chórów 11,4%.

Spośród ogólnej liczby członków zespołów w wieku poniżej 15 lat zespoły przy domach kultury skupiały 42,5% dzieci i młodzieży, zespoły przy ośrodkach kultury 43,7%, zespoły przy świetlicach 9,3%, a zespoły przy klubach jedynie 4,5%.

W instytucjach kultury województwa małopolskiego działało 1701 różnego rodzaju klubów (kół), czyli zorganizowanych grup prowadzących systematyczne zajęcia o określonym profilu tematycznym pod okiem wykwalifikowanych pracowników. Spośród wszystkich kół najczęściej, 29,3%, stanowiły kluby plastyczne, nieco mniej, 19,9%, kluby turystyczne i sportowo-rekreacyjne. Kluby seniora i komputerowe stanowiły odpowiednio 7,3% i 7,1%. Pozostałe kluby (w tym politechniczne, fotograficzne i filmowe oraz terapeutyczne, czy dyskusyjne kluby filmowe) stanowiły w sumie 9,1% ogółu kół i klubów.

Zdecydowana większość kół i klubów, bo 61%, działała przy domach kultury. Przy klubach działało 20,2% kół, przy ośrodkach kultury 14,9%, a przy świetlicach jedynie 3,8% wszystkich kół województwa.

Do klubów działających w instytucjach kultury należało 33,9 tys. osób, z tego 17,5 tys. osób (51,7%) to dzieci i młodzież w wieku poniżej 15 lat. Najwięcej, bo ponad 8,2 tys. osób należało do klubów plastycznych, 6,3 tys. osób należało do klubów turystycznych i sportowo-rekreacyjnych. Sporą liczbą uczestników, 5,2 tys. osób, mogły pochwalić się kluby seniora. Blisko 3 tys. osób uczęszczało na zajęcia komputerowe, a na terapeutyczne blisko 1,9 tys. osób.

Dzieci i młodzież w wieku poniżej 15 lat to najliczniej reprezentowana grupa wśród członków kół plastycznych, gdzie stanowiła 79,9% ogółu członków, oraz politechnicznych (79,2%). Dzieci i młodzież w wieku poniżej 15 lat stanowiły więcej niż połowę członków kół komputerowych (66,9%) oraz turystycznych i sportowo-rekreacyjnych (56,2%).

Tabela 2.8.7. Liczba kół (klubów) oraz ich członków według instytucji kultury w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Ogółem	Domy kultury	Ośrodki kultury	Kluby	Świetlice
koła (kluby)	1701	1038	254	344	65
politechniczne	41	32	5	4	–
komputerowe	120	75	26	12	7
plastyczne	498	312	89	66	31
fotograficzne i filmowe	44	23	10	7	4
turystyczne i sportowo-rekreacyjne	338	239	42	47	10
seniora	124	43	44	30	7
terapeutyczne	48	28	6	14	–
dyskusyjne kluby filmowe	22	11	8	–	3
członkowie kół (klubów)	33906	19263	6960	6485	1198
politechnicznych	433	351	49	33	–
komputerowych	2978	1053	1576	200	149
plastycznych	8207	4966	1831	944	466
fotograficznych i filmowych	558	333	100	55	70
turystycznych i sportowo-rekreacyjnych	6250	4131	1324	667	128
seniora	5218	2155	1357	1415	291
terapeutycznych	1845	1332	167	346	–
dyskusyjnych klubów filmowych	558	269	241	–	48
w tym dzieci i młodzież w wieku poniżej 15 lat	17529	10499	3393	2935	702
politechnicznych	343	278	37	28	–
komputerowych	1992	661	1047	160	124
plastycznych	6558	3811	1501	817	429
fotograficznych i filmowych	136	42	35	33	26
turystycznych i sportowo-rekreacyjnych	3511	2517	587	319	88
terapeutycznych	501	368	55	78	–
dyskusyjnych klubów filmowych	51	–	22	–	29

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice województwa małopolskiego zorganizowały 1263 kursy, które ukończyło 22,3 tys. absolwentów, w tym 65,1% to dzieci i młodzież w wieku poniżej 15 lat. Najwięcej kursów – 53%, zorganizowały domy kultury, 30,2% ośrodki kultury, 12,7% kluby, a 4% świetlice. Wśród organizowanych kursów dominowały kursy języków obcych – 25,2%, oraz kursy nauki gry na instrumentach – 25,1%, a także kursy tańca towarzyskiego – 23,3%. Te trzy rodzaje kursów stanowiły w sumie 73,6% wszystkich kursów przeprowadzonych przez instytucje kultury.

Największą popularnością wśród odbiorców cieszyły się kursy tańca towarzyskiego, które ukończyło 10,3 tys. osób – blisko połowa wszystkich absolwentów kursów.

Absolwenci kursów nauki gry na instrumentach stanowili 15,4% absolwentów, a kursów języków obcych 14,4% wszystkich absolwentów.

Tabela 2.8.8. Liczba kursów oraz ich absolwentów według instytucji kultury w 2007 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Domy kultury	Ośrodki kultury	Kluby	Świetlice
kursy organizowane przez jednostkę	1263	670	382	160	51
języków obcych	318	208	48	54	8
plastyczne	114	62	35	11	6
nauki gry na instrumentach	317	151	101	51	14
wiedzy praktycznej	78	63	5	7	3
tańca towarzyskiego	294	149	102	27	16
komputerowe	60	24	30	2	4
absolwenci kursów	22300	8260	6999	6196	845
języków obcych	3222	1703	554	867	98
plastycznych	1834	879	602	219	134
nauki gry na instrumentach	3432	1270	1480	557	125
wiedzy praktycznej	1745	1240	334	85	86
tańca towarzyskiego	10300	2732	2847	4343	378
komputerowych	502	190	236	52	24
w tym dzieci i młodzież w wieku poniżej 15 lat	14518	4866	3777	5355	520
języków obcych	1950	1097	250	568	35
plastycznych	1488	737	480	162	109
nauki gry na instrumentach	2599	932	1143	424	100
wiedzy praktycznej	416	384	–	32	–
tańca towarzyskiego	6800	1395	1191	3946	268
komputerowych	140	107	25	–	8

Grupa dzieci i młodzieży w wieku poniżej 15 lat, stanowiła 65,1% wszystkich absolwentów kursów organizowanych przez domy kultury, ośrodki kultury, kluby, świetlice. Wśród uczestników kursów plastycznych grupa dzieci i młodzieży poniżej 15 roku życia stanowiła 81,1% absolwentów kursów, natomiast 75,7% absolwentów w przypadku kursów nauki gry na instrumentach. Ta grupa uczestników stanowiła też ponad połowę absolwentów wśród uczestników kursów tańca towarzyskiego (66%) oraz języków obcych (60,5%).

Podobnie jak w przypadku innych segmentów kultury, tak i w placówkach kultury widać wyraźną dominację Krakowa nad pozostałymi regionami Małopolski. W 2007 r. działało tu 78 instytucji kultury, co stanowi 15,8% wszystkich instytucji kultury województwa, z tego 21 obiektów było przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Krakowskie instytucje zatrudniały 821 pracowników, w tym 222 osoby były zatrudnione jako instruktorzy amatorskiego ruchu artystycznego. W 2007 r. krakowskie domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice przeprowadziły 12,3 tys. imprez, co stanowiło 45% wszystkich imprez w wojewódz-

twie. Uczestniczyło w nich 1616,8 tys. osób – 38,2% osób uczestniczących w imprezach w całym województwie. W stolicy województwa działało 508 zespołów artystycznych, czyli jedna czwarta wszystkich zespołów artystycznych w województwie. Skupiały one 8,4 tys. członków, czyli 23,9% członków zespołów artystycznych w całym województwie. Wśród członków krakowskich zespołów artystycznych było 4,4 tys. dzieci i młodzieży w wieku poniżej 15 lat. W grodzie Kraka działało 60% kół (klubów) całego województwa, które skupiały ponad połowę członków kół (klubów) w całej Małopolsce. Krakowskie placówki kultury przeprowadziły 54,2% kursów organizowanych przez instytucje kultury województwa, zaś ukończyło je 12,7 tys. osób (56,9%). Wśród absolwentów kursów było 9 tys. dzieci i młodzieży w wieku poniżej 15 lat (62,3% dzieci i młodzieży w wieku poniżej 15 lat w województwie).

W pozostałych miastach województwa małopolskiego działały 93 instytucje kultury, z tego 24 przystosowane dla potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Natomiast na terenach wiejskich istniało 321 instytucji kultury, z tego 44 instytucje były przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

W domach kultury, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach zlokalizowanych w miastach zatrudnionych było 1,6 tys. osób, z tego 0,2 tys. jako instruktorzy amatorskiego ruchu artystycznego. W placówkach zlokalizowanych na terenach wiejskich zatrudnionych było 0,9 tys. osób, w tym 0,2 tys. instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego.

W 2007 r. instytucje kultury zlokalizowane w miastach zorganizowały 8 tys. imprez, natomiast placówki zlokalizowane na wsiach 7,1 tys. Imprezy zorganizowane w miastach przyciągnęły 1635,8 tys. uczestników, podczas gdy w imprezach zorganizowanych na wsi uczestniczyło 975,6 tys. osób.

Przy instytucjach kultury działających w miastach funkcjonowało 648 zespołów artystycznych, skupiających 10,7 tys. członków, w tym 5,8 tys. dzieci i młodzieży w wieku poniżej 15 lat. Przy placówkach kultury zlokalizowanych na wsiach istniało 821 zespołów artystycznych, które skupiały 16,1 tys. członków, w tym 9,2 tys. dzieci i młodzieży w wieku poniżej 15 lat. Na terenie miast istniało 406 kół (klubów), które liczyły 9,6 tys. członków, w tym 4,8 tys. dzieci i młodzieży w wieku poniżej 15 lat. Na terenach wiejskich działało 276 kół (klubów), które liczyły 6 tys. członków, w tym 3,1 tys. dzieci i młodzieży. Miejskie instytucje kultury zorganizowały 298 kursów, które ukończyło 5,2 tys. osób, w tym 2,5 tys. dzieci i młodzieży w wieku poniżej 15 lat. Instytucje kultury zlokalizowane na terenach wiejskich zorganizowały 280 kursów, które ukończyły 4,4 tys. absolwentów, w tym 3 tys. dzieci i młodzieży poniżej 15 roku życia.

Tabela 2.8.9. Instytucje kultury według podregionów i lat ^{a, b}

Wyszczególnienie	2003		2005		2007	
	Instytucje kultury	 ^b	Instytucje kultury	 ^b	Instytucje kultury	 ^b
województwo ogółem	479	54	489	66	492	89
podregion krakowski	118	16	120	20	124	23
podregion m. Kraków	77	13	78	16	78	21
podregion nowosądecki	133	6	132	10	130	13
podregion tarnowski	64	7	64	7	67	13
podregion oświęcimski	87	12	95	13	93	19

^a Dane zbierane co 2 lata.

^b W tym przystosowane dla osób na wózkach inwalidzkich.

Liczba domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic w województwie małopolskim od 2003 r. zwiększa się nieznacznie, natomiast można zaobserwować wyraźny przyrost obiektów dostosowanych do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. W porównaniu z 2005 r. ich liczba wzrosła o 34,8%. Jednak obiekty przystosowane do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich stanowią wciąż zdecydowaną mniejszość wśród wszystkich placówek w województwie – zaledwie 18,1%.

Najwięcej domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic w 2007 r. działało w podregionie nowosądeckim – 26,4% ogółu instytucji. W podregionie krakowskim znajdowało się 25,2% obiektów, w podregionie oświęcimskim 18,9%, a w tarnowskim 13,6% z wszystkich instytucji Małopolski. W samym Krakowie działało 15,9% tego typu instytucji kultury województwa.

Największy odsetek obiektów przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich – 26,9%, był w Krakowie, w podregionie oświęcimskim wyniósł 20,4%, w podregionie tarnowskim – 19,4%, w podregionie krakowskim – 18,5%, a w podregionie nowosądeckim 10,0%.

Tabela 2.8.10. Zatrudnienie w działalności podstawowej w instytucjach kultury według podregionów i lat ^{a, b}

Wyszczególnienie	2003	2005	2007	2005=100%
województwo ogółem	2213	2281	2223	97,5
podregion krakowski	333	365	361	98,9
podregion m. Kraków	765	804	821	102,1
podregion nowosądecki	480	458	459	100,2
podregion tarnowski	242	247	241	97,6
podregion oświęcimski	393	407	341	83,8

^a Dane zbierane co 2 lata.

^b Stan w dniu 31 grudnia.

W 2007 r. w małopolskich instytucjach kultury było zatrudnionych 2,2 tys. osób, czyli o 2,5% mniej w porównaniu z 2005 r. Najwięcej pracowników – 0,8 tys. było zatrudnionych w ośrodkach mających swoją siedzibę w Krakowie, czyli o 2,1% więcej w porównaniu z 2005 r. Pracujący w krakowskich placówkach kultury stanowili 36,9% osób zatrudnionych w tym sektorze w całym województwie. W podregionie nowosądeckim było zatrudnionych 0,5 tys. osób, czyli o 0,2% więcej w porównaniu z 2005 r., i o 4,4% mniej niż w 2003 r. W podregionie tarnowskim w instytucjach kultury było zatrudnionych 0,2 tys. osób, czyli o 2,4% mniej niż 2005 r. W 2007 r. największy spadek liczby zatrudnionych w porównaniu z poprzednim okresem – 16,2%, zanotowano w podregionie oświęcimskim. W podregionie krakowskim liczba pracujących w placówkach kultury zmniejszyła się o 1,1% w porównaniu z 2005 r.

Liczba imprez zorganizowanych przez instytucje kultury w województwie małopolskim w 2007 r. była większa o 9,9% w porównaniu z 2005 r. i wynosiła 27,4 tys. Największy przyrost liczby zorganizowanych imprez wystąpił w podregionie krakowskim o 22,8% w porównaniu z 2005 r. Natomiast najmniejszy przyrost liczby zorganizowanych imprez nastąpił w podregionie nowosądeckim o 1,8%. W opisywanym okresie najczęściej – 44,9%, wszystkich imprez zorganizowano w Krakowie, natomiast najmniej, 7,7%, w podregionie tarnowskim.

Tabela 2.8.11. Liczba imprez, uczestników imprez zespołów artystycznych oraz członków zespołów artystycznych według podregionów i lat ^a

Wyszczególnienie	2003	2005	2007	2005=100%
imprezy (w tys.)				
województwo ogółem	25,5	25,0	27,4	109,9
podregion krakowski	3,4	2,7	3,3	122,8
podregion m. Kraków	11,2	11,1	12,3	110,8
podregion nowosądecki	4,8	4,7	4,8	101,8
podregion tarnowski	2,0	2,0	2,1	103,2
podregion oświęcimski	4,2	4,4	4,9	111,5
uczestnicy imprez (w tys.)				
województwo ogółem	3323,2	3771,4	4228,2	112,1
podregion krakowski	423,9	417,5	386,5	92,6
podregion m. Kraków	1094,7	1319,5	1616,8	122,5
podregion nowosądecki	774,2	861,0	1008,4	117,1
podregion tarnowski	406,4	522,1	562,0	107,6
podregion oświęcimski	624,1	651,3	654,4	100,5
zespoły artystyczne ^b				
województwo ogółem	1779	2021	1977	97,8
podregion krakowski	347	382	399	104,5
podregion m. Kraków	506	523	508	97,1
podregion nowosądecki	457	572	540	94,4
podregion tarnowski	186	206	193	93,7
podregion oświęcimski	283	338	337	99,7
członkowie zespołów artystycznych (w tys.) ^b				
województwo ogółem	30,4	34,3	35,1	102,4
podregion krakowski	6,5	6,9	7,4	106,8
podregion m. Kraków	7,1	7,3	8,4	114,5
podregion nowosądecki	9,1	11,1	10,1	91,3
podregion tarnowski	3,0	3,6	3,6	100,0
podregion oświęcimski	4,7	5,4	5,7	104,8

^a Dane zbierane co 2 lata.^b Stan w dniu 31 grudnia.

Imprezy zorganizowane w 2007 r. przez małopolskie domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice przyciągnęły 4228,2 tys. uczestników, o 2,1% więcej w porównaniu z 2005 r. Największy przyrost liczby uczestników imprez o 22,5% nastąpił w stolicy województwa. W 2007 r. krakowskie imprezy zgromadziły 1616,8 tys. uczestników, czyli 38,2% ogólnej liczby uczestników województwa. Duży wzrost liczby uczestników imprez organizowanych przez instytucje kultury można było zaobserwować w podregionie nowosądeckim. W porównaniu z 2005 r., nastąpił wzrost liczby uczestników o 17,1%. Nieco ponad milion uczestników imprez w podregionie nowosądeckim stanowiło 23,8% ogólnej liczby uczestników w całym województwie. Najgorszy wynik pod względem liczby uczestników imprez zorganizowanych przez instytucje kultury w 2007 r. zaobserwowano w podregionie krakowskim, gdzie w porównaniu z 2005 r. nastąpił spadek liczby uczestników o 7,4%.

Liczba zespołów artystycznych działających przy małopolskich domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach zmniejszyła się o 2,2% w porównaniu z 2005 r. i wyniosła 1977 zespołów. Najwięcej zespołów artystycznych działało przy placówkach kultury w podregionie nowosądeckim – 27,3% wszystkich zespołów artystycznych województwa. W podregionie miasto Kraków działało 25,7% wszystkich zespołów artystycznych województwa, w podregionie krakowskim 20,2%, w podregionie oświęcimskim 17%, natomiast w podregionie tarnowskim 9,8%. W porównaniu z 2005 r. liczba zespołów artystycznych działających przy instytucjach kultury wzrosła jedynie w podregionie krakowskim o 4,5%.

Mimo zmniejszenia się liczby zespołów artystycznych w Małopolsce, liczba członków zespołów wzrosła w porównaniu z 2005 r. o 2,4% i wynosiła 35,1 tys. osób. Z tej liczby 28,8% przypadało na członków zespołów podregionu nowosądeckiego, 24% z miasta Krakowa, 21% z podregionu krakowskiego, 16,2% z podregionu oświęcimskiego, a 10,1% z podregionu tarnowskiego. Największy wzrost liczby członków zespołów artystycznych o 14,5% miał miejsce w Krakowie. Natomiast w podregionie nowosądeckim, w przeciwieństwie do pozostałych podregionów województwa, odnotowano spadek liczby członków zespołów artystycznych o 8,7% w porównaniu z 2005 r. W podregionach krakowskim i oświęcimskim w 2007 r. odnotowano niewielki wzrost liczby członków zespołów w porównaniu z 2005 r., odpowiednio o 6,8% i 4,8%. Natomiast w podregionie tarnowskim liczba członków zespołów artystycznych nie uległa zmianie na przestrzeni lat 2005–2007.

Liczba kół (klubów) działających przy małopolskich domach, ośrodkach kultury, klubach i świetlicach zwiększa się systematycznie. W województwie małopolskim w 2007 r. działało 6,7% kół (klubów) więcej w porównaniu z 2005 r. Z ogółu 1,7 tys. kół (klubów) w całej Małopolsce 60,0% działało przy krakowskich instytucjach kulturalnych. Największy wzrost procentowy liczby kół (klubów) nastąpił w podregionie oświęcimskim; w porównaniu z 2005 r. ich liczba wzrosła o 15,3%. Liczba członków kół (klubów) województwa małopolskiego również systematycznie wzrosła we wszystkich podregionach. Największy przyrost liczby nowych członków kół (klubów) w porównaniu z 2005 r. wystąpił w podregionie tarnowskim – o 33,9%. W liczbach bezwzględnych największy przyrost liczby członków kół (klubów) nastąpił w Krakowie, gdzie w 2005 r. przy kołach skupionych było 15,6 tys. członków, a w 2007 r. – 18,3 tys. osób. Członkowie krakowskich kół (klubów) stanowili 54% członków kół całego województwa. Podsumowując lata 2005–2007 w województwie małopolskim można zauważyć tendencję do powstawania nowych kół (klubów) przy instytucjach kultury oraz do rekrutacji nowych członków przez obecnie już istniejące. Nawet w podregionie krakowskim, gdzie liczba kół (klubów) zmniejszyła się o 9,5% w porównaniu z 2005 r., nastąpił wzrost liczby członków o 3,4%.

Tabela 2.8.12. Liczba kół, członków kół, kursów oraz absolwentów według podregionów i lat^a

Wyszczególnienie	2003	2005	2007	2005=100%
kółta/kluby^b				
województwo ogółem	1223	1594	1701	106,7
podregion krakowski	75	147	133	90,5
podregion m. Kraków	792	959	1019	106,3
podregion nowosądecki	142	222	248	111,7
podregion tarnowski	57	70	75	107,1
podregion oświęcimski	157	196	226	115,3
członkowie kół/klubów (w tys.)^b				
województwo ogółem	26,6	29,5	33,9	114,8
podregion krakowski	2,0	3,2	3,3	103,4
podregion m. Kraków	16,3	15,6	18,3	117,5
podregion nowosądecki	3,2	4,1	4,5	109,7
podregion tarnowski	1,9	2,4	3,2	133,9
podregion oświęcimski	3,2	4,3	4,7	107,7
kursy				
województwo ogółem	1319	1313	1263	96,2
podregion krakowski	129	97	119	122,7
podregion m. Kraków	767	822	685	83,3
podregion nowosądecki	205	184	154	83,7
podregion tarnowski	75	96	110	114,6
podregion oświęcimski	143	114	195	171,1
absolwenci kursów (w tys.)				
województwo ogółem	19,6	18,6	22,3	119,8
podregion krakowski	3,0	1,6	1,3	85,9
podregion m. Kraków	10,1	9,5	12,7	133,2
podregion nowosądecki	2,9	3,8	3,5	92,3
podregion tarnowski	1,1	1,8	1,9	104,7
podregion oświęcimski	2,6	1,9	2,9	149,5

^a Dane zbierane co 2 lata.^b Stan w dniu 31 grudnia.

Inną formą aktywności kulturalno-oświatowej prowadzonej przez instytucje kultury jest organizowanie szkoleń w postaci kursów. W całym województwie małopolskim ogólna liczba kursów organizowanych przez instytucje kultury zmniejszyła się o 3,8% w porównaniu z 2005 r. Należy podkreślić, że pomiędzy podregionami wystąpiły tu znaczne różnice. W samym Krakowie w 2007 r. odbyło się o 16,7% mniej kursów niż w 2005 r., przy jednoczesnym wzroście liczby absolwentów kursów o 33,2%. W podregionie krakowskim w tym samym okresie liczba kursów zwiększyła się o 22,7%, przy jednoczesnym spadku liczby absolwentów kursów o 14,1%.

W 2007 r. podobnie jak w latach poprzednich ponad połowa kursów (54,2%), zorganizowanych przez małopolskie instytucje kultury odbyła się w Krakowie. Poza Krakowem najwięcej, bo 195 kursów, odbyło się w podregionie oświęcimskim, co stanowiło 15,4% wszystkich kursów województwa. Jednocześnie liczba kursów organizowanych przez instytucje kultury w podregionie oświęcimskim wzrosła o 71,1% w porównaniu z 2005 r. i był to największy wzrost liczby kursów w całym województwie. Kursy w podregionie oświęcimskim ukończyło 2,9 tys. osób, o 49,5% więcej w porównaniu z 2005 r. W podregionie tarnowskim w 2007 r. wzrosła zarówno liczba kursów – o 14,6%, jak i absolwentów, którzy je ukończyli – o 4,7% w porównaniu z 2005 r. Natomiast w podregionie nowosądeckim liczba kursów w omawianym okresie zmniejszyła się o 16,3%, przy jednoczesnym spadku liczby absolwentów o 7,7%.

2.9. Wybrane informacje o działalności instytucji kultury w miastach na prawach powiatu w 2007 r.

We wszystkich statystykach kultury dotyczących Małopolski widać ogromną dominację Krakowa. Poza nielicznymi wyjątkami, takimi jak na przykład liczebność księgozbioru bibliotek publicznych, gdzie przewaga stolicy województwa jest jedynie duża, Kraków mający aspiracje do miana kulturalnej stolicy Polski, stanowi fundament życia kulturalnego Małopolski. Tutaj ma swoją siedzibę większość małopolskich instytucji kulturalnych. W Krakowie odbywa się przeważająca większość imprez i wydarzeń o charakterze kulturalnym. Stolica Małopolski wybitnie dominuje w statystykach liczby widzów, zwiedzających czy uczestników różnego rodzaju imprez, przedstawień, koncertów, seansów filmowych itp.

Pozostałe miasta na prawach powiatu Tarnów i Nowy Sącz w porównaniu z Krakowem mają w zasadzie znaczenie marginalne. Struktura życia kulturalnego w Małopolsce ma wyraźnie charakter monocentryczny. Poza Krakowem w regionie nie występują inne liczące się ośrodki o charakterze uniwersalnym.

Tabela 2.9.1. Wybrane informacje o działalności teatrów oraz instytucji muzycznych w Krakowie i Tarnowie na tle województwa małopolskiego w 2007 r.

Wyszczególnienie	Województwo Małopolskie	m. Kraków	m. Tarnów
teatry i instytucje muzyczne ^a	19	15	2
miejsca na widowni ^a	5082	4348	374
przedstawienia ^b	4078	3420	242
widzowie i słuchacze (w tys.) ^b	774,7	676,0	35,8
widzowie na przedstawieniu	190	198	148

^a Dane zbierane co 2 lata.

^b Stan w dniu 31 grudnia.

W Tarnowie działają dwie instytucje teatralne dysponujące 7,4% ogółu miejsc na widowni województwa małopolskiego. Tarnowskie instytucje teatralne i muzyczne w 2007 r. dały 5,9% wszystkich przedstawień pokazanych w Małopolsce i przyciągnęły 4,6% ogółu widzów województwa. Średnia liczba widzów na przedstawieniu w Tarnowie wynosi 148 osób i jest niższa od średniej w Krakowie o ponad jedną czwartą.

W Nowym Sączu nie prowadzi działalności artystycznej i rozrywkowej żaden teatr czy instytucja muzyczna.

Tabela 2.9.2. Wybrane informacje o działalności muzeów w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.

Wyszczególnienie	Województwo Małopolskie	m. Kraków	m. Nowy Sącz	m. Tarnów
muzea i oddziały ^a	106	40	3	4
muzealia (w tys.) ^{a, b}	3478,3	3134,1	23,9	63,9
wystawy własne	330	123	14	14
wystawy obce	140	38	15	28
zwiedzający (w tys.)	6012,0	2272,1	38,4	36,8
odczyty i lekcje muzealne	11777	7598	111	621

^a Stan w dniu 31 grudnia.

^b W jednostkach inwentarzowych.

W Krakowie działa 37,7% małopolskich muzeów, które posiadają 90,1% muzealiów w całym województwie. Muzea Krakowa zorganizowały ponad jedną trzecią wystaw zorganizowanych przez muzea województwa małopolskiego oraz gościły ponad jedną czwartą wystaw obcych pokazanych na terenie Małopolski. Krakowskie muzea były celem odwiedzin 37,8% zwiedzających muzea województwa. Ponadto przeprowadziły blisko dwie trzecie z wszystkich odczytów i lekcji muzealnych zorganizowanych na terenie województwa.

Trzy nowosądeckie muzea stanowią 2,8% muzeów województwa, dysponując 0,7% muzealiów Małopolski. Zorganizowały one 4,2% wystaw spośród wystaw własnych organizowanych przez muzea małopolskie oraz gościły 10,7% wystaw obcych pokazanych w regionie. Wystawy w nowosądeckich muzeach skupiły uwagę 0,6% odwiedzających muzea Małopolski oraz przeprowadziły 0,9% odczytów i lekcji muzealnych zorganizowanych przez muzea województwa.

W Tarnowie działają 4 muzea, które stanowią 3,8% muzeów Małopolski i dysponują 1,8% muzealiów województwa. W 2007 r. tarnowskie muzea zorganizowały 4,2% wystaw własnych małopolskich muzeów oraz gościły aż 20,0% wystaw obcych pokazanych w województwie. Tarnowskie muzea odwiedziło 0,6% zwiedzających muzea w całym województwie. Ponadto tarnowskie muzea zorganizowały 5,3% wszystkich lekcji muzealnych i odczytów w województwie.

Tabela 2.9.3. Wybrane informacje o działalności bibliotek publicznych w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.

Wyszczególnienie	Województwo Małopolskie	m. Kraków	m. Nowy Sącz	m. Tarnów
biblioteki i filie ^a	763	71	8	12
księgozbiór (w tys. wol.) ^a	10846,7	1891,1	298,8	360,9
czytelniczy (w tys.)	682,4	209,5	21,4	30,7
wypożyczenia (w tys. wol.)	11882,2	3569,0	375,0	464,9
wypożyczenia na 1 czytelnika	17,4	17,0	17,5	15,2

^a Stan w dniu 31 grudnia.

W Krakowie prowadziło działalność 71 bibliotek i filii, co stanowiło 9,3% bibliotek i filii województwa. Dysponowały one 17,4% woluminów wszystkich bibliotek publicznych województwa. Spośród 682,4 tys. czytelników bibliotek Małopolski, na krakowskie biblioteki przypadało 30,7%, czytelników województwa oraz 30% wypożyczeń. Średnio na jednego czytelnika krakowskiej biblioteki publicznej przypadało 17 wypożyczeń księgozbioru, czyli nieznacznie poniżej średniej dla województwa.

Biblioteki nowosądeckie stanowiły 1% bibliotek województwa małopolskiego. Dysponowały one 2,8% woluminów zebranych w małopolskich bibliotekach. Z ich usług skorzystało 21,4 tys. czytelników, czyli 3,1% czytelników całego województwa. Czytelnicy nowosądeckich bibliotek wypożyczyli 3,2% wszystkich pozycji wypożyczonych w Małopolsce. Na jednego czytelnika w Nowym Sączu przypadało 17,5 wypożyczeń, nieznacznie powyżej średniej województwa.

Tarnowskie biblioteki stanowiły 1,6% bibliotek województwa. W księgozbiorach posiadały 3,3% woluminów księgozbiorów bibliotek Małopolski. Z usług tarnowskich bibliotek skorzystało 30,7 tys. czytelników, czyli 4,5% czytelników bibliotek Małopolski. Czytelnicy dokonali 464,9 tys. wypożyczeń, co stanowiło 3,9% wypożyczeń w całej Małopolsce. Na jednego czytelnika tarnowskiej biblioteki przypadało 15,2 wypożyczeń, co było jednym z niższych wyników w województwie.

Tabela 2.9.4. Wybrane informacje o działalności bibliotek specjalistycznych w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.^a

Wyszczególnienie	Województwo Małopolskie	m. Kraków	m. Nowy Sącz	m. Tarnów
biblioteki specjalistyczne ^b	288	212	7	13
książki (w mln wol.) ^b	9,9	8,7	0,2	0,2
czasopisma (w mln wol.) ^b	2,9	2,7	0	0
zbiory specjalne (w mln wol.) ^b	4,2	3,9	0	0,1
pracownicy ^b	1469	1297	38	37
czytelnicy ogółem (w tys.)	446,8	373,3	7,7	33,4
wypożyczenia księgozbioru (w mln wol.)	3,2	2,6	0,2	0,1
wypożyczenia na 1 czytelnika	7,1	7,0	21,0	3,3

^a Dane zbierane co 2 lata.

^b Stan w dniu 31 grudnia.

W Krakowie miało siedzibę 73,6% bibliotek specjalistycznych działających w całym województwie. Posiadały one przeważającą część zbiorów wśród tego typu instytucji województwa: 88% książek, 93,5% czasopism, 94,7% zbiorów specjalnych. Krakowskie biblioteki specjalistyczne zatrudniały 88,3% pracowników województwa. Z ich usług korzystało 83,6% czytelników, którzy wypożyczyli 81,7% pozycji, z liczby wszystkich wypożyczeń księgozbioru bibliotek specjalistycznych w Małopolsce. Prawie trzy czwarte bibliotek specjalistycznych w Krakowie posiada komputery, jednak tylko niewiele ponad jedna trzecia z nich jest podłączona do Internetu i udostępniona czytelnikom.

Statystyczny udział bibliotek specjalistycznych Nowego Sącza i Tarnowa w województwie jest niewielki. W Nowym Sączu ma siedzibę 2,4% bibliotek specjalistycznych województwa, dysponujących zbiorem 1,8% książek, 0,6% czasopism i 0,2% zbiorów specjalnych całego województwa. Natomiast w Tarnowie działa 4,5% bibliotek specjalistycznych Małopolski, które dysponują zbiorem 2,5% książek, 1,1% czasopism, 1,4% zbiorów specjalnych województwa.

Tabela 2.9.5. Wybrane informacje o działalności galerii i salonów sztuki w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.

Wyszczególnienie	Województwo Małopolskie	m. Kraków	m. Nowy Sącz	m. Tarnów
galerie ^a	63	46	2	2
wystawy	679	453	26	36
ekspozycje	725	454	34	40
zwiedzający (w tys.)	503,0	381,4	28,5	15,8
zorganizowane imprezy	2465	1106	485	9
uczestnicy imprez (w tys.)	95,9	52,5	22,3	1,0
wydawnictwa tytuły	1360	834	83	37
wydawnictwa nakład (w tys.)	305,6	216,2	2,6	29,8

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Na terenie Krakowa działało 73% małopolskich galerii oraz salonów sztuki. W 2007 r. zorganizowały one 66,7% wystaw i 62,6% ekspozycji województwa małopolskiego. Odwiedziło je 381,4 tys. zwiedzających, czyli 75,8% zwiedzających galerie w całym województwie. Krakowskie galerie i salony sztuki zorganizowały 44,9% spośród imprez towarzyszących, zorganizowanych przez galerie w Małopolsce, w których uczestniczyło 54,7% osób w całym województwie. Ponadto krakowskie galerie i salony sztuki wydały 61,3% tytułów wydawnictw w całym województwie w ponad 70% nakładzie.

Galerie i salony sztuki Nowego Sącza oraz Tarnowa miały niski procentowy udział w statystykach województwa. Wyjątkiem jest liczba imprez oraz uczestników imprez zorganizowanych przez galerie Nowego Sącza. Zorganizowały one w 2007 r. 485 imprez, w których wzięło udział 22,3 tys. uczestników. Stanowi to 19,7% imprez zorganizowanych przez galerie całego województwa małopolskiego oraz 23,3% uczestników tego typu imprez w Małopolsce.

Tabela 2.9.6. Wybrane informacje o działalności domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r. ^a

Wyszczególnienie	Województwo Małopolskie	m. Kraków	m. Nowy Sącz	m. Tarnów
instytucje ^b	492	78	6	6
zatrudnieni w działalności podstawowej ^b	2223	821	87	38
imprezy	27427	12332	856	196
uczestnicy imprez (w tys.)	4228,2	1616,8	230,4	116,3
zespoły ^b	1977	508	77	6
członkowie zespołów ^b	35139	8387	1159	47
koła ^b	1701	1019	63	14
członkowie kół ^b	33906	18300	1012	1567
kursy	1263	685	1	20
absolwenci kursów	22300	12693	18	322

^a Dane zbierane co 2 lata.

^b Stan w dniu 31 grudnia.

W stolicy Małopolski w 2007 r. prowadziło działalność 78 instytucji kultury (domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic). Stanowiło to 15,9% tego typu instytucji województwa. Spośród 2,2 tys. pracowników działalności podstawowej instytucji kultury województwa w samym Krakowie było zatrudnionych 821 osób – 36,9%. Krakowskie instytucje kultury zorganizowały 45% spośród imprez organizowanych w województwie małopolskim. Uczestniczyło w nich 1,6 mln osób – 38,2% uczestników imprez w Małopolsce. Przy krakowskich instytucjach kultury działało 25,7% zespołów artystycznych województwa, które liczyły 8,3 tys. członków – 23,9% członków zespołów artystycznych Małopolski. Ponadto przy krakowskich instytucjach kultury działało 1 tys. kół (klubów), 59,9% kół województwa, liczących 18,3 tys. członków – 54% członków kół całej Małopolski. Małopolskie instytucje kultury zorganizowały 685 kursów – 54,2% kursów organizowany przez instytucje kultury w województwie.

Tabela 2.9.7. Wybrane informacje o działalności kin w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2007 r.

Wyszczególnienie	Województwo Małopolskie	m. Kraków	m. Nowy Sącz	m. Tarnów
kina ^a	47	14	3	2
kina przystosowane dla osób niepełnosprawnych ^a	26	8	2	2
sale projekcyjne ^a	97	62	5	2
miejsca na widowni ^a	21951	12565	1057	927
seanse (w tys.)	118,4	99,6	4,6	2,8
widzowie (w tys.)	3301,9	2681,7	137,2	150,8
widzowie na jeden seans	28	27	30	53
seanse filmów polskiej produkcji (w tys.)	17,2	13,5	0,9	0,6
widzowie na seansach filmów polskiej produkcji (w tys.)	790,9	557,8	55,3	62,3

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Mimo, że krakowskie kina nie dominują pod względem liczebności, bo stanowią jedynie 29,8% kin województwa, to ich przewaga na tle województwa w pozostałych statystykach jest wyraźna. Dysponują one 63,9% sal kinowych województwa, w których wyświetlono 84,1% seansów, z tych pokazanych w całym województwie. W krakowskich kinach znajduje się 57,2% miejsc na widowni kin województwa, natomiast seanse obejrzało 81,2% widzów kin całej Małopolski.

Kina Nowego Sącza oraz Tarnowa mają w wymienionych wyżej statystykach kilkuprocentowe udziały na tle województwa. Kina Nowego Sącza dysponują 5,2% sal kinowych województwa oraz pokazały 3,9% seansów kinowych, wyświetlonych w województwie. Kina tarnowskie dysponują natomiast 2,1% sal województwa oraz pokazały 2,4% seansów pokazanych w kinach całej Małopolski. Kina nowosądeckie posiadają 4,8%, a tarnowskie 4,2% miejsc na widowni z ogólnej liczby miejsc wszystkich kin województwa. Kina w Nowym Sączu odwiedziło 4,2% widzów, natomiast tarnowskie 4,6% widzów wszystkich kin województwa. Warto zwrócić uwagę na liczbę widzów przypadających na jeden seans. W Krakowie wynosiła ona 27 osób, w Nowym Sączu 30 osób, a w Tarnowie aż 53 osoby.

ROZDZIAŁ 3. POZAINSTYTUCJONALNE FORMY DZIAŁALNOŚCI KULTURALNEJ W 2007 ROKU – CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA

3.1. Wydarzenia kulturalne o znaczeniu regionalnym

Województwo Małopolskie, szczytujące się wspaniałymi tradycjami i historycznym do-robkiem kulturalnym, jest regionem o dużej efektywności środowisk twórczych i arty-stycznych. Owocem tej efektywności są liczne przedsięwzięcia, dzięki którym powstają w wielu dziedzinach sztuki oryginalne wartości posiadające duże walory społeczne i ar-tystyczne. Nasz region jest miejscem wielu festiwali adresowanych do bardzo konkret-nych grup melomanów, na przykład Sacrum Profanum, Misteria Paschalia czy Festiwal Muzyki Polskiej, ale także imprez masowych jak wianki i sylwester na Rynku. Mamy wydarzenia promujące tradycje regionalne (Święto Chleba czy Festiwal Produktów Regionalnych), a także adresowane do miłośników literatury – świetnie rozwijające się Targi Książki w Krakowie, czy Małopolskie Dni Książki „Książka i Róża”. Festiwale teatral- ne, np. Krakowskie Reminiscencje Teatralne, Festiwal Teatrów Ulicznych, czy Dramaty Narodów, filmowe – m.in. Krakowski Festiwal Filmowy i Etiuda & Anima, a także mu- zyczne – Coke Live Music Festival, Letni Festiwal Jazzowy w Piwnicy Pod Baranami, Festiwal Muzyki Tradycyjnej „Rozstaje” czy Cracow Screen Festival (pierwsza edycja odbyła się w 2008 roku). Licznych miłośników na całym świecie ma Festiwal Kultury Żydowskiej, a gości pod Tatry ściągają m.in.: Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich czy Sabałowe Bajania.

Małopolska może dziś poszczycić się kilkudziesięcioma wydarzeniami festiwalowymi o ogólnopolskiej, europejskiej lub nawet światowej randze. Są wśród nich zarówno im- prezy organizowane od dawna, jak i stworzone oraz wylansowane w ostatnich latach.

Do tej pierwszej grupy należy Krakowski Festiwal Filmowy. Konkursowe prezentacje najnowszej produkcji polskiej i zagranicznej w dziedzinie krótkiego i średniego metra-żu (animacja, dokument, fabuła) oraz atrakcyjne pokazy pozakonkursowe ściągają do Krakowa nie tylko przedstawiciele branży filmowej z całego świata, którzy walczą o Złote, Srebrne i Brązowe Smoki (w konkursie międzynarodowym) oraz Złote, Srebrne i Brązowe Lajkoniki (w konkursie krajowym), ale także wielbicieli kina. Podczas festi- walu wręczana jest także nagroda Smoka Smoków przyznawana wybitnym twórcom filmowym z całego świata.

Do spędzających lato w mieście melomanów oraz turystów adresowany jest Międzynarodowy Festiwal „Muzyka w starym Krakowie” organizowany przez Capellę Cracoviensis. Od ponad 30 lat co roku latem przez kilkanaście dni w krakowskich koś- ciołach, synagogach, muzeach, filharmonii, a także na wzgórzu wawelskim można po- słuchać w sumie kilkudziesięciu koncertów w wykonaniu krakowskiej orkiestry oraz za- proszonych przez nich gości.

W grupie najbardziej zasłużonych krakowskich festiwali mieści się też Studencki Festiwal Piosenki, zwycięstwo w którym przez wiele lat było niemal automatyczną przepustką do ogólnopolskiej kariery. Choć dziś nie ma on większych szans w konkurencji z telewizyj- nymi show promującymi wciąż nowe gwiazdy, co roku ściągają na niego tłumy młodych ludzi marzących o karierach podobnych do tych, które zrobili laureaci Studenckiego Festiwalu Piosenki – np. Maryla Rodowicz, Marek Grechuta, Grzegorz Turnau czy zespół Raz, Dwa, Trzy. Festiwal ten jednak to nie tylko konkurs dla młodych artystów, ale tak- że rejestrowane zazwyczaj przez Telewizję Polską Program Drugi koncerty – przeważnie benefisowe lub jubileuszowe – laureatów jego wcześniejszych edycji oraz gwiazd.

Fenomenem na skalę światową jest organizowany w Krakowie od 20 lat Festiwal Kultury Żydowskiej. Początkowo była to niewielka impreza dla osób zafascynowanych dziedzictwem żydowskim krakowskiego Kazimierza. Dziś to olbrzymi, trwający ponad tydzień festiwal, na który co roku zjeżdżają zarówno wybitni wykonawcy z całego świata (od Izraela po Stany Zjednoczone), jak i publiczność z najróżniejszych jego zakątków. Przyjeżdża nie tylko, żeby posłuchać ciekawych koncertów, które są niewątpliwie jedną z największych atrakcji festiwalu, ale także wziąć udział w wykładach i warsztatach poświęconych żydowskiej historii i kulturze, a także w wycieczkach po Małopolsce śladami jej dawnych, żydowskich mieszkańców. Codziennie w jego trakcie można spotkać na ulicach Kazimierza ludzi z programami Festiwalu Kultury Żydowskiej w rękach, którzy podążają ze spotkania na warsztaty, z warsztatów na wykład, z wykładu na koncert... Międzynarodową wizytówką festiwalu stał się koncert na ul. Szerokiej, w którym co roku biorą udział gwiazdy Festiwalu Kultury Żydowskiej.

Nie sposób nie wspomnieć także fenomenu organizowanego przecież kilkaset kilometrów od morza, a mimo to cieszącego się wciąż ogromnym powodzeniem, Międzynarodowego Festiwalu Piosenki Żeglarskiej „Shanties”. Co roku zjeżdżają do Krakowa najważniejsi polscy artyści śpiewający pieśni żeglarskie i tłumy miłośników tej muzyki. A koncerty i zabawa po nich trwają zazwyczaj do białego rana.

Małopolska jest też prawdziwym zagłębiem jazzowym. Nie tylko mieszka tu wielu znanych muzyków, którzy regularnie grywają w klubach, ale odbywają się też ważne festiwale. Mamy więc: najstarszy jazzowy festiwal w Europie – Krakowskie Zaduszki Jazzowe (składają się na nie koncerty gwiazd z Polski i zagranicy, a całość wieńczy Msza Święta Jazzowa w bazylice oo. Dominikanów), ale także Międzynarodowy Konkurs Młodych Zespołów Jazzowych „Jazz Juniors” (debiutowała na nim większość dzisiejszych polskich gwiazd, a przez jego scenę przewinęli się artyści jazzowi z całego świata), Letni Festiwal Jazzowy w Piwnicy Pod Baranami (to nie tylko kilkadziesiąt koncertów w siedzibie legendarnego krakowskiego kabaretu, ale także w Filharmonii Krakowskiej czy siedzibie Radia Kraków, no i spektakularna Niedziela Nowoorleańska, czyli koncerty na Rynku Głównym i uroczysta parada z udziałem muzyków), Międzynarodowy Festiwal „Starzy i Młodzi, czyli Jazz w Krakowie” (miejsce scenicznego spotkania utalentowanych muzycznych debiutantów z gwiazdami jazzu z całego świata) czy Zakopiańską Wiosnę Jazzową (festiwal powstał dla upamiętnienia rozszerzenia Unii Europejskiej, a w jego trakcie muzyka – nie tylko jazz tradycyjny i nowoczesny, ale też gospel, blues i fusion – rozbrzmiewa w całym Zakopanem: na Dolnej Równi Krupowej, w pubach, kawiarniach, kościołach, hotelach i Teatrze im. St. I. Witkiewicza).

Co roku Kraków staje się też na kilka dni kabaretową stolicą Polski. Przegląd Kabaretów PAKA (którego widzami są nie tylko krakowscy studenci, ale też – za pośrednictwem Telewizji Polskiej Programu Drugiego – miliony Polaków) to okazja do obejrzenia konkursowych pokazów debiutantów oraz najnowszych programów gwiazd. A jest ich sporo, bo laury krakowskiego festiwalu zdobywali m.in. kabarety Potem, Koń Polski, Grupa Rafała Kmity, Grzegorz Halama Oklasky, Kabaret Moralnego Niepokoju, Ireneusz Krosny, Formacja Chatelet, Mumio, Ani Mru Mru, czy Łowcy.B.

Ważne krakowskie i małopolskie festiwale wyliczać można byłoby zresztą jeszcze długo: organizowane od 1975 roku, a w ostatnich latach odbudowujące swą pozycję Krakowskie Reminiscencje Teatralne (miejsce spotkań różnych estetyk teatralnych, najciekawszych zespołów zawodowych i offowych), Międzynarodowy Festiwal „Etiuda & Anima” (umożliwia widzom zapoznanie się z dorobkiem studentów szkół filmowych i artystycznych z całego świata, a głównym punktem jego programu jest konkurs etiud i prac dyplomowych), Międzynarodowe Triennale Grafiki (jeden z najpoważniejszych festiwali współczesnej grafiki światowej, w którym każdorazowo bierze udział ok. 1000 artystów z ponad 70 krajów), Międzynarodowy Konkurs Współczesnej Muzyki Kameralnej (jeden z największych konkursów interpretatorskich muzyki współczesnej w Europie, którego głównymi cela-

mi są promowanie młodych talentów muzycznych oraz popularyzacja polskiej muzyki współczesnej na świecie), Krakowski Festiwal Opera Viva (na jego program składają się spektakle Opery Krakowskiej z udziałem solistów polskich i zagranicznych, także pokazywane w plenerze, np. na dziedzińcu Zamku Królewskiego na Wawelu, na zamku w Niepołomicach, czy w Barbakanie), Krakowska Wiosna Baletowa (dla krakowskiej publiczności to rzadka okazja do zapoznania się z dziełami wybitnych choreografów oraz sztuką baletową na wysokim poziomie), Starosądecki Festiwal Muzyki Dawnej (organizowany od 1975 r. na przełomie czerwca i lipca w XIV-wiecznym kościele klasztornym sióstr Klarysek w Starym Sączu), Tarnowska Nagroda Filmowa (przeładowi wybranych polskich filmów fabularnych wprowadzanych na ekrany kin w mijającym roku towarzyszą sesje naukowe, pokazy filmów dokumentalnych, warsztaty, koncerty, wystawy, spotkanie z laureatami lat ubiegłych), Europejski Festiwal im. Jana Kiepury w Krynicy (śpiewacy, tancerze, aktorzy, muzycy i chórzyci pod kierunkiem Bogusława Kaczyńskiego, przybliżają okolicznym mieszkańcom i turystom sztukę operową, baletową, musicalową i operetkową; od kilku lat goszczą też ze specjalnym koncertem w Nowej Hucie), Ogólnopolski Festiwal Komедии „Talia” w Tarnowie (przeładow najlepszych spektakli komediowych poprzedniego sezonu granych w teatrach całej Polski), Festiwal i Konkurs Sztuki Wokalnej im. Ady Sari w Nowym Sączu (międzynarodowemu konkursowi dla studentów i absolwentów Akademii Muzycznych w Polsce i zagranicą towarzyszą koncerty symfoniczne i kameralne z udziałem wybitnych polskich i zagranicznych artystów)...

Na stałe do kalendarza wydarzeń kulturalnych wpisały się też imprezy literackie. Targi Książki w Krakowie, które po kilku latach wędrówki zakotwiczyły wreszcie w halach wystawienniczych przy ul. Centralnej, są dziś największą krajową imprezą tego typu. Biorą w nich udział wszyscy najważniejsi polscy wydawcy i pisarze (również gwiazdy zagraniczne), a także tłumy krakowian. Organizatorzy starają się też nadać swej imprezie charakter międzynarodowy – co roku gościem targów jest więc jakieś państwo, a liczba zagranicznych wystawców także sukcesywnie rośnie.

Dni Książki „Książka i Róża” z kolei nawiązują do katalońskiego święta San Jordi, przypadającego w dniu św. Jerzego, patrona Katalonii. W tym dniu Katalończycy obdarowują się książkami i dołączonymi do nich różami. W trakcie trwania małopolskich Dni Książki biorące w nim udział księgarnie obniżają ceny książek o 10 proc., a do każdej dodają różę. W akcji co roku uczestniczy kilkadziesiąt księgarń z całego regionu, a program bywa też wzbogacany wystawami (np. starodruków), czy spotkaniami z autorami.

Wielką popularnością cieszy się również zainicjowany przez aktorkę Annę Dymną Krakowski Salon Poezji, którego uczestnicy spotykają się co niedzielę w Teatrze im. Słowackiego, aby wspólnie słuchać wierszy w wykonaniu znanych artystów.

Targi Książki w Krakowie są co roku okazją do wręczenia wydawcom i autorom wielu nagród. Najważniejszą z nich jest niewątpliwie Nagroda im. Jana Długosza, przyznawana za najważniejszą książkę z zakresu szeroko pojmowanej humanistyki, która ukazała się w minionym roku.

Kraków może się także poszczycić prestiżową nagrodą za wybitne osiągnięcia w dziedzinie eseistyki oraz krytyki literackiej i artystycznej, imienia wybitnego krakowskiego krytyka i teoretyka literatury Kazimierza Wyki. Laureatami Nagrody im. Kazimierza Wyki, przyznawanej wspólnie przez Marszałka Województwa Małopolskiego i Prezydenta Miasta Krakowa, są m.in.: prof. Maria Janion, prof. Michał Głowiński, prof. Jan Prokop, prof. Przemysław Czapliński, prof. Teresa Walas, prof. Aleksander Fiut, prof. Włodzimierz Bolecki, Piotr Śliwiński.

Co kilka lat pod Wawelem wręczane jest także jedno z najbardziej prestiżowych polskich wyróżnień literackich: Nagroda Kościelskich, laureatami której są wszyscy najwybitniejsi współcześni polscy pisarze i krytycy.

Inny charakter mają Nagrody im. ks. prof. Józefa Tischnera, wręczane podczas corocznych Dni Tischnerowskich organizowanych przez krakowskie uczelnie, z którymi związany był wybitny filozof i kaznodzieja ks. Józef Tischner, oraz wydawnictwo Znak. To wyróżnienia za kontynuowanie Tischnerowskiego myślenia zarówno w twórczości literackiej i filozofii, jak i w działalności społecznej. Same Dni Tischnerowskie to natomiast nie tylko okazja do wspominania ich patrona, ale także do spotkania z wybitnymi myślicielami z Polski i zagranicy.

Wszystkie wspomniane powyżej festiwale i wydarzenia mają grono zagorzałych fanów, zarówno wśród mieszkańców Małopolski, jak i turystów. W ostatnich latach lista festiwali promujących Kraków i Małopolskę w kraju i poza jego granicami znacznie się jednak poszerzyła. Ważne miejsce na liście nowych, lecz już także prestiżowych imprez zajmują dziś festiwale Misteria Paschalia, Sacrum Profanum i Festiwal Muzyki Polskiej.

Festiwal Misteria Paschalia powstał z myślą o wypełnieniu luki w krakowskim programie koncertowym po przeniesieniu do Warszawy Wielkanocnego Festiwalu im. Ludwiga van Beethovena i szybko stał się dla niego bardzo poważną konkurencją. Nie tylko dzięki tłumom zagranicznych melomanów przyjeżdżających specjalnie na koncerty do Krakowa, ale także dzięki radiowym transmisjom i retransmisjom koncertów z udziałem światowych gwiazd.

Ideą jesiennego Festiwalu Sacrum Profanum jest przedstawienie na koncertach monograficznych dorobku najwybitniejszych kompozytorów w mistrzowskich wykonaniach. Organizatorzy nie obawiają się zarówno ciekawych zestawień artystów (gwiazdą festiwalu w 2008 roku był legendarny zespół Kraftwerk), jak i miejsc (część koncertów odbywa się w hali walcowni nowohuckiego kombinatu metalurgicznego).

Dwa wspomniane festiwale doczekały się już uznania i bardzo wysokich ocen, zarówno od melomanów i krytyków, jak i europejskiego środowiska muzycznego. Wkrótce dołączy do nich zapewne także najmłodszy, rozwijający się bardzo dynamicznie Festiwal Muzyki Polskiej, który nie tylko jest okazją do posłuchania ciekawych koncertów, ale odgrywa też ważną rolę w promocji polskiej kultury. Na jego program składają się utwory polskich kompozytorów grane przez znanych artystów z całego świata. Organizatorzy festiwalu starają się także animować twórczość kompozytorską poprzez zamawianie i prapremiery współczesnych dzieł muzycznych.

W ostatnich latach Kraków wzbogacił się też o letni festiwal muzyki popularnej. Coke Live Music Festival to już dziś magnes ściągający do Krakowa gwiazdy popu i hip hopu (m.in. Timbaland, Sean Paul i Rihanna) oraz kilkadziesiąt tysięcy bardzo młodych ludzi, a jeśli będzie się rozwijał jak Open'er Music Festival, za kilka lat może stać się jednym z najgłośniejszych muzycznych wakacyjnych wydarzeń w Europie. Do starszej o 10 lat publiczności wydaje się być natomiast adresowany Cracow Screen Festival, którego pierwsza edycja miała miejsce w 2008 roku.

Bardzo ciekawie rozwija się też Miesiąc Fotografii w Krakowie. Dzięki jego organizatorom krakowianie i turyści mogą zobaczyć kilkadziesiąt bardzo interesujących wystaw polskiej i światowej fotografii, zarówno historycznej, jak i bardzo współczesnej, rozrzuconych właściwie po całym mieście. A w najbliższych latach ta impreza ma nabrać jeszcze większego rozmachu, została bowiem wpisana do mającego promować Kraków w Polsce i poza jej granicami miejskiego programu „Sześć Zmysłów”.

Na uwagę zasługują też niewątpliwie bardzo ciekawie rozwijające się: Festiwal Muzyki Tradycyjnej „Rozstaje” (bardzo dobrze wpisał się w modę na muzykę etniczną) i Unsound Festival (promujący nowe nurty muzyczne), a także teatralne festiwale: Genius Loci (początkowo realizowany na krakowskim Kazimierzu, przeniósł się wraz ze swym organizatorem, Teatrem Łażnia Nowa, do Nowej Huty) oraz organizowane na przemian ReWizje (będące tematycznym, np. poświęconym utworom romantycznym, przeglądem najciekawszych polskich spektakli teatralnych minionego roku) i Dramaty Narodów.

A pojawiają się też zupełnie nowe propozycje: Festiwal Muzyki Filmowej, także filmowa Off Camera, Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Boska Komedio” (pierwsze edycje w 2008 roku), czy planowany na 2009 rok Festiwal Sztuk Audiowizualnych „Art Boom”.

Małopolska może pochwalić się też wydarzeniami o charakterze masowym, którymi żyje całe miasto albo jakiś jego ważny fragment. Dwa najważniejsze w Krakowie to wianki i sylwester. W obu biorą udział tłumy mieszkańców i turystów, obie też wywołują mnóstwo emocji. Na wiankach lepszy jest występ światowej gwiazdy (w 2008 roku była to grupa Jamiroquai, w 2009 ma się pojawić Lenny Kravitz), czy widowisko na Wiśle ze smokami i ogniami sztucznymi? Czy ten artysta jest wystarczająco popularny na krakowskiego sylwestra, czy jego występ to obciach? – spierają się dziennikarze i internauci. Na Rynku Głównym i w zakolu Wisły pod Wawelem zawsze jednak jest tłoczno, a przed telewizorami zasiadają miliony widzów.

Wspaniale w ostatnich latach rozwinęła się też Międzynarodowa Parada Smoków. Tu nie ma wielkich gwiazd, szampana i ogni sztucznych, są za to wspaniałe kolorowe smoki i mnóstwo szczęśliwych dzieci, które chętnie biorą udział w zabawach i rycerskich piknikach, na dwa dni obejmując we władanie centrum miasta i bulwary Wiślane. To zresztą przykład jednego z tych wydarzeń, które warto w dalszym ciągu rozwijać i promować, bo nie ma przecież żadnego powodu, aby Kraków nie miał stać się dla polskich i zagranicznych turystów Miastem Smoków. Nie przypadkiem zresztą parada stała się częścią obchodów Święta Miasta i jest dziś jedną z sympatyczniejszych wizytówek Krakowa, którą można porównać na przykład z dorocznym Marszem Jamników.

Dołączyły one do tak tradycyjnych krakowskich wydarzeń, jak Konkurs na Najpiękniejszą Szopkę Krakowską czy Pochód Lajkonika. Turyści i mieszkańcy z wielką przyjemnością biorą zresztą udział także w kolejnych „ludycznych” wydarzeniach: Festiwalu Pierogów i Festiwalu Zupy organizowanych na terenie Muzeum Lotnictwa Polskiego i Małopolskim Pikniku Lotniczym (dwudniowa, największa w Polsce południowej impreza lotnicza jest okazją do zobaczenia w locie kilkudziesięciu typów zabytkowych samolotów wojskowych, cywilnych i sportowych, a także specjalnych inscenizacji starć zbrojnych, i gromadzi zawsze nieprzebrane tłumy widzów), czy efektownych paradach i koncertach odbywających się w trakcie Międzynarodowego Festiwalu Orkiestr Wojskowych.

Na wyróżnienie zasługuje też z pewnością Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych, który stanowi jedną z głównych atrakcji wakacyjnego sezonu artystycznego i jest jedną z najstarszych tego typu imprez w Europie. Tłumy widzów podążają w ślad za ulicznymi artystami po głównych placach Krakowa, podziwiając nie tylko ich umiejętności aktorskie, ale także efektowne, czasem też podniebne lub pirotechniczne pokazy.

Wiele osób bierze również chętnie udział w Festiwalu Tańców Dworskich „Cracovia Danza”. Jego wielkim atutem są nie tylko fantastyczne pokazy średniowiecznych płasów w zabytkowej scenerii Krakowa, lecz także przygotowane przez organizatorów warsztaty taneczne, w których udział może wziąć każdy.

Wszystkie wspomniane imprezy ocieplają wizerunek Krakowa i czynią go przyjaźniejszym, pokazując, że jest ono nie tylko miastem wysokiej kultury, lecz także kultury dla każdego. Czyni go takim zresztą również cykl krakowskich nocy, czyli całonocnych, zazwyczaj darmowych, spotkań z różnymi dziedzinami krakowskiego życia artystycznego i duchowego. Mamy już Noc Jazzu, Noc Teatrów, Noc Muzeów i Noc Cracovia Sacra (czyli kościołów), a będą także Noc Nauki i Noc Filmu.

Osobną grupę stanowią wydarzenia i festiwale pokazujące i promujące kulturowy dorobek regionu. Najbardziej spektakularnym z nich są niewątpliwie Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego. W ich trakcie mieszkańcy Małopolski i turyści mogą nieodpłatnie zwiedzać starannie wybrane i specjalnie przygotowane na tę okazję obiekty zazwyczaj zamknięte dla szerokiej publiczności. Zwiedzaniu towarzyszą konkursy, prezentacje i spotkanie oraz specjalnie opracowane wydawnictwa.

To także pretekst do zorganizowania i rozstrzygnięcia konkursów propagujących tradycję regionu. Przyznawane są wówczas Nagrody Województwa Małopolskiego im. Mariana Korneckiego za wybitne osiągnięcia w ochronie zabytków architektury drewnianej Małopolski oraz ich promocji, poznajemy również laureatów konkursu fotograficznego Skarby Małopolski.

Twórcze zastosowanie tradycji regionalnych w architekturze współczesnej wspierają z kolei Nagrody Województwa Małopolskiego im. Stanisława Witkiewicza, które są przyznawane w dwóch kategoriach: budownictwa użyteczności publicznej (w tym budownictwa sakralnego) i budownictwa mieszkalnego, za projekty architektoniczno-budowlane wykorzystujące tradycję architektury regionalnej.

Dość podobny charakter mają trzy odbywające się w Krakowie i Małopolsce wydarzenia muzealne. Pierwsza z nich to wspomniana już Noc Muzeów zorganizowana w Krakowie po raz pierwszy w 2004 r. W jej ramach krakowskie muzea na specjalnych, nocnych pokazach prezentują swoje bogate zbiory dokumentujące dorobek kulturalny i dziedzictwo narodowe. Oryginalnym „biletem wstępu” do obiektów uczestniczących w akcji jest pamiątkowa moneta w symbolicznej cenie 1 złotego, którą można kupić w muzeach uczestniczących w akcji, a także w zabytkowym tramwaju kursującym wraz z przewodnikiem podczas imprezy.

Rozwinięciem tej formuły stały się Drzwi Otwarte Muzeów Krakowskich zorganizowane z inicjatywy krakowskiego środowiska muzealników. Muzea przygotowują na tę szczególną okazję wiele ciekawych propozycji. Można wówczas nie tylko bezpłatnie zwiedzić ekspozycje, ale także wziąć udział w warsztatach, pokazach i prelekcjach, no i obejrzeć miejsca niedostępne na co dzień.

Również od 2004 roku organizowane jest Muzeobranie, obejmujące swym zasięgiem całą Małopolskę. Jego celem, poza przygotowaniem jednorazowej, atrakcyjnej prezentacji zbiorów muzealnych, jest również stworzenie nowatorskiej i ciekawej oferty małopolskich muzeów, skierowanej do szerokiej grupy odbiorcy, a także propagowanie ciekawych wzorców spędzania czasu wolnego.

Tłumy turystów uczestniczą też w „Sabałowych Bajaniach” Ogólnopolskim Konkursie Gawędziarzy, Instrumentalistów, Śpiewaków, Pytacy i Mowy Starosty Weselnego w Bukowinie Tatrzańskiej. O ich atrakcyjności stanowią nie tylko konkursowe opowieści, lecz również paradny przejazd oraz Sabałowa Noc i „pasowanie na zbójników”.

Tydzień Kultury Beskidzkiej to z kolei najstarsza, największa i najdłużej trwająca w Europie impreza folklorystyczna, święto folkloru i sztuki ludowej – głównie tańca, muzyki i śpiewu. W Makowie Podhalańskim i Oświęcimiu, Wiśle, Szczyrku i Żywcu co roku można podziwiać wspaniałe pokazy grup z wszystkich stron świata,

Międzynarodowy Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych „Święto Dzieci Gór” to natomiast spotkanie dzieci z różnych kręgów kulturowych, które podczas wspólnej zabawy zapoznają się z bogactwem i różnorodnością tradycji, uczą się tolerancji i szacunku w stosunku do innych narodów, ich kultury, religii, obyczajów i zachowań, a także przygotowują się do przyszłego aktywnego uczestnictwa w życiu artystycznym. Każdego roku w Festiwalu uczestniczy sześć zespołów polskich, prezentujących różne grupy etniczne regionów podkarpackich oraz sześć zespołów zagranicznych z regionów górskich wszystkich kontynentów – łącznie ok. 500 dzieci w wieku 6–14 lat. Koncerty festiwalowe odbywają się m.in. w Nowym Sączu, Krynicy, Muszynie i Piwnicznej.

Powodzeniem wśród turystów cieszy się także Góralski Karnawał w Bukowinie Tatrzańskiej, czyli ogólnopolski konkurs grup kołędniczych, które kultywują i popularyzują tradycyjne zwyczaje i obrzędy związane z okresem Bożego Narodzenia, Nowego Roku i tzw. Mięsopustu. Są więc popisy par tanecznych, konkurs tańca zbójnickiego, kumoterki, skiring, ski-skiring, wyścigi furmanów i przejazdy zaprzęgami paradnymi, a także kulig z wiatrą, występy zespołów regionalnych i teatralnych, wystawa sztuki ludowej.

Wiele osób bierze też udział w Łemkowskiej Watrze – największym święcie kultury łemkowskiej na świecie, Konkursie Palm Wielkanocnych i Rękodzieła Artystycznego w Lipnicy Murowanej, Międzynarodowym Festiwalu Koronki Klockowej w Bobowej, czy Małopolskim Festiwalu Smaku.

Są to wybrane wydarzenia o charakterze folklorystycznym, które regularnie odbywają się w Małopolsce. Wszystkie one równocześnie ukazują kulturowe dziedzictwo regionu i stanowią magnes przyciągający turystów z całego świata.

Reasumując, Małopolska ma wszelkie atuty, aby zaspokajać potrzeby kulturalne zarówno swych mieszkańców, jak i turystów, i to bez względu na rodzaj kultury, którą oni preferują. Musimy jednak zadbać jeszcze o niezbędną infrastrukturę (Kraków na przykład nie ma nadal dużej hali koncertowej, która mogłaby gościć naprawdę wielkie gwiazdy, brakuje też sal koncertowych; na szczęście kończy się budowa nowego gmachu Opery Krakowskiej) oraz symetryczne rozłożenie programu (początek roku jest zwykle ubogi, w maju i czerwcu odbywa się po kilka festiwali równocześnie, a latem ich liczba – poza folklorystycznymi – znowu bardzo spada). Trzeba nauczyć się również reklamować i sprzedawać potencjał kulturalny regionu.

Obecnie brakuje bowiem spójnej polityki promocyjnej, dzięki której w Polsce i Europie cała Małopolska zaczęłaby być postrzegana jako miejsce, które nie tylko kusi pięknymi górami i zabytkami, ale także nieustanną, bardzo zróżnicowaną i barwną paletą ofert kulturalnych. Miejsce, gdzie niemal codziennie można posłuchać jazzu i muzyki klasycznej na wysokim poziomie, pójść do teatru i na wystawę, czy wziąć udział w imprezie folklorystycznej. Miejsce, w którym co miesiąc odbywa się kilka interesujących i prestiżowych festiwali muzycznych, teatralnych, filmowych, plastycznych.

Punktem wyjścia do tworzenia takiej wspólnej linii promocyjnej może stać się program „Sześć Zmysłów”, promujący najważniejsze festiwale odbywające się w Krakowie. Aby mógł on jednak spełniać wspomnianą rolę, niezbędne wydaje się uzupełnienie tej oferty także o imprezy z całego regionu, które dodadzą tej ofercie kolorytu. Warto też zapewne byłoby w takiej ofercie kulturalno-kulturowej całej Małopolski uwzględnić uroczystości religijne (związane z takimi miejscami jak Skąłka, Łagiewniki, czy Kalwaria Zebrzydowska), które dla wielu turystów zagranicznych będą miały posmak egzotyki.

To duże wyzwanie, bo wymaga ono nie tylko zgodnej współpracy wielu samorządów i urzędów, ale także koordynację pracy tysięcy organizatorów wspomnianych wydarzeń kulturalnych. Z pewnością jednak warto je podjąć, bo skorzystać możemy na tym wszyscy.

3.2. Społeczny ruch kulturalny

Jednym z najwartościowszych i najważniejszych ruchów społecznych ułatwiających komunikację społeczną i umożliwiających organizację stosunków między grupami ludzi w oparciu o ich twórczą aktywność, jest społeczny ruch kulturalny w szczególności zaś amatorski ruch artystyczny. Społeczny ruch kulturalny wkracza w wiele dziedzin życia społecznego, kulturalnego, ekonomicznego, pedagogicznego a nawet i sportowego. Mając niewątpliwe walory społeczne kształtuje aktywne postawy, integrując lokalne społeczności oraz wspólnoty artystyczne. Wiąże jednostkę z jej otoczeniem, miejscowością, regionem dając tym samym punkt odniesienia i zapewniając poczucie tożsamości. Ma on niekwestionowany udział we współtworzeniu oraz upowszechnianiu kultury narodowej, przedstawiając bogatą ofertę programową dla społeczności lokalnych we wszystkich dziedzinach kultury i sztuki.

Społeczny ruch kulturalny m.in. ze względu na swą różnorodność, wielowątkowość oraz wciąż zmieniające się warunki, w których działa, jest zjawiskiem wymykającym się jednoznaczny podziałom i ścisłej charakterystyce. Funkcjonuje zarówno wokół różnego

rodzaju stowarzyszeń, fundacji, nieformalnych grup, jak również w powiązaniu z instytucjami kultury, szkołami. To ruch zrodzony z samorządnej aktywności lokalnych środowisk jak również z potrzeby samorealizacji, jak i dostępności do kultury i sztuki. Można wskazać dwa różne nurty społecznego ruchu kulturalnego w Małopolsce: pierwszy wywodzi się z dziedzictwa kultury ludowej - jest z nią silnie związany i prowadzi bogatą, ożywioną działalność popularyzującą i kultywującą folklor, kulturę ludową, tradycje, zwyczaje oraz obrzędy ludowe w różnych dziedzinach rzemiosła i sztuki; drugi związany jest w swych źródłach z tzw. sztuką profesjonalną (niekiedy bliższy w swej formie tzw. kulturze masowej).

Jedną z zasadniczych form wyrazu jakie przyjmuje społeczny ruch kulturalny inspirowany tradycjami kultury ludowej są regionalne zespoły folklorystyczne oraz muzycy i kapele ludowe. Wciąż żywe tradycje i swego rodzaju renesans idei tzw. małej Ojczyzny powodują, że tworzą się wciąż coraz to nowe zespoły folklorystyczne, które są najbardziej popularną formą aktywności kulturalnej w ramach ruchu regionalnego. Tu także najpełniej ma szansę zaistnieć tradycyjna kultura ludowa (muzyka, taniec, gwara, obrzęd, zwyczaj, plastyka obrzędowa i strój ludowy). Wśród nowo powstających zespołów przeważają zespoły dziecięce i dziecięco-młodzieżowe. Znaczną większość stanowią zespoły prezentujące folklor w formie autentycznej, mniej liczna grupa to zespoły prezentujące się w formie artystycznie opracowanej stylizacji.

Zasadnicze znaczenie dla działalności zespołów regionalnych mają imprezy folklorystyczne. W poszczególnych regionach zespoły mogą prezentować swój dorobek artystyczny na festiwalach i przeglądach gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Wiele z nich wzbogaconych jest o zajęcia seminaryjne i warsztatowe mające na celu doskonalenie kwalifikacji instruktorów. Pozytywnym zjawiskiem jest angażowanie się do pracy animatora kultury nauczycieli, którzy zakładają przy szkołach zespoły regionalne, grupy kołędnicze, śpiewacze, kapele ludowe, co owocuje powstawaniem nowych grup artystycznych, nie tylko dziecięcych czy młodzieżowych, poza szkołą.

Niezwykle ważnym, zadaniem dla rozwoju ruchu folklorystycznego jest zachowanie oraz rozwój tradycyjnych form muzykowania, samodzielnych instrumentalistów a w szczególności kapel ludowych. Działające w obrębie województwa grupy ludzi grających samodzielnie (głównie na Podhalu) bądź związanych z konkretnymi zespołami regionalnymi. Wiele młodzieży uczy się bezpośrednio od starszego pokolenia autentycznego stylu muzykowania m.in. w działających – już nie tylko na Sądecczyźnie i Podhalu – szkółkach muzykowania ludowego). Wartościowymi formami prezentacji, a także weryfikacji merytorycznej oraz poziomu artystycznego tej dziedziny twórczości amatorskiej są w Małopolsce takie wydarzenia jak: Ogólnopolski Konkurs Gawędziarzy, Instrumentalistów, Śpiewaków, Pytacy i Mowy Starosty Weselnego „Sabałowe bajania” w Bukowinie Tatrzańskiej, Konkurs Muzyk, Instrumentalistów, Śpiewaków Ludowych i Drużbów Weselnych „Druzbacka” w Podegrodziu, Międzynarodowy Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych „Święto Dzieci Gór”, Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem, Tydzień Kultury Beskidzkiej (estrady w Oświęcimiu, Suchej i Makowie Podhalańskim).

Niezwykle barwną tradycją, do niedawna kultywowaną w całej Polsce, a która wciąż bardzo mocno jest obecna w amatorskim ruchu artystycznym naszego regionu jest zwyczaj kołędowania. To swego rodzaju synteza różnych sztuk i tradycji kultury ludowej tj.: teatr, muzyka, śpiew, gdzie charakterystyczne przebrania, rekwizyty (np. gwiazda, szopka, turon) towarzyszą starym kołędom, pastorałkom, życzeniom skierowanym bezpośrednio do domowników oraz widowiskom obrzędowym. W całej Małopolsce nie brakuje przeglądów i spotkań kołędniczych, spośród których należy wymienić zwłaszcza te najbardziej znaczące tj.: Ogólnopolski Konkurs Grup Kołędniczych w ramach „Karnawału Góralskiego” w Bukowinie Tatrzańskiej, Ogólnopolskie Spotkania Dziecięcych i Młodzieżowych Grup

Kolędniczych „Pastuszkowe Kolędowanie” oraz Małopolski Przegląd Grup Kolędniczych „O Lipnicką Gwiazdę” w Lipnicy Murowanej.

Na kulturowo – etnograficzną mozaikę, o której wspomniano powyżej nakłada się jeszcze różnorodna twórczość plastyczna, wynikająca z ludzkiego talentu i potrzeby piękna mieszkańców Małopolski. Można mówić o kilkuset ludowych artystach tworzących w takich m.in. dziedzinach jak: rzeźba, malarstwo, malarstwo na szkle, plastyka obrzędowa, metaloplastyka, kowalstwo artystyczne, skórnictwo, ceramika, bibułkarstwo, haft, koronka, zabawkarstwo. Większość wymienionych rodzajów twórczości występuje na całym terenie województwa małopolskiego, chociaż można mówić o pewnym nasileniu występowania niektórych rodzajów tradycyjnej sztuki w danym regionie, jak np. plastyki obrzędowej okresu wielkanocnego we Wschodniej Małopolsce, malarstwa na szkle, metaloplastyki i skórnictwa na Podhalu, różnych technik zdobnictwa wielkanocnego na ziemi tarnowskiej.

Współczesna sztuka ludowa coraz bardziej odchodzi w swej formie i treści od tradycji. Może jeszcze najmniej to dotyczy szeroko pojętej plastyki obrzędowej, która tu i ówdzie pełni jeszcze dawną funkcję. Wyrób palm wielkanocnych, tradycyjne zdobienie elementów wyposażenia stołu wielkanocnego, tworzenie rekwizytów kolędniczych oraz strojenie mieszkań w podłazniczki i pająki w okresie bożonarodzeniowym, a także zdobienia związane z dawnym weselem – to miejsca, gdzie tradycyjne wytwory i zdobnictwo ma swoje zastosowanie. Proces rozmijania się sztuki ludowej z jej pierwotnym przeznaczeniem wiąże się ze zmianą stosunków społecznych na wsi; dawne obyczaje stają się przeżytkiem. Tradycyjne formy sztuki ludowej istnieją w dużej mierze bez żadnej więzi z własnym środowiskiem. Sztuka ludowa zmieniła swego odbiorcę. Dawniej służyła jej wytwórcom w ich codziennym życiu, wierze i obyczajowi. Dzisiaj znajduje miejsce u przypadkowego, anonimowego człowieka. Z drugiej strony stwarza to jednocześnie nadzieję na wykorzystanie szeroko rozumianej twórczości i rzemiosła artystycznego jako waloru turystycznego, który mimo zagrożeń pozwoli lokalnym społecznościom dostrzec w tym szansę na wartość ekonomiczną. Do niedawna najlepiej swe dziedzictwo wykorzystywało pod tym względem Podhale, a teraz także pozostałe regiony Małopolski. Przywołać tu należy m.in. często organizowane w całym województwie regionalne jarmarki, kiermasze z wytworami dorobku regionalnej kultury ludowej oraz targi sztuki ludowej. W mniejszej skali, ale równie istotne i inspirujące dla poszczególnych regionów są działania skansenów np. często widowiskowe warsztaty rzemieślnicze (Nowy Sącz, Wygieźzów, Zubrzyca Górna, Dobczyce) oraz przede wszystkim takie wydarzenia jak: Konkurs Malowana Chata w Zalipiu, Święto Zabawki Ludowej w Stryśzawie, Festiwal Koronki Klockowej w Bobowej, Regionalny Konkurs na Pisanekę Ludową i Plastykę Obrzędową związaną z okresem Wielkanocy w Tarnowie, Konkurs Palm Wielkanocnych i Rękodzieła Artystycznego im. Józefa Piotrowskiego w Lipnicy Murowanej i wiele innych.

Kolejnym nurtem społecznego ruchu kulturalnego jest działalność Kół Gospodyń Wiejskich w województwie małopolskim, które jako nieformalne organizacje zaczęły powstawać już 135 lat temu zaraz po założeniu Kótek Rolniczych – jako inicjatywa kobiet. Dzięki ich działalności rozwijało się wiele sfer życia polskiej wsi. Kobiety organizowały kursy szycia, gotowania oraz pieczenia, pielęgnowały stare tradycje wiejskie, zbierały zioła, zakładały szkoły, ochotnicze straże pożarne. Kształtowały mentalność lokalnych społeczności i uczyły wzajemnej pomocy. Organizowały spektakle teatralne, różnego typu biesiady i festiwale. Były motorem swoistego klimatu sztuki ludowej przejawiającej się m.in. w malowaniu chat, dekorowaniu ich wyrobami ze skóry czy innymi ozdobami z płodów rolnych. W ramach KGW kultywuje się miejscowy folklor, działają teatry ludowe, grupy kolędnicze, grupy obrzędowe, wykonane są tu tradycyjne wyroby artystyczne np. bibułkarstwo, plastyka obrzędowa, hafciarstwo, koronkarstwo, wikliniarstwo i inne.

Niezwykła żywotność i szeroki aspekt zainteresowań oraz aktywność twórcza czerpiąca z autentycznej regionalnej kultury ludowej stawia Koła Gospodyń Wiejskich w rzędzie ważniejszych organizacji pozapaństwowych współtworzących i upowszechniających kulturę narodową.

Niezwykłą formą działalności amatorskiego ruchu artystycznego w Małopolsce popularyzującą oraz kultywującą tradycje, zwyczaje i obrzędy ludowe, czyli szeroko rozumianą kulturę ludową jest amatorski teatr regionalny. W ramach tego zjawiska mieści się zarówno teatr obrzędowy, ukazujący z etnograficzną wiernością obrzędy i obyczaje danego regionu, opowiedziane gwarą, z wykorzystaniem muzyki, poezji ludowej, stroju, tańca czy sztuki ludowej, ale także teatr dramatyczny, oparty o tekst (zwykle napisany gwarą) fabularny, z wyraźnie zarysowanymi postaciami oraz konfliktami akcji, często z wykorzystaniem tańca, muzyki i śpiewu. W ramach jednej i drugiej kategorii powstają bardzo barwne, oryginalne widowiska, gdzie można zobaczyć zarówno dawne zwyczaje i obrzędy związane ze świętami Bożego Narodzenia, Wielkanocą, weselem, odpustami, chrzciniami, zapustami, dożynki, andrzejki (czyli najogólniej związane z rytmem pór roku i przypadającymi na nie świętami), ale także widowiska poetyckie, czy adaptacje sztuk Moliera, Fredry a także np. prozy H.Ch. Andersena.

Dzięki takim imprezom jak: Przegląd Teatrów regionalnych w Wiśniowej, Wadowickie Spotkania Teatralne oraz dwa najbardziej prestiżowe w Małopolsce Przepatrzowiny Teatrów Regionalnych w Czarnym Dunajcu, Międzywojewódzki Sejmik Teatrów Regionalnych w Bukowinie Tatrzańskiej, ten ruch jest wciąż bardzo żywy. Do najaktywniejszych ośrodków teatru ludowego (często z wieloletnimi tradycjami) należą: Bukowina Tatrzańska i region Podhala, Bobowa, Męcina, Nieciecza, Mszalica, Okleśna, Lipnica Wielka.

Drugim nurtem zjawiska amatorskiego ruchu artystycznego w Małopolsce jest, tak jak wspomniano powyżej, nurt związany w swych źródłach artystycznych ze sztuką profesjonalną. Można powiedzieć, że reprezentowane są tu niemal wszystkie rodzaje sztuk bez szczególnej regionalizacji, czy nasilenia występowania w poszczególnych częściach województwa małopolskiego. Podobnie jak wcześniej lokalne tradycje kultury ludowej, tak tu, często inspirującą rolę odgrywają lokalni animatorzy kultury, liderzy społeczni oraz przede wszystkim, w tej grupie, lokalne i regionalne instytucje kultury.

Najbardziej uniwersalnym zjawiskiem, na które nie ma wpływu miejsce, czy specyfika społeczności lokalnej jest teatr, a dokładniej teatr dzieci i młodzieży. Ta niezwykle żywiołowa i powszechnie występująca dziedzina w Małopolsce jest najbardziej atrakcyjną formą edukacji społeczno-kulturalnej jaką centra kultury oraz nauczyciele mogą zaoferować dzieciom w przedszkolach, szkołach podstawowych czy gimnazjach. Przez bogactwo tworzyw, z jakich powstaje, przez bezpośredni kontakt aktora i widza, i wreszcie przez elementy zabawy, które w przypadku tego gatunku winny mu towarzyszyć – teatr odkrywa tajemnicę słowa, magię teatralnej przestrzeni oraz siłę scenicznej iluzji. Uczy pracy w zespole, otwartości na drugiego człowieka, wychowuje i bawi. Jego ostateczny kształt zależy od wzajemnego zrozumienia małych aktorów i instruktora (wychowawcy, nauczyciela), wyboru tematu, możliwości technicznych oraz warunków, w jakich przedstawienie powstaje. Szczególne miejsce w teatrze dzieci i młodzieży w Małopolsce zajmuje także teatr lalkowy, rozwijający się zwłaszcza przy placówkach kultury, rzadziej w szkołach. Choć teatr lalkowy nie jest łatwą formą wypowiedzi scenicznej (wymaga dobrej znajomości środków artystycznych oraz zasad budowy i animacji lalki teatralnej) daje jednak ogromne możliwości młodym aktorom i co najważniejsze przynosi niezwykle efekty pozwalające na łącznie wielu dziedzin sztuki. Duże znaczenie dla rozwoju ruchu teatralnego mają przeglądy i festiwale, m. in.: Festiwal Teatrów Dzieci i Młodzieży „Bajdurek” (jedyna tego typu impreza, która zasięgiem eliminacji obejmuje całe województwo – ok. 200 zespołów w 2007 roku), Małopolski Przegląd Teatrzyków Dziecięcych i Teatrów Młodzieżowych w Krakowie, Młodzieżowe Prezentacje Teatralne „Teatr moich marzeń”,

Przegląd Teatrów „Scena w walizce” w Olkuszu, Ogólnopolski Otwarty Festiwal Teatrów Amatorskich „Odeon”, Powiatowy Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej w Chrzanowie, Sądecka Wiosna Artystyczna w Nowym Sączu, Przegląd Teatrów Dzieci i Młodzieży „Solvay” w Krakowie, Festiwal Teatrów Amatorskich „Wózek Tespisa” oraz Małopolski Przegląd Teatrów Lalkowych o Wielką Nagrodę Zająca Poziomki w Żabnie. Prężnymi ośrodkami amatorskiego teatru dzieci i młodzieży są: Nowy Sącz, Kraków, Wiśniowa, Gorlice, Andrychów, Olkusz, Wadowice, Tarnów, a najliczniej teatr dzieci i młodzieży rozwija się w powiatach nowosądeckim, myślenickim, krakowskim, nowotarskim i tatrzańskim.

Niezwykle ważnym i powszechnie występującym w województwie małopolskim zjawiskiem artystycznym jest ruch orkiestr dętych. Okrzyknięty swego rodzaju fenomenem za swą masowość oraz ogromną kulturotwórczą moc i wpływ na rozwój ruchu muzycznego w Małych Ojczyznach. W wioskach, miasteczkach i gminach mimo braku szkół muzycznych (są zwykle zbyt daleko by do nich uczęszczać) minimum kilkadziesiąt osób uczy się nut i opanowuje grę na instrumencie na tyle, by grać w zespole. Często orkiestry to zespoły wielopokoleniowe gdzie grają dziadkowie, ojcowie i wnuki, ale też coraz częściej orkiestry tworzą w większości ludzie młodzi, którzy nie ukończyli 20 lat (w 2007 r. niemal połowa zespołów miała skład młodzieżowy). Najsilniejsza tradycja orkiestrowa występuje w Ochotniczych Strażach Pożarnych, w szkołach, parafiach stowarzyszeniach kontynuujących lokalne tradycje. Niebagatelną rolę w ich rozwoju spełnia także Kościół, który nobilituje orkiestry, proponując im koncertowanie podczas świąt i uroczystości kościelnych. Coraz częściej kapelmistrzami są wykształceni muzycy, którzy potrafią przekazać młodzieży wiedzę muzyczną, nauczyć gry na instrumentach, a nade wszystko przekonać, że muzykę można z całego serca pokochać. Repertuar małopolskich orkiestr jest bardzo szeroki, są to opracowania muzyki klasycznej, rozrywkowej, marsze, muzyka sakralna. Coraz popularniejszą formą stają się big-bandy. Wartością niespotykaną nigdzie indziej w Polsce jest znaczny wpływ na orkiestry tradycyjnej kultury ludowej, które często występują w strojach ludowych, a także wprowadzają do instrumentarium instrumenty ludowe, a do repertuaru aranżacje utworów ludowych.

Orkiestry dęte są największym obszarem szerzenia kultury muzycznej w środowiskach lokalnych. Ważne dla rozwoju i stymulacji tego ruchu jest organizowanie przeglądów i imprez, gdzie zespoły mogłyby zaprezentować swoje umiejętności. Najważniejszymi w Województwie Małopolskim imprezami w tym zakresie są: najstarszy Małopolski Konkurs Orkiestr Dętych im. Edwarda Maja – Konkurs Orkiestr Dętych Ziemi Krakowskiej „O Złotą Batutę” Michałowice-Więctawice, Wojewódzki Przegląd Orkiestr Dętych Ochotniczej Straży Pożarnej RP Woj. Małopolskiego, Małopolski Festiwal Orkiestr Dętych „Echo trombity” w Nowym Sączu. W ewidencji Małopolskiego Centrum Kultury SOKÓŁ w Nowym Sączu znajduje się ponad 200 orkiestr dętych, w których czynnie uczestniczy 9 tys. osób. A dodając jeszcze do tego młodzież uczącą się gry na instrumentach w szkołkach przyorkiestrowych, grupy tamburmajerek i mażorettek oraz działaczy wspierających orkiestry mamy społeczny ruch artystyczny skupiający ok. 12–13 tys. (W 2007 roku w Festiwalu „Echo trombity” podczas eliminacji w całym województwie udział wzięło blisko 4 tys. muzyków amatorów, w tym w finale w Nowym Sączu ok. 1500 osób, a w Małopolskim Konkursie Orkiestr Dętych ok. 2 000 muzyków). W obliczu tych danych trudno przecenić rolę orkiestr dętych w upowszechnianiu kultury muzycznej w naszym regionie.

Równie istotny dla kultury muzycznej Województwa Małopolskiego jest amatorski ruch chóralny, który podobnie jak powyższe dziedziny ma ogromne walory kształtujące i wychowawcze, stanowiąc przystępną formę czynnego kontaktu ze sztuką. Dziś obecny jest szczególnie mocno przy parafiach, różnych ośrodkach edukacyjnych (od szkół podstawowych po uczelnie akademickie), a także przy ośrodkach kultury. Obecnie wiele małopolskich chórów osiąga najwyższy poziom artystyczny, co zawdzięcza zwykle wieloletniej pracy kwalifikowanych chórników i takim wydarzeniom jak: Małopolski

Konkurs Chórów w Niepołomicach, Festiwal Chóralny Cantate Domino, krakowskie eliminacje Ogólnopolskiego Konkurs Chórów a Capella Dzieci i Młodzież. Podobnie jak przy orkiestrach, repertuar chórów jest bardzo szeroki i sięga od utworów muzyki dawnej, w tym sakralnej, po współczesne aranżacje oraz kierunki tj. np. gospel. Większość małopolskich chórów zrzeszona jest w Polskim Związku Chórów i Orkiestr oraz w Polskiej Sekcji Federacji „Pueri Cantores”.

Znaczącą część ruchu muzycznego w województwie małopolskim stanowią różnego rodzaju zespoły muzyczne. W tym przedziale odnaleźć można grupy preferujące i realizujące muzykę rozrywkową różnego rodzaju – rock, pop, funk, blues i pochodne. Zespoły te powstają najczęściej pod wpływem chwili, impulsu emocjonalnego, są dla młodych ludzi odskocznią od ożycia codziennego, miejscem poszukiwań, odkrywania i poznawania samych siebie, a także realizacji swoich pasji oraz sposobem spędzenia wolnego czasu. Wydarzenia, na których można zobaczyć młodzieżową scenę muzyki współczesnej w Małopolsce to m.in.: studencki Festiwal Piosenki w Krakowie, Spotkania Zespołów Rockowych „Party rura” w Krakowie, Rock’ Autostrada Festiwal w Proszówkach, Przegląd Zespołów Rockowych w Wadowicach, Festiwal Form Muzycznych i Tanecznych „Talenty Małopolski”, Powiatowy Przegląd Amatorskich Zespołów Muzycznych w Myślenicach.

Dziedziną artystycznej aktywności społecznej trudną do dokładnego zewidencjonowania jest taniec, posiadający również doskonałe walory edukacyjne, społeczne oraz sportowe. Dziedzina ta rozwija się przede wszystkim przy ośrodkach kultury dysponujących odpowiednimi warunkami i kadrą, ale także w szkołach oraz często samoistnie (szczególnie pod wpływem takich popularnych programów telewizyjnych jak: Taniec z Gwiazdami, You can dance). Najlepiej wykształcony jest nurt tańca towarzyskiego, który w Małopolsce zrzesza 53 kluby i szkoły tańca towarzyskiego, w których zarejestrowanych jest ponad 6000 tancerzy. Ich naturalnym miejscem konfrontacji są niezwykle widowiskowe turnieje tańca towarzyskiego.

Ruch poetycki i recytatorski wśród młodzieży inspirowany głównie przez szkoły, biblioteki oraz ośrodki kultury, wśród osób dorosłych skupiony wokół często nieformalnych stowarzyszeń i klubów literackich. Szeroki repertuar, zakres uprawianych form i gatunków, w tym poezja ludowa pisana gwarą, stawiają ten nurt pośród najbardziej wszechstronnych. Niezwykle istotne dla tego zjawiska (zwłaszcza dla ruchu recytatorskiego) są konkursy pozwalające na prezentację swoich możliwości. W ramach których są oczywiście różne kategorie i formy (m.in.: turniej recytatorski, turniej poezji śpiewanej, turniej teatrów jednego aktora,). Najbardziej interesujące wydarzenia w naszym województwie to: najstarszy, organizowany rok rocznie Ogólnopolski Konkurs Recytatorski (swoimi eliminacjami obejmuje całą Małopolskę), Krakowski Konkurs Recytatorski, Konkurs Recytatorski im. Antoniny Zachary-Wnękowej, Ogólnopolskie Spotkania Recytatorów i Śpiewających Poezje „Amor sprawił...”, Ogólnopolski Konkurs Poetycki DAĆ ŚWIADTECTWO, Małopolski Konkurs Poezji Śpiewanej „Kraina Łagodności”, Konkurs Poezji Religijnej im. ks. prof. Józefa Tischnera, Wojewódzki Konkurs Gwary polskiej w Krakowie, etc..

Jednym z najbardziej powszechnych nurtów amatorskiego ruchu artystycznego w Małopolsce jest aktywność twórcza związana z szeroko rozumianymi sztukami plastycznymi. Ich dostępność, wielość dziedzin i inspiracji pozwala na rozróżnienie co najmniej kilkudziesięciu form aktywności plastycznej uprawianych powszechnie. Są to przede wszystkim twórcy indywidualni i w niewielkim stopniu można tu mówić o powstawaniu większych struktur w postaci stowarzyszeń, grup artystycznych etc. Ogromne zasługi w rozwoju tej dziedziny mają zwłaszcza instytucje kultury oraz szkoły. To one m.in. stymulują ten ruch organizując konkursy i udostępniając swoje przestrzenie wystawiennicze na prezentację twórczości artystów amatorów. Należy tu także wspomnieć o rosnącej popularności fotografii, która dzięki rozwojowi techniki jest dostępna już niemal każdemu posiadaczowi komórkowego aparatu telefonicznego. Łatwość fotografowania, ciągle nowe możliwości techniczne oraz uniwersalny charakter fotografii

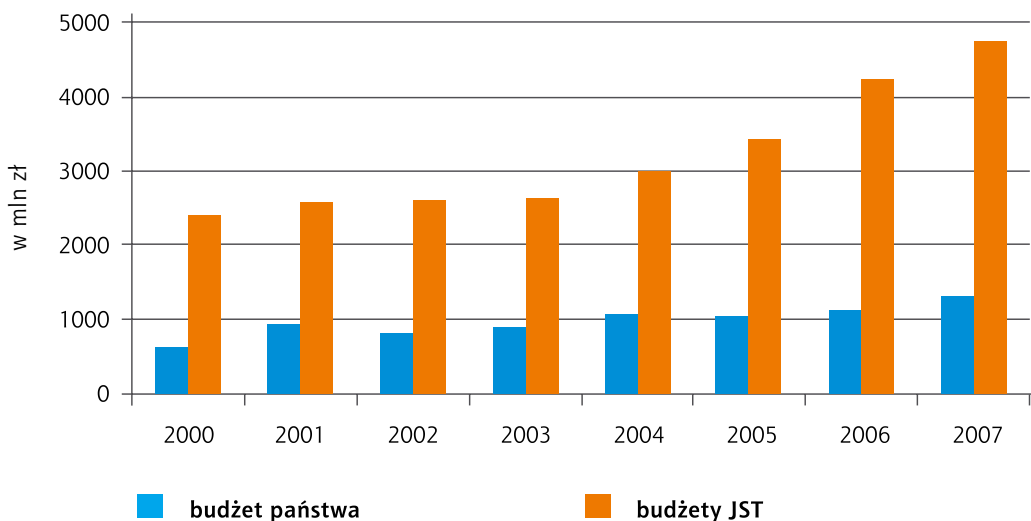
(medium umożliwiającego swobodną komunikację ponad granicami) stawiają tę dziedzinę w gronie jednej z najbardziej perspektywicznych amatorskiego ruchu artystycznego. Naturalną jest potrzeba prezentacji, społecznego współdziałania dlatego wciąż istnieją i rozwijają się nowe zasłużone dla tej dziedziny stowarzyszenia m.in.: Krynickie Towarzystwo Fotograficzne, Krakowski Klub Fotograficzny, Tarnowskie Towarzystwo Fotograficzne, Galicyjska Grupa Fotograficzna, Fundacja Imago Mundi i wiele innych. Nie brak również w Małopolsce interesujących inicjatyw na rzecz fotografii oraz wielu konkursów popularyzujących tę dziedzinę, których nie sposób wszystkich wyliczyć. Wymienić jednak należy: Międzynarodowy Konkurs Fotografii Górskiej „Przestrzeń życia”, Festiwal Fotografii „Widzi się”, Konkurs Skarby Małopolski oraz przede wszystkim Festiwal Miesiąc Fotografii w Krakowie (gdzie jest także miejsce dla twórczości amatorskiej), który przede wszystkim fantastycznie propaguje tę dziedzinę.

Podsumowując, amatorski ruch artystyczny stanowi jeden z najważniejszych społeczeństwie ruchów społecznych. Posiada znaczący wpływ na naszą tożsamość oraz zachowanie i rozwój dziedzictwa narodowego. To ogromne bogactwo, stanowiące o zasobności naszej kultury narodowej, wymaga wsparcia, ochrony i dofinansowania.

Aktywność twórcza mieszkańców Małopolski jest nieporównywalnie wyższa niż w innych regionach. Tutaj możemy dostrzec najdobitniej jak może przekładać się kultura lokalna na przedsiębiorczość a więc służyć rozwojowi regionu. Człowiek zaangażowany w teatr, grający w orkiestrze dętej, tańczący w zespole regionalnym, nie tylko rozwija swoją wrażliwość, poczucie estetyki ale rozwija się społecznie; uczy się funkcjonowania w grupie, występowania publicznie, uczy się organizacji... Poprzez wyjazdy do innych regionów i za granicę poznaje inne kultury, uczy się tolerancji, rozumienia innych, itd... Jeśli wyobrazimy sobie, że takich grup w regionie jest kilkaset, a w każdej grupie pracuje kilkadziesiąt osób to widzimy, że jest to ogromny potencjał ludzki, który musi przekładać się na przedsiębiorczość i rozwój regionu. Tak więc przedsiębiorczość jest jedną z funkcji kultury lokalnej, a kultura jest szansą rozwoju regionu.

Wykres 1.

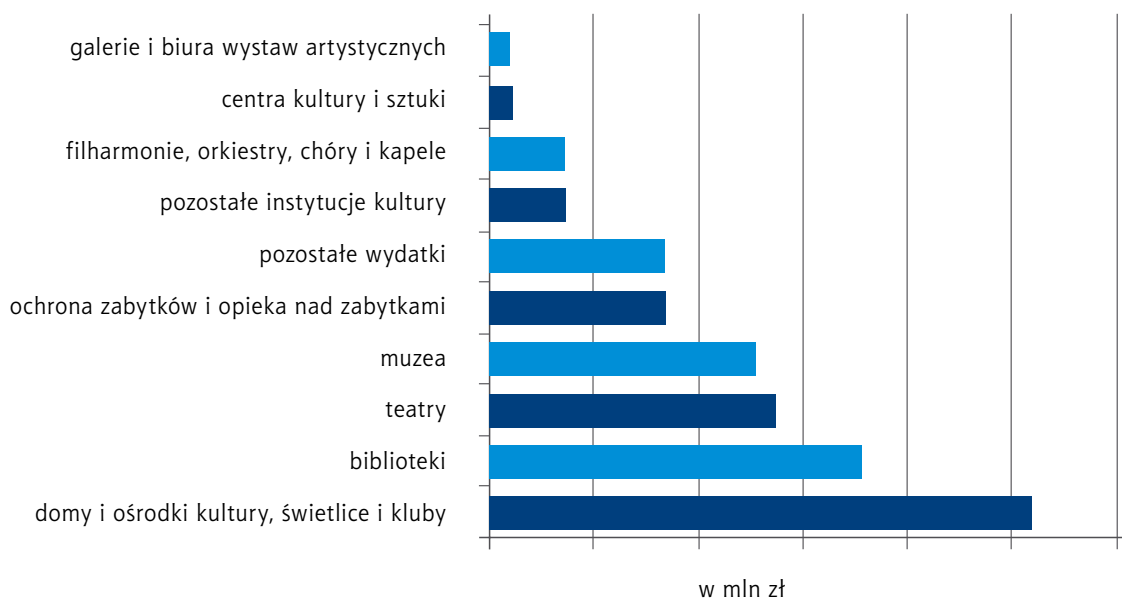
Wydatki budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządów terytorialnych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego ^a

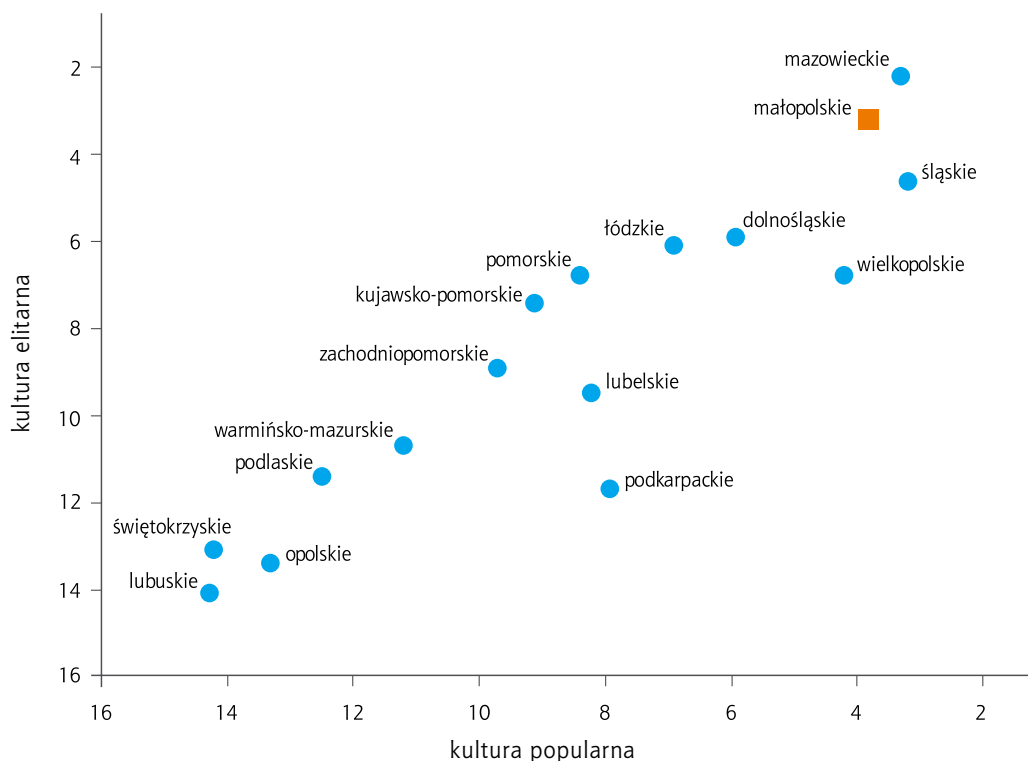
^a W 2000 r. według rozdziałów klasyfikacji budżetowej wydatki na kulturę i sztukę.

Wykres 2.

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego według rozdziałów klasyfikacji budżetowej

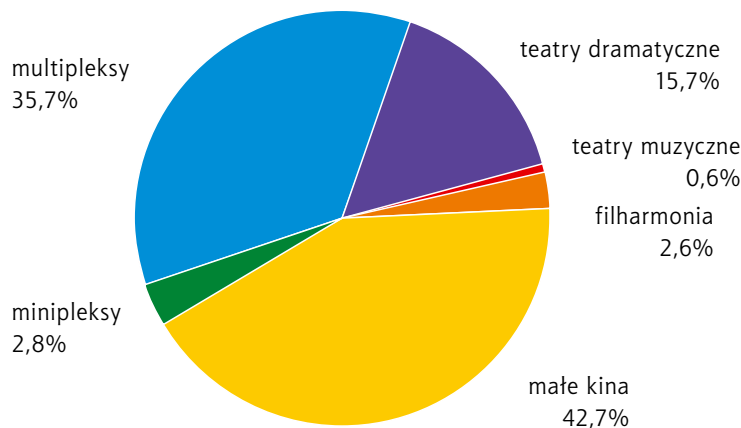

Wykres 3.
Poziom infrastruktury oraz życia kulturalnego w Polsce ^a

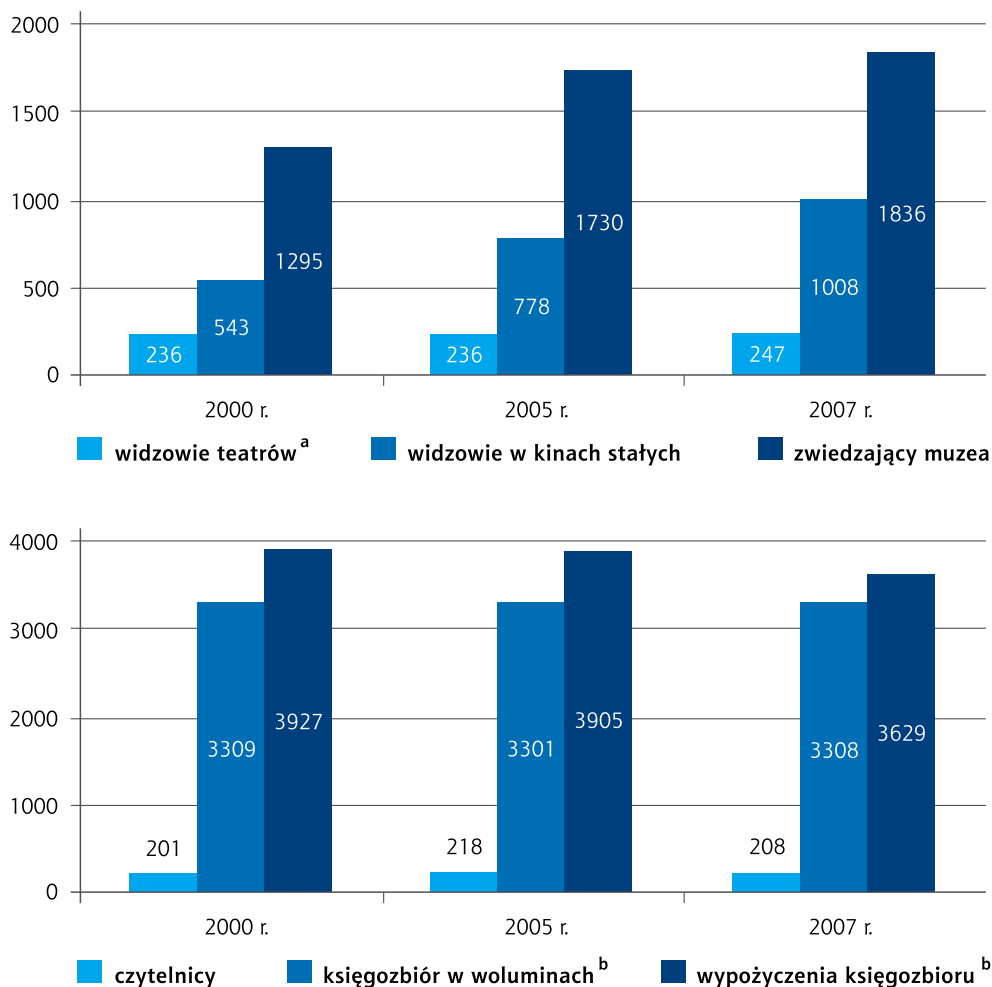

^a Wykres przedstawia średnią rangę, jaką uzyskały województwa na każdym z wymiarów kultury. Średnia ranga dla województwa w wymiarze kultury elitarniej została obliczona na podstawie wskaźników z działalności muzeów, galerii, teatrów oraz instytucji muzycznych, a także bibliotek specjalistycznych. Średnia ranga dla województwa w wymiarze kultury popularnej została obliczona na podstawie wskaźników z działalności kin, bibliotek publicznych oraz instytucji kultury (domów, ośrodków kultury, kół i świetlic).

Wykres 4.
Miejsca na widowni według rodzajów instytucji kultury w 2007 r.

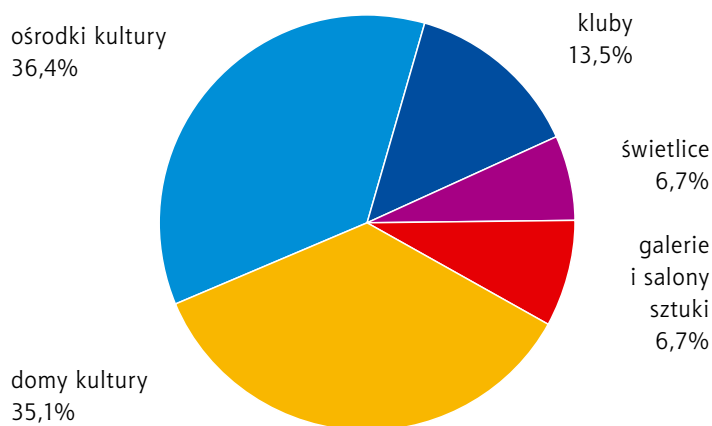

Wykres 5.
Korzystający z placówek kultury na 1000 ludności

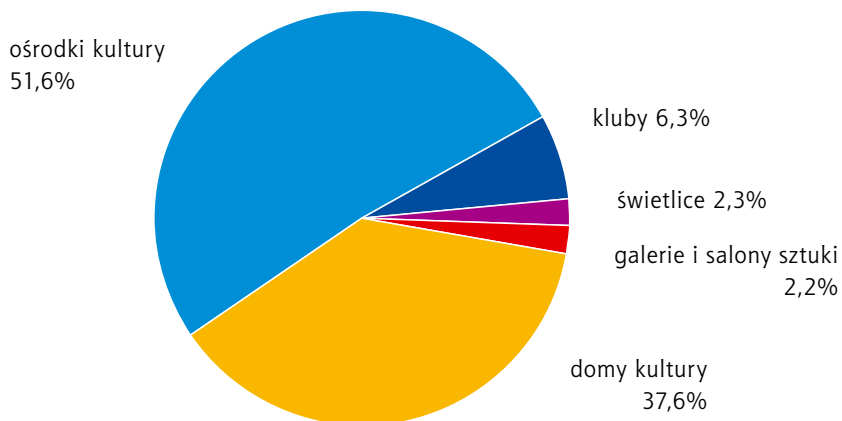

^a Według województw. ^b W bibliotekach publicznych.

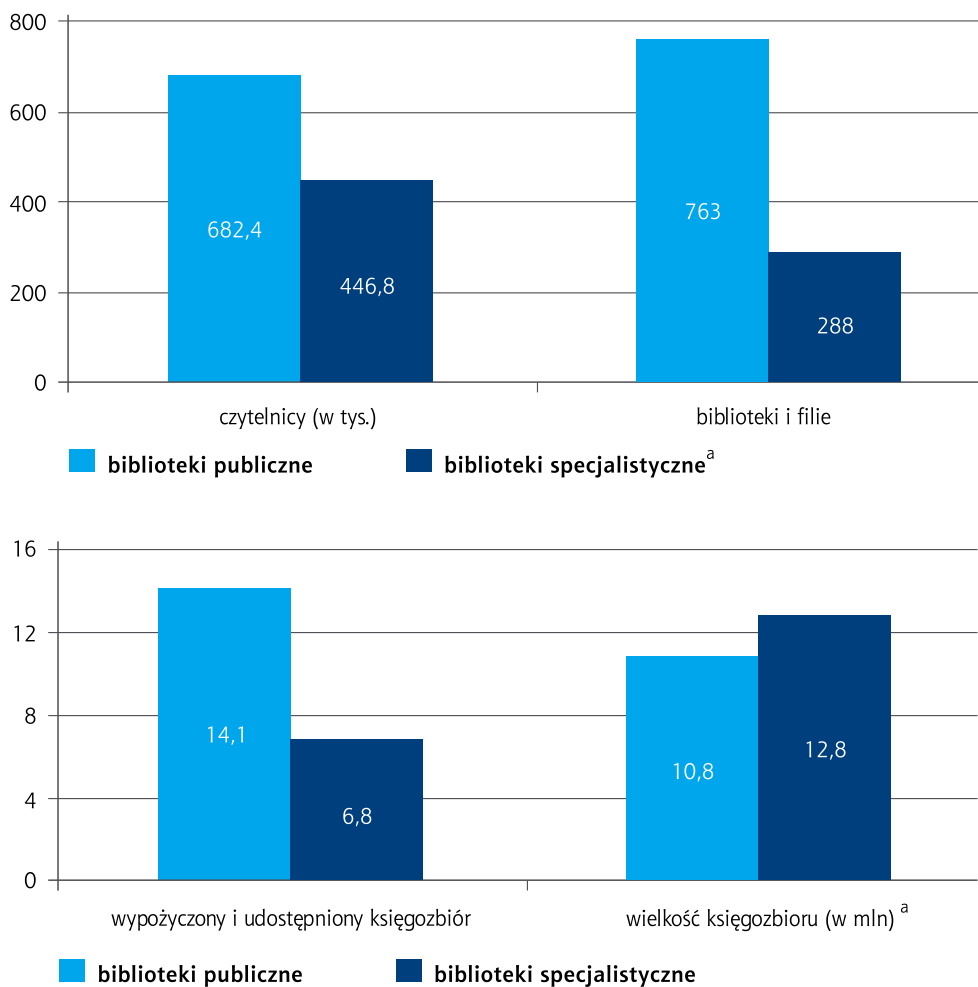
Wykres 6.
Aktywność instytucji kultury w zakresie organizacji imprez w 2007 r.

Wykres 7.
Uczestnicy imprez według rodzaju instytucji w 2007 r.

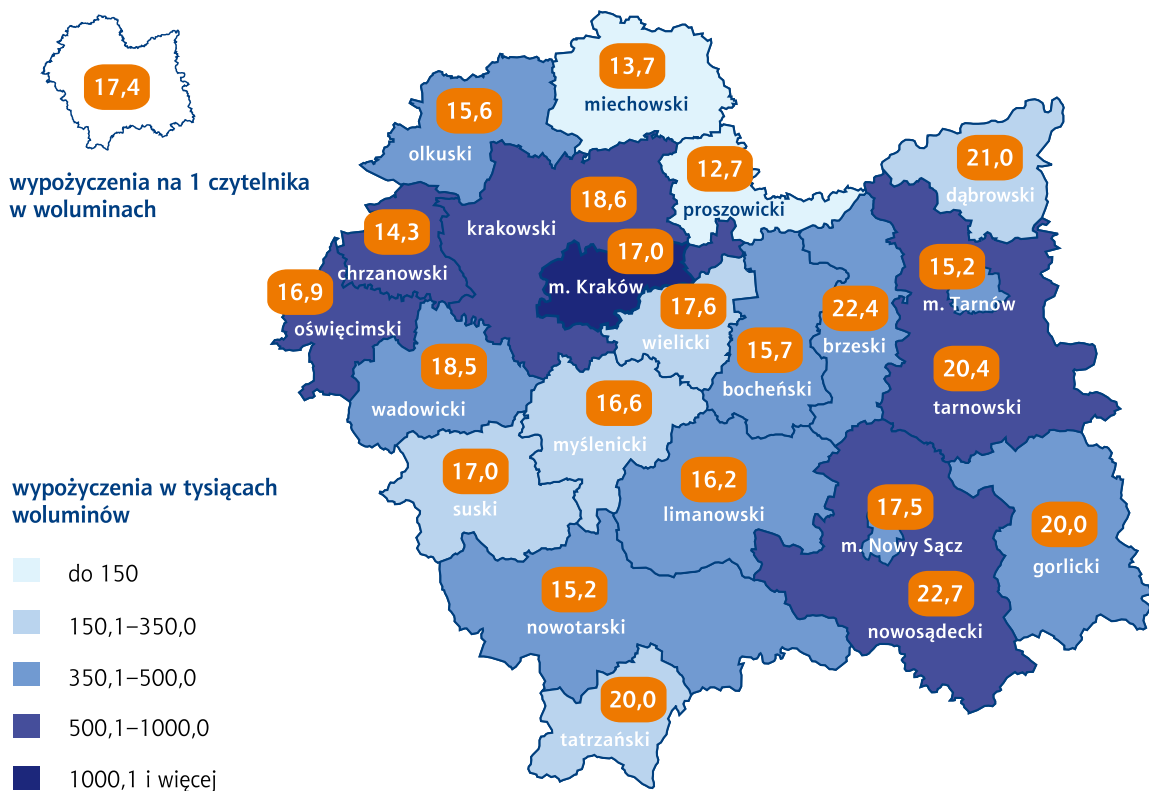
Wykres 8.
Liczba czytelników i sieć bibliotek publicznych i specjalistycznych w 2007 r.

^a Stan w dniu 31 grudnia.

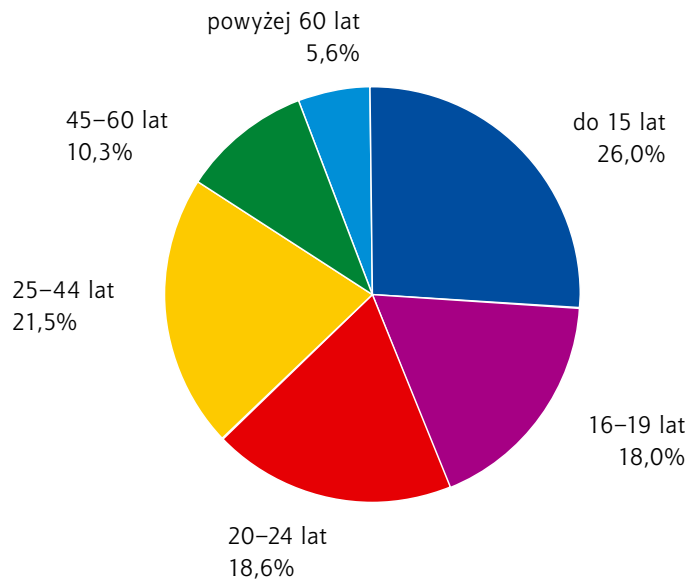
Wykres 9.

Wypożyczenia księgozbioru bibliotek publicznych według powiatów w 2007 r.

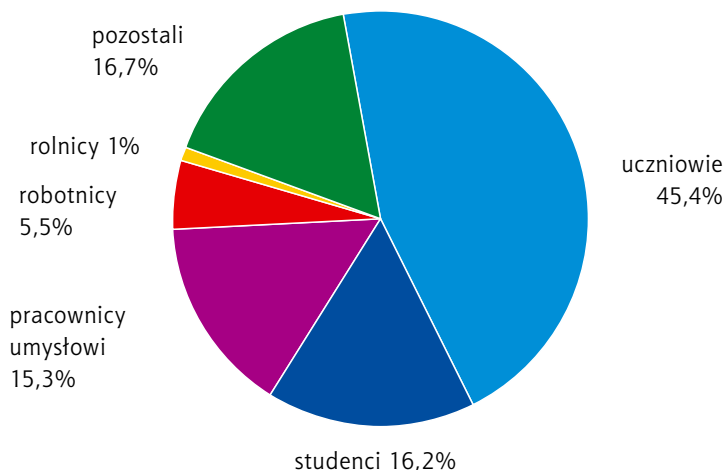
Wykres 10.

Struktura czytelników według wieku w bibliotekach publicznych w 2007 r.

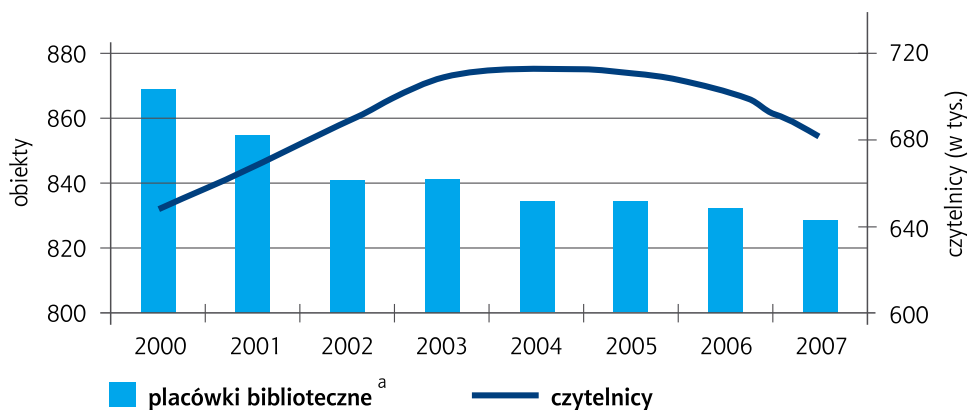
Wykres 11.

Struktura czytelników według zajęcia w bibliotekach publicznych w 2007 r.

Wykres 12.

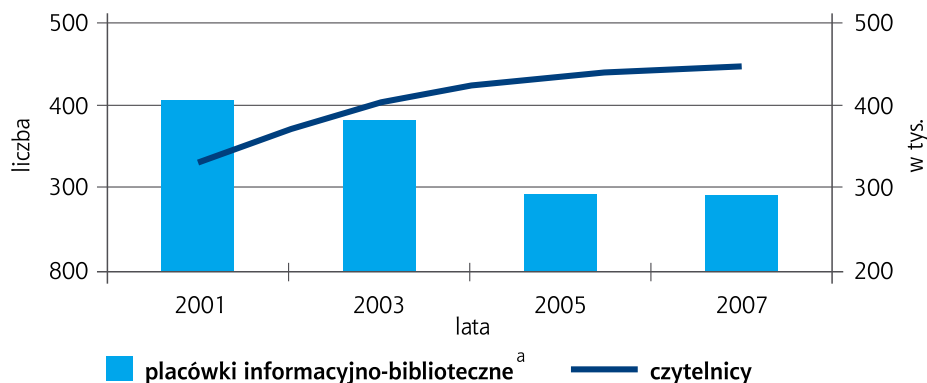
Publiczne placówki biblioteczne i czytelnicy w latach 2000–2007

^a Stan w dniu 31 grudnia.

Wykres 13.

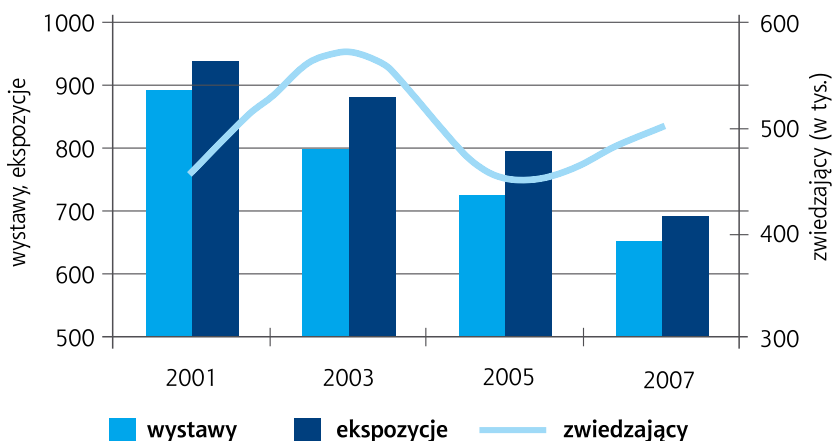
Biblioteki specjalistyczne i czytelnicy w latach 2001–2007 (stan w dniu 31 grudnia)

^a Dane zbierane co 2 lata.

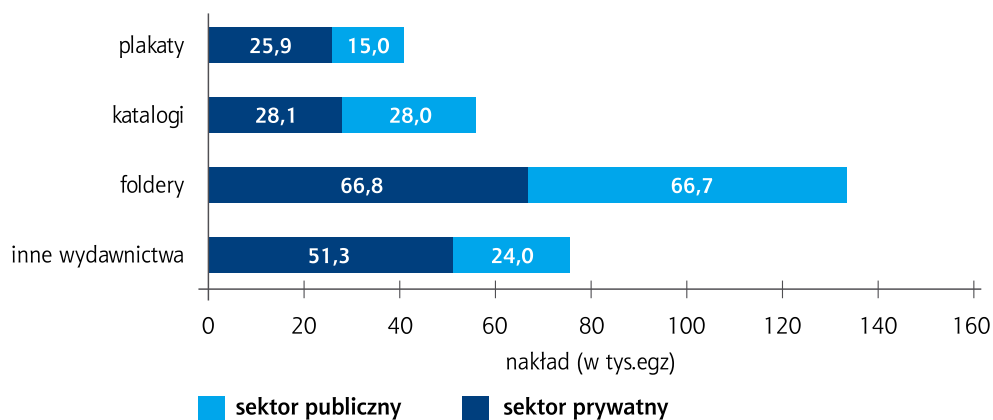
Wykres 14.

Wystawy, ekspozycje oraz zwiedzający galerie w latach 2001–2007

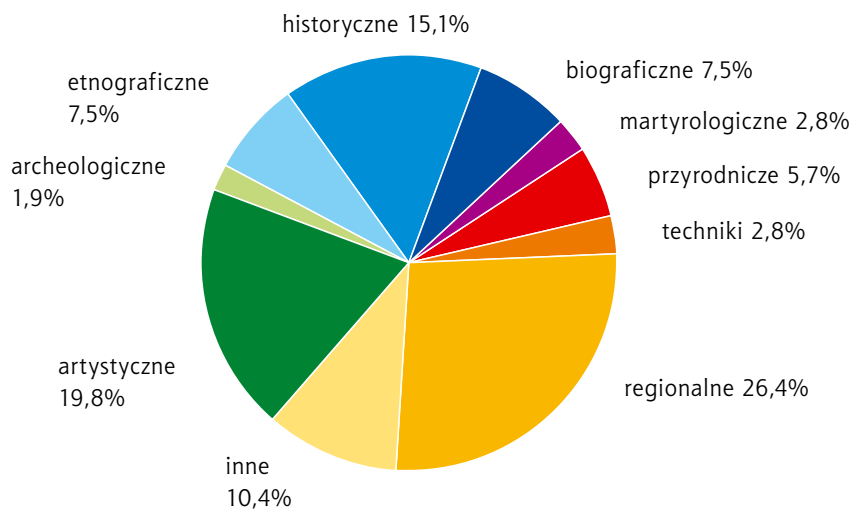
Wykres 15.

Działalność wydawnicza galerii według sektorów w 2007 r.

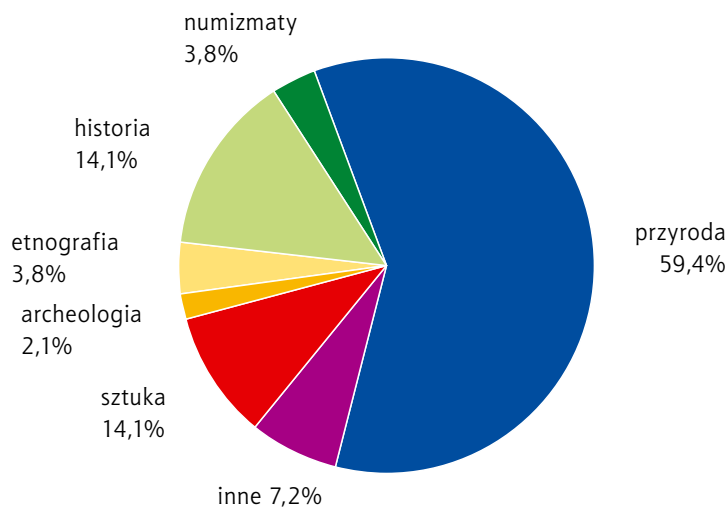

Wykres 16.

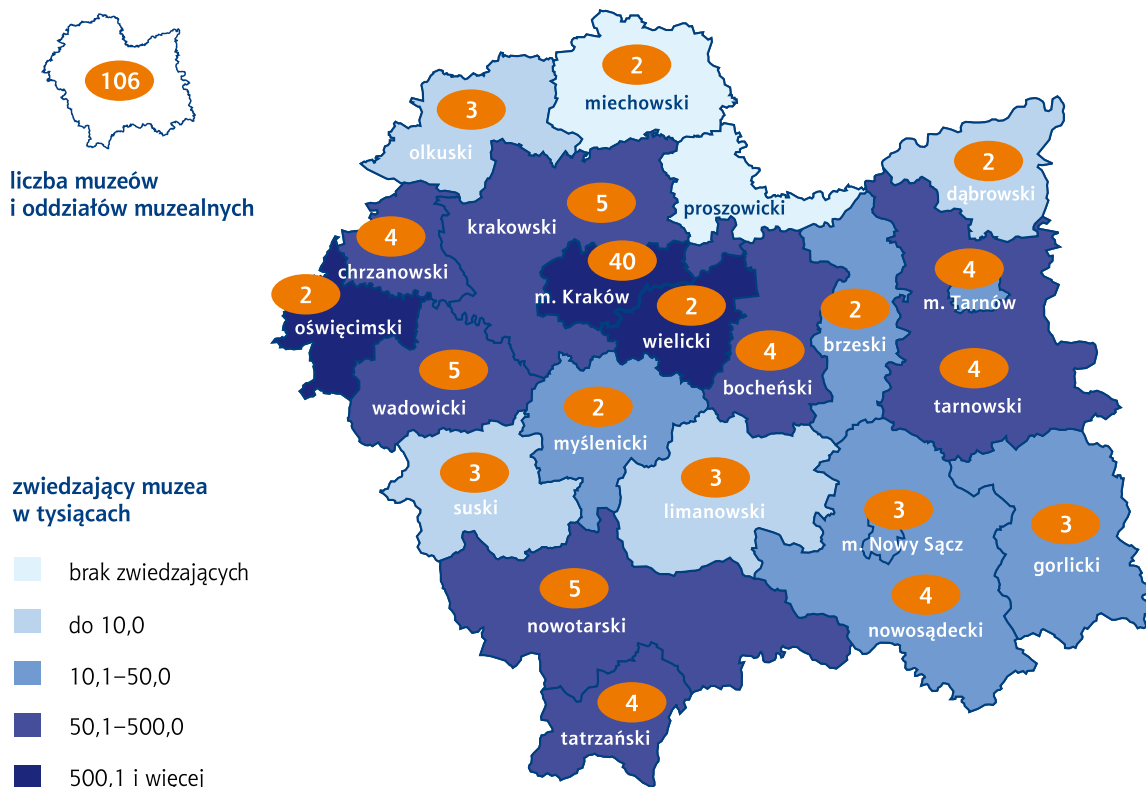
Rodzaje muzeów i oddziałów muzealnych w 2007 r. (stan w dniu 31 grudnia)

Wykres 17.
Muzealia według rodzaju w 2007 r. (stan w dniu 31 grudnia)

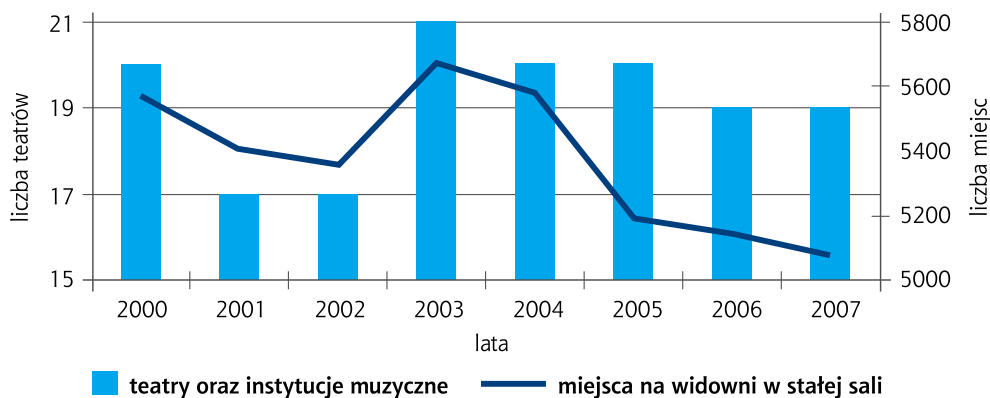

Wykres 18.
Muzea i zwiedzający muzea według powiatów w 2007 r.

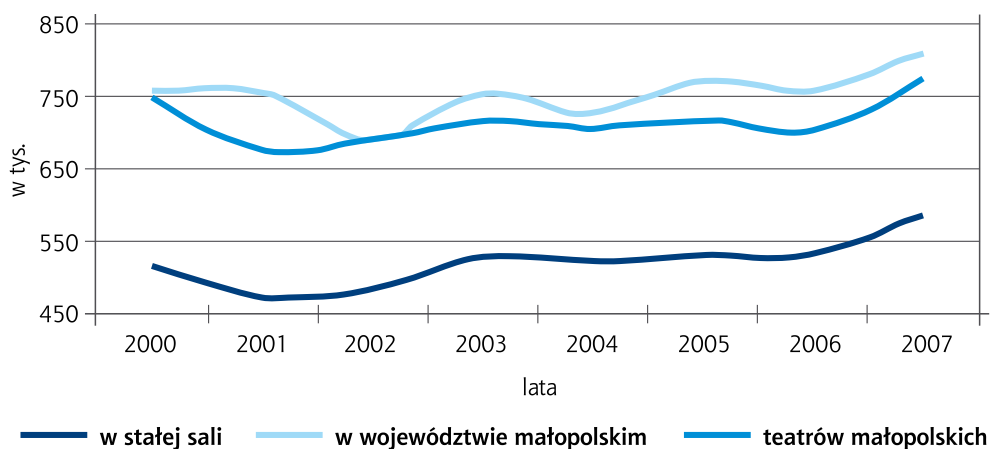
Wykres 19.

Teatry, instytucje muzyczne oraz liczba miejsc na widowni w latach 2000–2007 (stan w dniu 31 grudnia)

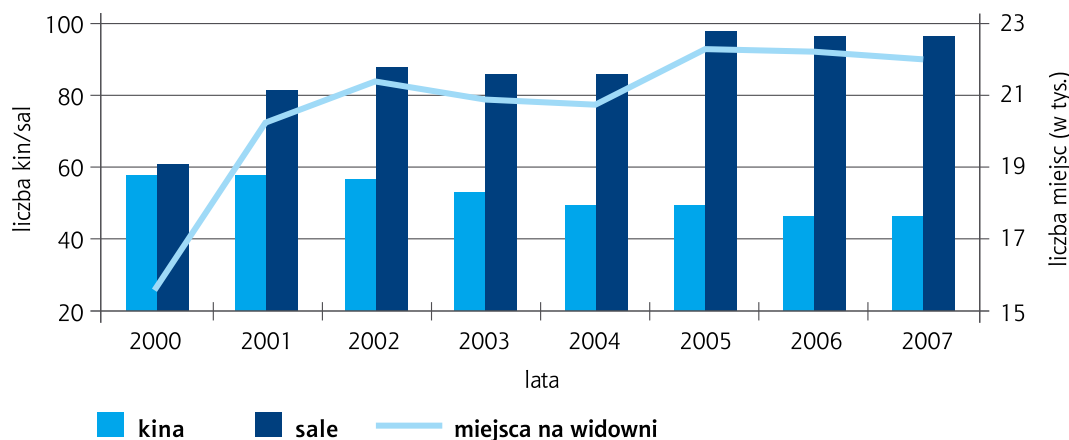
Wykres 20.

Liczba widzów teatrów oraz słuchaczy instytucji muzycznych w latach 2000–2007

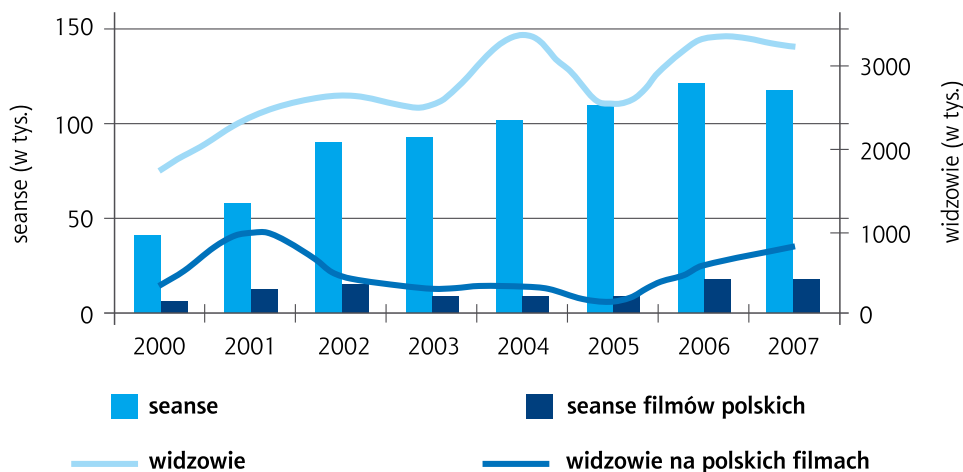

Wykres 21.

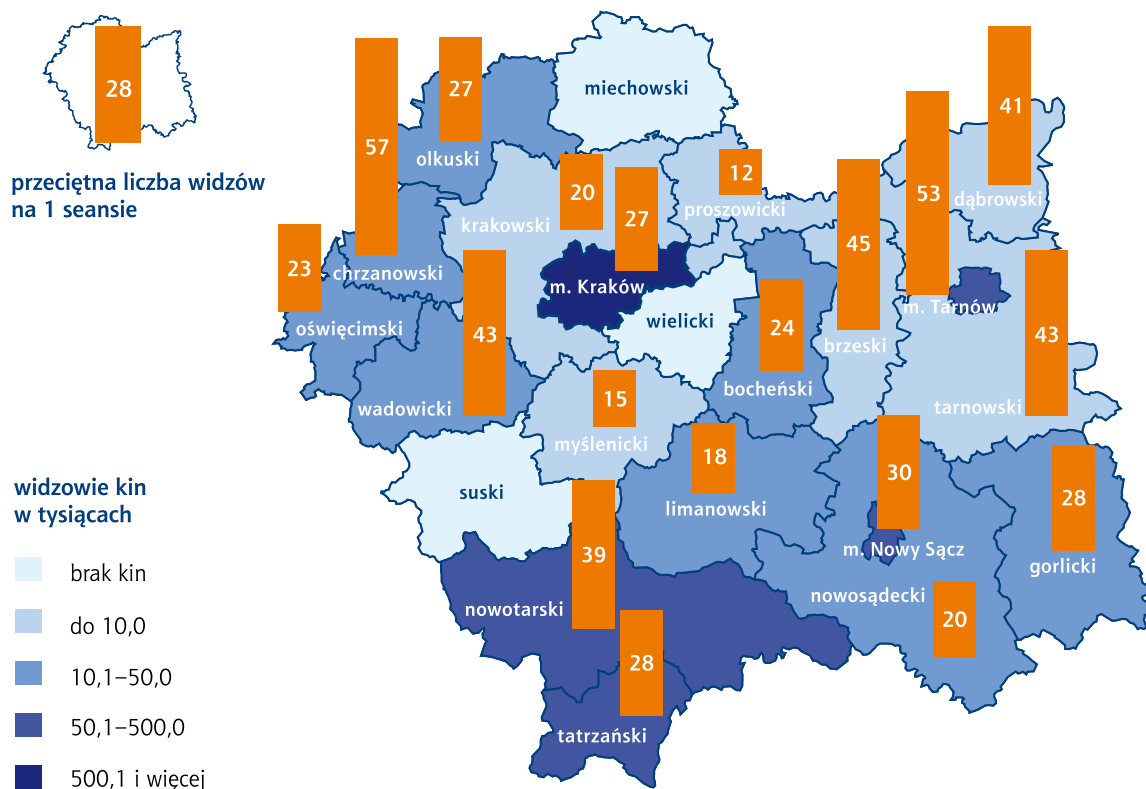
Liczba kin i sal projekcyjnych oraz liczba miejsc na widowni w latach 2000–2007 (stan w dniu 31 grudnia)

Wykres 22.
Liczba seansów oraz widzów w kinach w latach 2000–2007

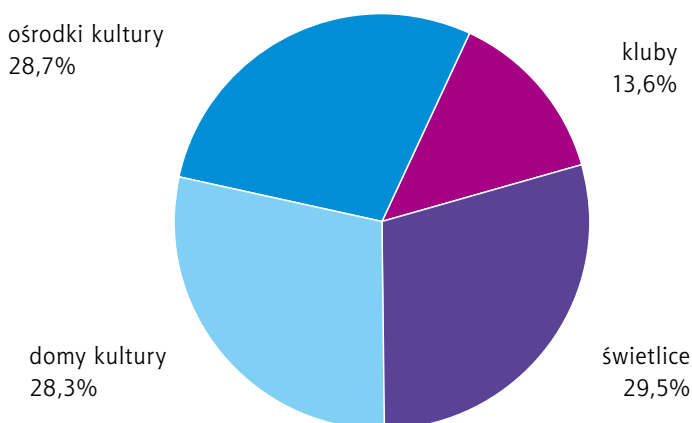

Wykres 23.
Widzowie kin według powiatów w 2007 r.

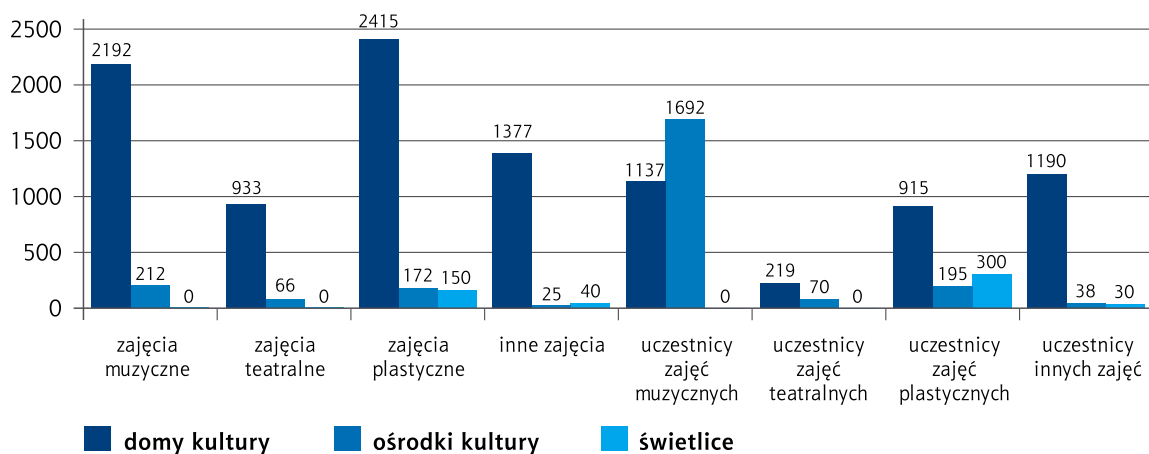
Wykres 24.

Domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2007 r. (stan w dniu 31 grudnia)

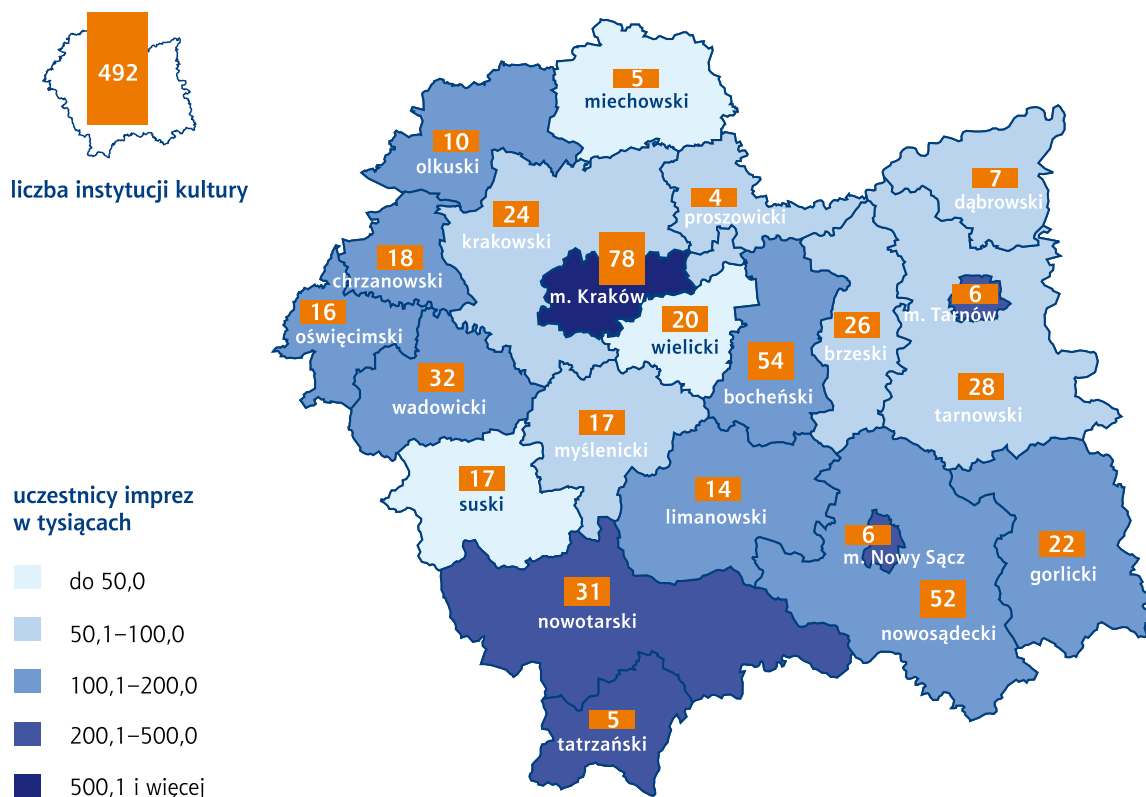
Wykres 25.

Międzyresortowy program edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży^a w 2007 r.

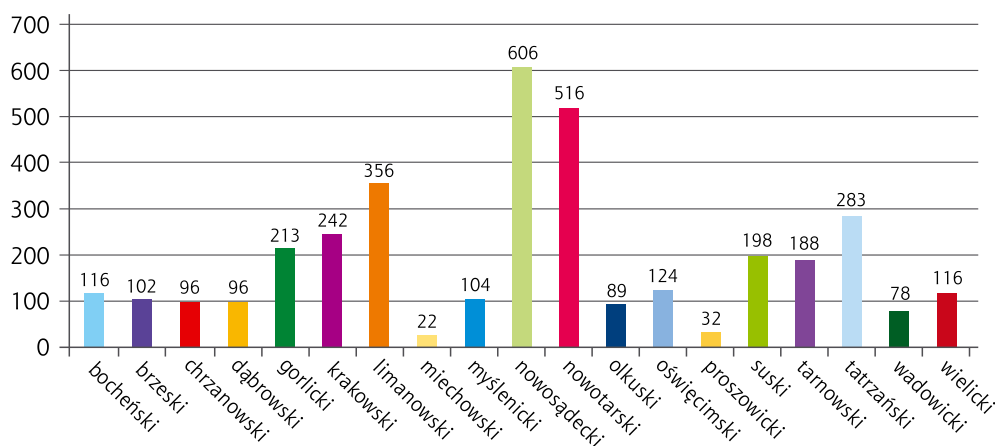
^a Międzyresortowy Program Edukacji Kulturalnej został opracowany przez Resort Kultury oraz Resort Edukacji i Sportu z udziałem przedstawicieli radia i telewizji, by skuteczniej oddziaływać na młodzież za pośrednictwem różnorodnych dziedzin narodowej kultury. Ugruntowana wiedza o dorobku kulturowym własnego narodu umacnia tożsamość narodową.

Wykres 26.
Instytucje kultury^a oraz uczestnicy imprez zorganizowanych przez instytucje kultury według powiatów w 2007 r.

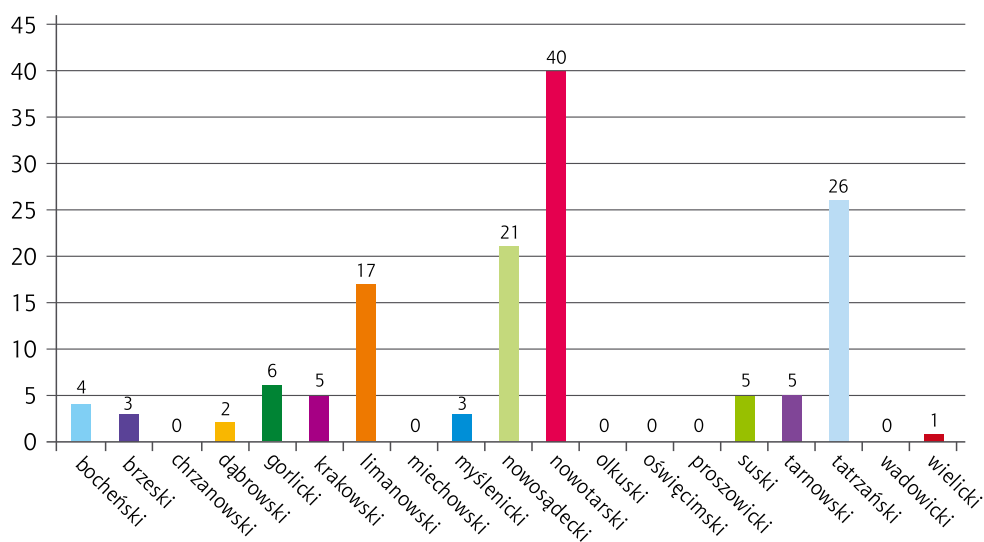

^a Domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice.

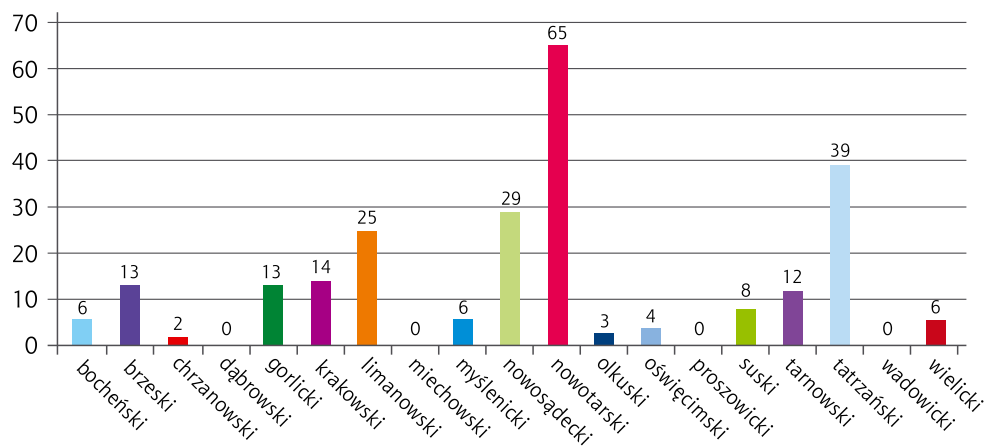
Wykres 27.
Aktywność społecznego ruchu kulturalnego w Małopolsce w 2007–2008 r.

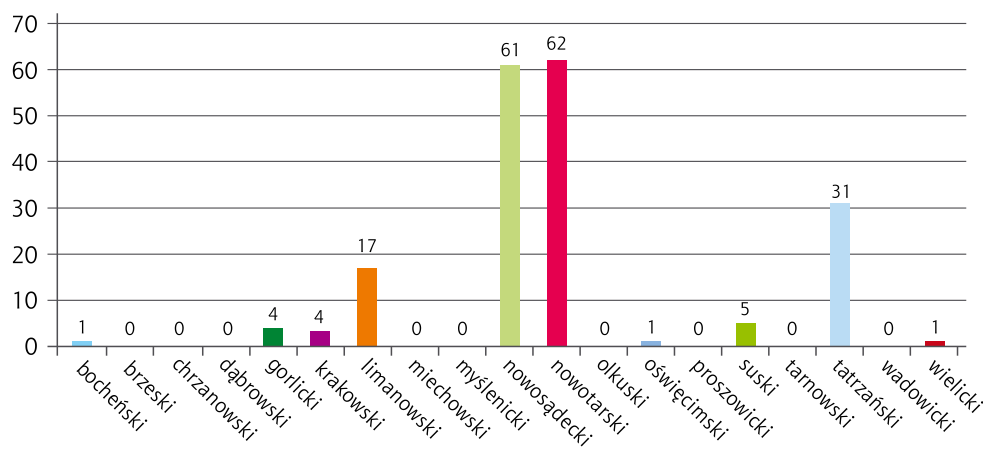
Wykres 29.
Kapele ludowe

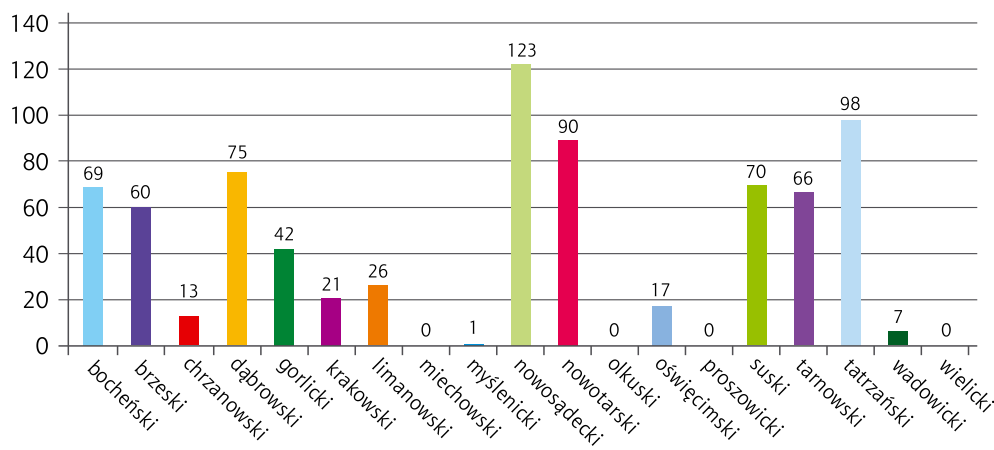
Wykres 30.
Zespoły folklorystyczne

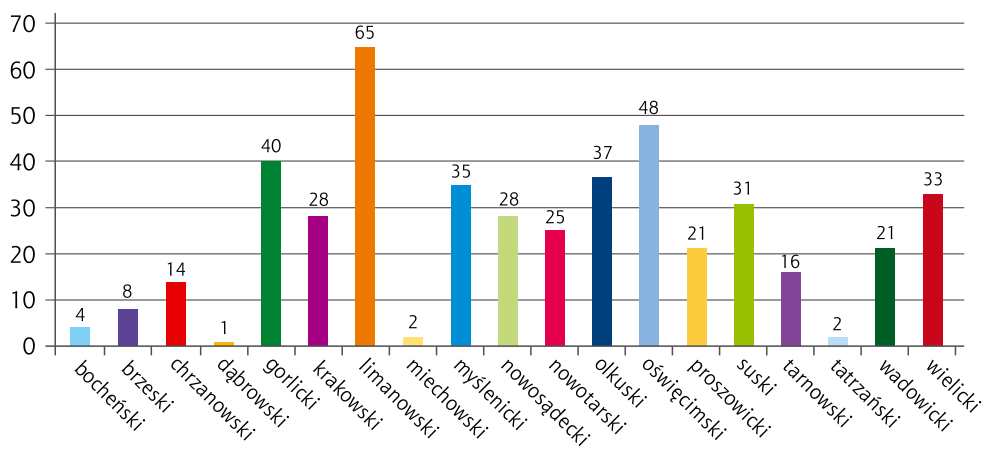
Wykres 31.
Instrumentaliści – muzycy

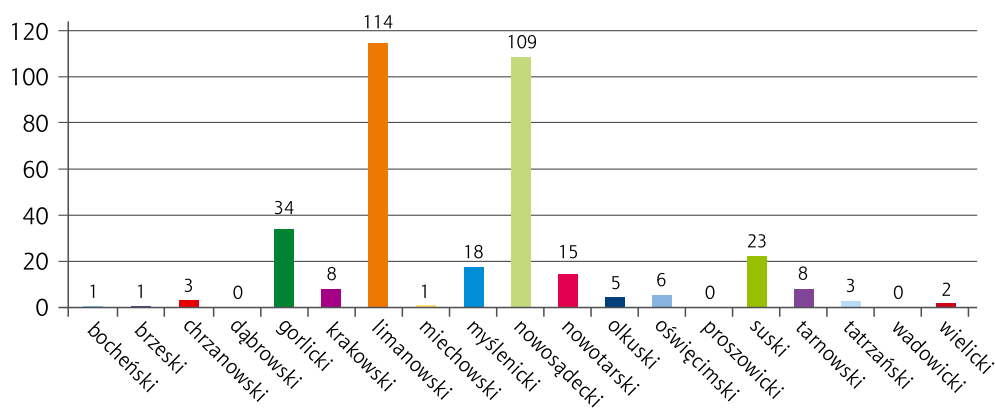
Wykres 32.
Twórcy ludowi

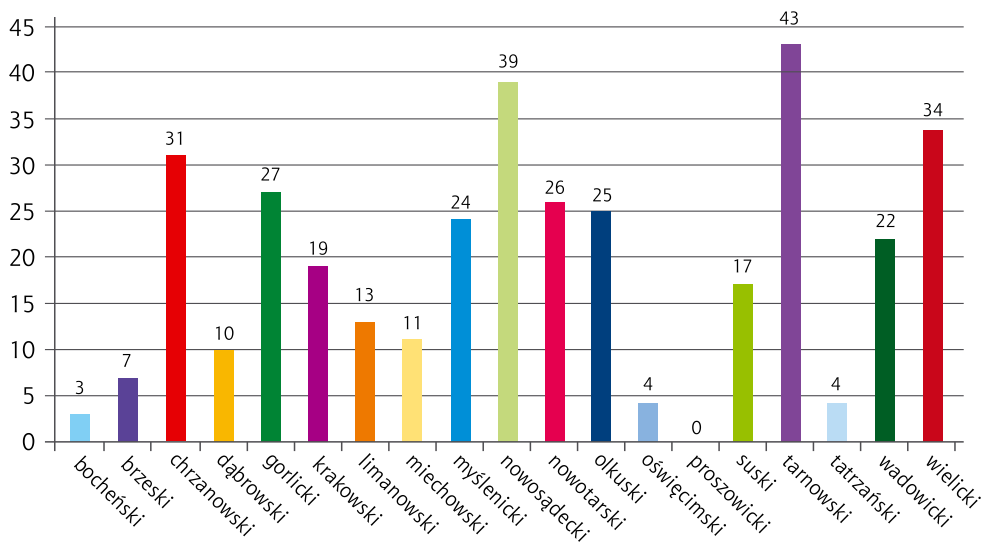
Wykres 33.
Koła Gospodyń Wiejskich

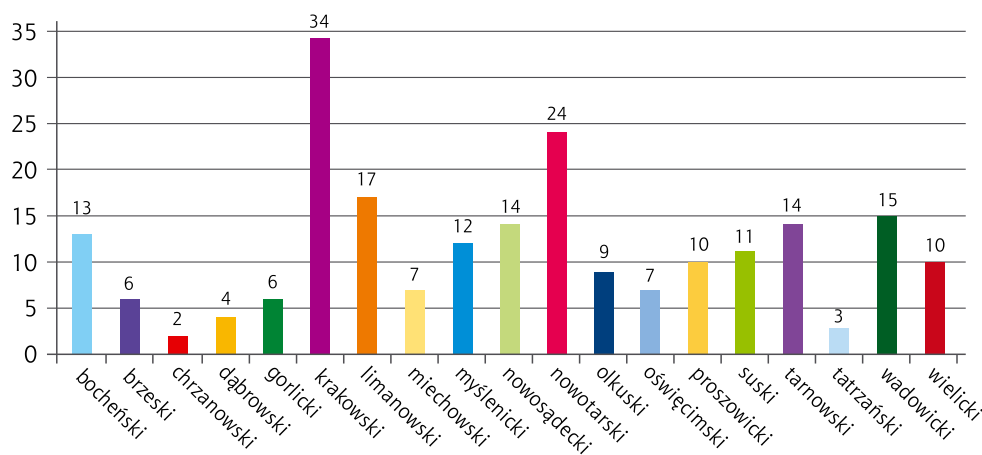
Wykres 34.
Amatorskie teatry regionalne

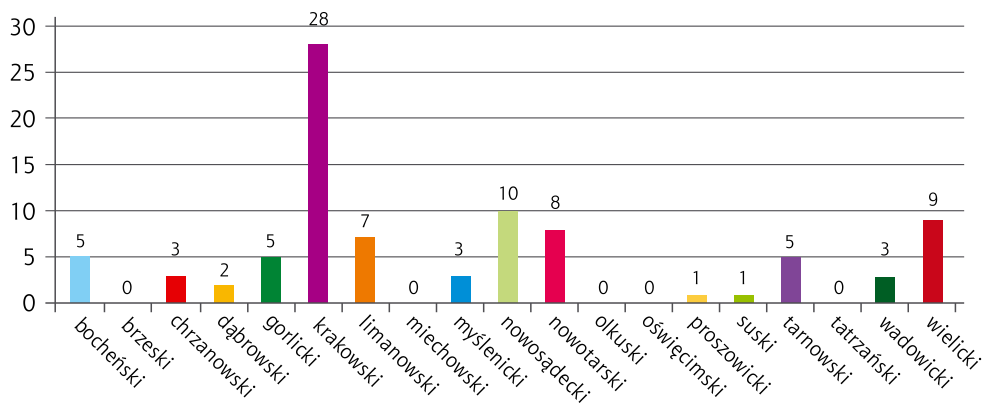
Wykres 35.
Dziecięce i młodzieżowe zespoły teatralne

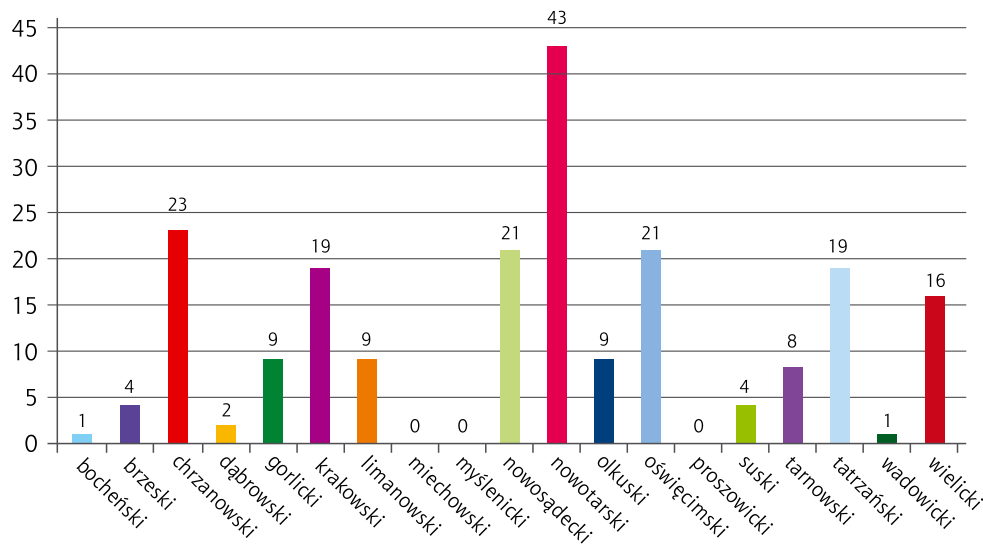
Wykres 36.
Orkiestry dęte

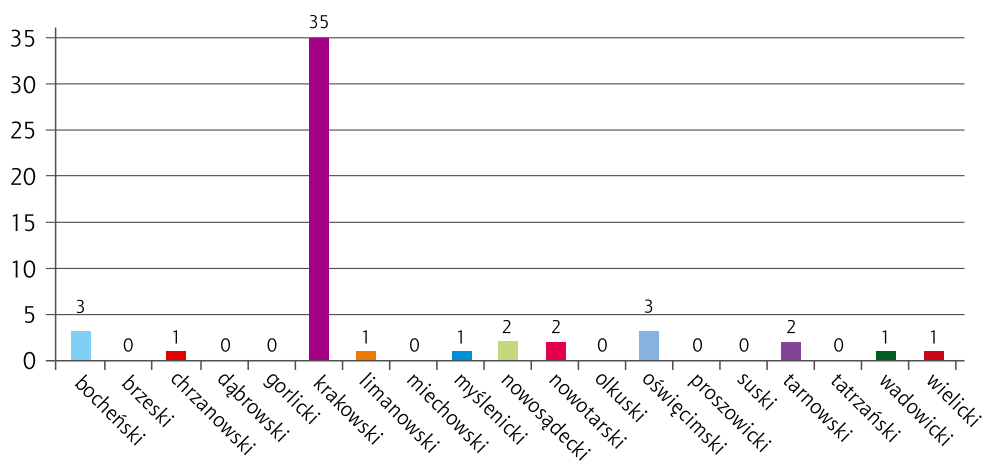
Wykres 37.
Chóry

Wykres 38.
Amatorski ruch muzyczny

Wykres 39.
Kluby, szkoły i stowarzyszenia tańca towarzyskiego

Departament Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Turystyki
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego
31-156 Kraków, ul. Basztowa 22

adres do korespondencji:
30-017 Kraków, ul. Racławicka 56
tel.: (012) 63 03 340, fax: (012) 63 03 341

www.malopolskie.pl; www.malopolska.pl

ISBN 978-83-60538-20-3